

**REVISTA UNIVERSITARA DE SOCIOLOGIE
REVUE UNIVERSITAIRE DE SOCIOLOGIE
UNIVERSITARY JOURNAL OF SOCIOLOGY**

Anul VII - nr. 2(14)/2010

Editura Universitaria

Editura Beladi

Craiova, 2010

Colegiul de onoare:

- **Cătălin Zamfir** – *Institutul pentru Cercetarea Calității Vieții*, București, membru corespondent al *Academiei Române*
- **Ion Dogaru** - *Universitatea din Craiova*, membru corespondent al *Academiei Române*
- **Albert Ogien** – *Ecole des Hautes Etudes en Sciences Sociales*, Paris- Franța
- **Maria Sampelayo** – *Universidad Camilo Jose Cela de Madrid*, Espana
- **Ugo de Ambrogio** – *Institutul Social Milano*, Italia
- **Gilles Frigoli** – *Université de Nice Sophia Antipolis*, Franța
- **Marie-Carmen Garcia** – *Université Lumière- Lyon 2*, Franța
- **Bernard Lahire** – *Ecole Normale Supérieure Lettres et Sciences Humaines*, Paris-Franța
- **Efstratios Papanis** – *University of the Aegean*, Creta-Grecia
- **Philippe Joron** – *Université Montpellier III*, Franța
- **Michel Crespy** – *Université Montpellier III*, Franța

Comitetul de redacție:

Ilie Bădescu, Maria Voinea, Marian Preda, Lazăr Vlăsceanu, Dumitru Sandu, Ioan Mărginean, Radu Baltasiu, Zoltan Rostas (Universitatea din București), Constantin Schifirneț (SNSPA), Nicu Gavriluță, Dumitru Stan, Ion Ionescu, (Universitatea „A.I. Cuza” - Iași), Dan Chiribucă, Petru Iluț (Universitatea din Cluj- Napoca), Mihai Vladimirescu, Cristina Otovescu-Frăsie (Universitatea din Craiova), Ștefan Buzărnescu (Universitatea de Vest din Timișoara), Floare Chipea, Adrian Hatos (Universitatea din Oradea), Adrian Gorun (Universitatea „Constantin Brâncuși” – Târgu-Jiu), Dumitru Batâr (Universitatea "Lucian Blaga" - Sibiu), Mihai Pascaru (Universitatea „1 Decembrie 1918” – Alba Iulia), Maria Constantinescu (Universitatea din Pitești), Dorel Abraham (C.U.R.S. București)

REVISTA UNIVERSITARĂ DE SOCIOLOGIE

Apare semestrial, în format tipărit și electronic

(<http://cis01.central.ucv.ro/revistadesociologie/>)

Colegiul de redacție

Miron Roman, Adrian Otovescu, Constantin Crăițoiu, Florin Păsătoiu,
Horațiu Gorun, Radu Petcu, Florin Gherghina

Secretariat de redacție

Eugenia Udangiu, Ion Munteanu, Gabriel Pricină,
Maria Pescaru, Veronica Ion

Director,
Dumitru Otovescu

Redactor-șef,
Gabriela Motoi

Publicație semestrială

Apare sub egida Institutului Social Oltenia și a Catedrei de Sociologie
Universitatea din Craiova

Adresa redacției : Universitatea din Craiova, str. A.I. Cuza, Nr.13, c. 167B

Tel/Fax.: 0251/418.515; 0723/408.386; 0748/085.231

E-mail : iso@central.ucv.ro

Revista Universitară de Sociologie

ISSN: 1841-6578

Inclusă în baza de date Genamics JournalSeek – S.U.A.:

<http://journalseek.net/cgi-bin/journalseek/journalsearch.cgi?query=1841-6578&field=title&editorID=&send=Search+Title%2FISSN+Only>

Foto coperta 1: Roma – Italia (mai 2010)

Foto coperta 4 : Universitatea din Craiova – clădirea centrală

Responsabil de număr: Veronica Ion

Bun de tipar: noiembrie 2010

Apărut: 2010

Format: 18,2 cm/ 25,7 cm, hârtie offset, 80gr./mp

Tiparul executat la S.C. BELADI, Craiova,

Str. Nufărului, nr. 23

Tel.: 0351/176.033, 0734.715.590

CUPRINS

CONTENTS

TABLE DE MATIÈRES

Stefan Buzărnescu (*Universitatea de Vest* din Timisoara)

Interculturalitatea activă a Banatului românesc/7

The Active Interculturality of the Romanian Banat/11

Adrian Gorun (*Universitatea Constantin Brancusi* din Târgu-Jiu)

Proiect privind dezvoltarea durabilă a comunităților rurale din județul Gorj/16

Project Regarding Rural Communities Sustainable Development in Gorj County/29

Radu Baltasiu, Ovidiana Bulumac (*Universitatea din București*) Lucian

Dumitrescu (*Institutul de Sociologie* al Academiei Române)

Fracturile evolutive ale României post-comuniste/42

Post-Communist Romania's Evolutional Fractures/62

Adrian Otovescu, Dumitru Otovescu (*Universitatea din Craiova*)

Soluții ale crizei economice mondiale /83

Solutions of Global Economic Crisis/89

Maria Pescaru (*Universitatea din Pitesti*)

Consecințele migrației familiei contemporane asupra creșterii și educării copiilor/95

Consequences of Migration of Contemporary Families on Children Upbringing and Education/102

Ion Glodeanu (*Institutul de Sociologie* al Academiei Române)

Procesele de inovare și convergența României cu Uniunea Europeană/114

Eugenia Udangiu, Diana Răduț (*Universitatea din Craiova*)
Perspectivă comparativă asupra metodelor de dezvoltare comunitară utilizate în zonele rurale de preoții din România și Norvegia/134
A Comparative Perspective on the Methods Used by Romanian and Norwegian Priests in the Communitarian Development of the Rural Areas/ 141

Cristina Otovescu-Frăsie, Gabriela Motoi, Florin Păsătoiu, Adrian Otovescu (*Universitatea din Craiova*)
Posibilitatea exercitării dreptului la migrație al tinerilor la nivel mondial /149
The Possibility to Exercise the Right to Migration of the Young People World Wide /159

Veronica Ion (*Universitatea din Craiova*)
Religia și creșterea economică/170
Religion and Economic Growth/176

Cristina Ilie (*Universitatea din Craiova*)
Politica generală și legislația din Spania referitoare la imigrare/181
General Immigration Policy and Legislation in Spain/194

Alexandra Porumbescu (*Universitatea din Craiova*)
Aspecte ale migrației românilor pentru studii în Germania. Studiu de caz/207
Aspects of the Romanian Migration for Studies in Germany. Case Study/212

Florin Nicolae Ionescu (*Universitatea din Craiova*)
Teorii cu privire la relațiile sociale/217
Theories on Social Relations/232

Lucian Răcilă (*Universitatea din Craiova*)
Consilierea maritală din perspectivă creștină/246
Marital Counseling in Christian Perspective/260

***

Cronica științifică:

- *Un deceniu și jumătate de învățământ superior sociologic la Universitatea din Craiova*, 29 octombrie 2010/273
- Maria Pescaru, recenzie: *Tratat de sociologie generală*, coordonator: Dumitru Otovescu, Editura Beladi, Craiova, 2010, 922 p. /275

Interculturalitatea activă a Banatului românesc

Prof.univ.dr.Stefan BUZĂRNESCU
Universitatea de Vest din Timișoara
steb@socio.uvt.ro

Rezumat: *In acest context, acum, când proiectul de construcție instituțională paneuropeană a înregistrat, deja, rezultate remarcabile la toți parametrii proiectați, interculturalitatea se relevă a fi conceptul-cheie în continuarea pragmatică a procesului. In acest studiu, vom încerca să prezentăm, succint, notele de originalitate care singularizează Banatul românesc, în aceeași măsură la nivel regional și european.*

Cuvinte cheie: globalizare, interculturalitate activă, model cultural

Într-un moment în care globalizarea¹, cu practicile sale aferente, promovate ostentativ la scară planetară, generează panică de status cultural la nivelul segmentelor de opinie, iar la nivel comunitar dă naștere la afilieri protecționiste, se înmulțesc vocile care o aseamănă cu un nou tip de fundamentalism; cu nimic mai puțin agresiv decât fundamentalismul islamic. Esența sa eminentă integraționistă, bazată pe ipoteza generalizării galopante a prosperității americane, o identifică din ce în ce mai mult cu "*vechile războaie civilizatoare*" care, în istoria umanității, nu au făcut altceva decât să mențină grave polarizări social-economice și multisekulare crize identitare disociindu-se cu luciditate de

accentele ideologice ale triumfalismului globalizării, pe care-l denunță ca "*un mit al postmodernității*", Jerome Binde² trage atenția asupra "*angoaselor sociale care emerg din incertitudinile identitare*" provocate de metisarea programatică a modelelor culturale diferite de modelul cultural american. Hibridarea culturală și etnică, genocidul cultural, refacerea cultural-ideologică a marilor piețe imperiale, tirania și monopolul multinaționalelor care domină piața informațiilor, un paternalism fără *pater* – sunt doar câteva sintagme care stau la baza unor replici articulate analitic la adresa personajului invizibil - mondializarea - despre care noi nu știm dacă este actor sau autor al unei drame al cărei scenariu nimeni nu-l cunoaște.

În acest context, redescoperirea valențelor explicative și hermeneutice ale interculturalității, ca resursă practic inepuizabilă a coeziunii sociale, constituie singura instanță de reflexie colectivă pentru identificarea unor noi instrumente de construire a unei lumi în care diferențele să nu mai fie privite ca handicap, ci ca potențial valoros pentru un nou tip de unitate în diversitate.

Interculturalismul definește ipostaza dialogală a culturilor prin intrarea în rezonanță a diferențelor, în timp ce multiculturalismul se focalizează pe

---

¹ Termen preferat de americani și anglofoni, spre deosebire de francezi și francofoni, care preferă termenul de mondializare.

---

² J. Binde, *Les clés du XXIe siècle*, Unesco, Editions Seuil, Paris, 2000

conservarea identitară a diferențelor.

Privită prin prisma acestei grile, Timișoara, capitala tradițională a Banatului românesc, s-a afirmat ca sursă a unei interculturalități de tip special prin dimensiunea sa activă. De-a lungul istoriei, exclusivismele celor mai noi veniți, fie ei chiar și coloniști sau stăpânitori vremelnici, s-au transformat, treptat, în particularități de minoritari care au învățat comportamentul tolerant al majoritarilor fără a-și pierde identitatea cultural-axiologică. În acest mod, acumulările discrete de diversități, cumulate istoric, au generat în mod natural un model de interculturalitate în care complementaritatea civică a fost prioritară. Unitatea organică a spațiului social rezultat a stat la baza coeziunii social-instituționale, imposibil de distrus de vicisitudinile istorice, impuse prin forță de competiția imperiilor vecine pentru anexarea întregii regiuni. Astfel se explică diferența dintre unitatea artificială, de tip imperial, și unitatea în diversitate a regiunii păstrate doar în partea românească a Banatului rămasă în componența României după cel de al II-lea război mondial, fără să simtă nevoia federalizării ca Banatul sârbesc, sau pe cea a omogenizării etnice din partea maghiară a Banatului. În condițiile transformărilor post-1989, modelul Timișoarei a influențat în mare măsură înnoirea din interior a României, constituind încă un argument pentru a demonstra că România este guvernabilă în manieră democratică, în structura sa geopolitică actuală. Mai mult: România este singura țară post-comunistă și din lume care și-a asociat, ca partener de guvernare post-1989, o formațiune politică structurată pe criterii etnice: Uniunea Democratică a Maghiarilor din România (U.D.M.R). Tra-

diționala deschidere către alteritate, proprie mentalului colectiv românesc, s-a transformat, în prezent, în parteneriat comunitar, care constituie resursele identitare ale unui nou tip de coeziune socială democratică. Iată de ce interculturalitatea Banatului singularizează această parte a Europei, chiar la nivel continental, prin metisajul său interconfesional, interetnic, interlingvistic și intercultural reușit, legitimând-o ca sediu natural pentru studii antropologice, sociologice, psihologice și istorice de profil. Din această cauză, Asociația antropologilor, sub coordonarea unor înalte personalități din Elveția, de talia profesorului universitar dr. Doctor Honoris Causa dr. Christian Giordano și a antropologului prin vocație, dr. Francois Ruegg, s-a orientat să amfitrioneze în Timișoara conferința internațională cu tema generică: „Științele sociale și interculturalitatea”, între 18 și 21 octombrie 2001.

În plus, la Timișoara, în aria noilor opțiuni valorice post-1989, tradițiile multiseculare ale interculturalității din țara noastră s-au obiectivat, cu sprijinul generos al Consiliului Europei, într-o structură normativă cunoscută sub numele de Institut Intercultural Timișoara. Conceput, deci, ca expresie a societății civile și partener valabil de dialog cu instituții similare din Occident, Institutul Intercultural Timișoara nu a însemnat începutul vreunor activități de educație interculturală, ci instituționalizarea unui model de relaționare performantă a etniilor diferite, care, prin coexistență pașnică, au creat un tip original de interculturalitate: *interculturalitatea activă* a Banatului.

Originalitatea se definește prin următoarele aspecte:

a) Dacă în Occident

interculturalitatea s-a dezvoltat din nevoia de a da o replică modelelor culturale ale emigranților, de cele mai multe ori acceptați cu ostilitate reținută pentru potențialul lor destabilizator și considerați ca posibile surse de poluare a identității mentalului colectiv al țărilor vestice, în Banat interculturalitatea are la bază un original comportament permisiv, care a dat posibilitatea fiecărei etnii să se integreze în istoria comunitară, fără a se simți agresată de "băștinași", fie ei majoritari sau minoritari. Permanenta raportare la aceleași probleme cotidiene a făcut ca preocuparea de explorare în comun a soluțiilor practice la problemele comunitare identice să genereze o coeziune socială naturală, adică fără apel la normativitatea de tip instituțional. Diversitatea etnică a fost percepută ca sursă de amplificare a soluțiilor alternative pentru problemele comunitare, identice în esența lor. În arealul bănățean contactele interetnice cotidiene nu au fost, deci, orientate de obligațiile exogene ale cetățeniei comune sau de "achitarea" unor datorii de natură instituțională, ci de nevoia endogenă a conjugării orizonturilor de așteptare față de proiecte comunitare globale. Interculturalitatea a început și continuă să fie (inter)activă în acest sens. Încercările de abordare a realităților noastre prin prisma multiculturalității au eșuat (și vor eșua) deoarece la noi sunt alte condiții decât, să zicem, în Belgia, unde comunitatea flamandă și cea valonă reprezintă, de fapt, două structuri instituționale distincte, comunicarea fiind asigurată de constrângeri politico-economice de tip statal. "Țara" în modelul belgian este, în realitate, o unitate mecanică între două unități fundamentale diferite ca

opțiuni valorice, dar cu experiență comună în gestionarea conflictelor latente.

b) Existența, pe toată perioada de formare civico-profesională, a instituțiilor școlare cu limbă de predare maternă (germană, maghiară, sârbocroată, bulgară) pentru toate minoritățile, prin asigurarea unui suport financiar nediscriminatoriu în raport cu populația română, majoritară, din resursele bugetului public.

c) Asigurarea de către Statul român a instituțiilor de cultură în limbile minorităților, Timișoara fiind singurul oraș european cu teatre de stat în trei limbi (română, germană și maghiară).

d) Ca prim oraș european iluminat electric, Timișoara constituie și în prezent centrul celei mai atractive regiuni a României pentru investitorii străini, investițiile concrete pe cap de locuitor situând acest oraș pe primul loc în România. Complementaritatea pragmatică dintre inițiativele locale/zonale de reconstrucție a mediului de afaceri în perioada post-1989 și oferta partenerială a investitorilor străini s-au materializat în ceea ce autoritățile de profil numesc, cu un termen generic, modelul economic Timișoara. Ca expresie a interculturalității (inter)active a Timișoarei - pe componenta economică - cităm următoarele dimensiuni care individualizează Banatul la scară europeană.

e) Calitatea forței de muncă (4500 de studenți), calificată în întreprinderi timișorene de tradiție, vorbitoare de limbi străine, dornică de afirmare prin muncă.

f) Implicarea multor timișoreni în activități economice private - acele IMM-uri apărute în număr mare

în ultimii ani dar și a autorităților municipale. Concernul „Continental” este cea mai mare investiție germană din România, în valoare de 100 de milioane de euro. Apoi, Solectron (65 milioane de euro), urmată de Procter&Gamble (40 milioane de euro), Alcatel (36 milioane de euro), Metro (11 milioane de euro), Lisa Draxlmaier (7,5 milioane de euro), Helvetica Profarm (7 milioane euro), Coca-Cola (7 milioane euro), Kathrein (5,5 milioane euro) Siemens Automotive (5 milioane euro), Linde Gas (4 milioane euro), Kromberg&Schubert (3 milioane euro), Shell (2,5 milioane euro), Daimler Chrysler (2 milioane euro), ABB (1,5 milioane euro), Philips Elba (1,5 milioane euro) și multe altele, toate, firme recunoscute pe plan internațional, care au preferat Timișoara, altor localități din țară sau străinătate. Ca replică la multe distorsiuni puse în circulație de politicienii rău intenționați, chiar din rândul unor minoritari, amintim spusele unui expert al problemei: "este necesar să distingem, în țesătura densă a evoluției, zgomotele parazite care vor dispărea în uitare, de muzica noilor valuri care poartă în ele germeii reali ai schimbării"⁴. A fi eurofil, aici și acum, presupune a ști să ne proiectăm toate valorile noastre în circuitul mondial de valori, plecând de la procentul de europenism pe care ni-l conferă originalitatea mentalului nostru colectiv. Valorile nu au frontiere, iar frontierele nu vor mai avea valori (geografice) de apărut în viitoarea Europă unită. Și dacă globalizarea se va dovedi "sens ireversibil" al societății umane, între

condiția de cetățean al lumii și cetățean al unui stat anume, cetățenia europeană nu poate fi evitată pentru noi, românii. Metisajul dintre noul europocentrism, americanocentrism, niponocentrism și sinocentrism ar putea avea ceva de învățat, la altă scară, desigur, din metisajul reușit al interculturalității (inter)active a Banatului⁵.

Bibliografie selectivă:

1. Binde, J., *Les clés du XXIe siècle*, Unesco, Editions Seuil, Paris, 2000
2. Buzărnescu, Ștefan, *Interculturalitatea – sursă nepuizabilă a dezvoltării României*, sesiune de comunicări științifice, Centrul de Cercetări pentru problemele tineretului, București-Timișoara, 1986
3. Krauter, Francisc, *Germanii din Banat*, în „Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureș, București, 1929
4. Muntean, V., *Monografia Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1990.
5. Nemoianu, P., *Populația Banatului în diferite epoci*, în *Analele Banatului*, anul II, fasc. 3, Timișoara, 1929.
6. Rusu, Alexandru, *Istoria Banatului; Studii de Istoria Banatului*, Timișoara, *Analele Universității din Timișoara*, 1967.
7. Svetlana Maria, Miroslav, *The joint – venture in roumanin's Banat*, Timișoara, 2008

⁴ J. Binde, *op. cit., passim*.

⁵ Miroslav Svetlana Maria, *The joint – venture in roumanin's Banat*, Timișoara, 2008

The Active Interculturality of the Romanian Banat

Prof.univ.dr. Ștefan BUZARNESCU
Universitatea din Timișoara
steb@socio.uvt.ro

Abstract: *In this context, now that the pan-European institution building project registered already remarkable results in all design parameters, interculturalism is revealed to be the key concept in further pragmatic process. In this study, we try to present succinctly notes of originality that singularized Romanian Banat, in the same position in regional and European level.*

Keywords: globalization, active interculturality, cultural model

In a moment in which the globalisation¹², with its practices ostentatiously promoted at a planetary scale, generates cultural panic at the level of the opinion segments, and gives birth to the protectionist affiliations at the community level, there are more and more voices who compare it to a new type of fundamentalism; no less aggressive than the Islamic fundamentalism. Its signally integrationist essence, based

---

¹ Term preferred by the Americans and Anglophiles, unlike the French and Francophiles who prefer the term of mondialization

². J. Binde, *Les clés du XXIe siècle* (The keys of the 19th century), Unesco, Editions Seuil, Paris, 2002

on the hypothesis of a speedy generalization of the American prosperity, identifies it more and more with “*the old civilizing wars*” which in the history of the humanity have done nothing else but preserve serious social-economic polarizations and multi-secular identity crises.

Lucidly dissociating itself from the ideological accents of the globalization triumphalism that he denounces as “*a postmodernist myth*”, Jerome Binde² draws our attention on “*the social anxieties that emerge from the identity uncertainties*” brought about by the programmatic cross-fertilisation of the cultural patterns that are different from the American cultural pattern.

The cultural and the ethnical hybridization, the cultural genocide, the cultural - ideological reconstruction of the great imperialist markets, the tyranny and the multinational monopole which dominate the information market, a paternalism without the *pater*, are only a few syntagms which underlie some analytically articulate replies addressed to the invisible character - the globalization - that we do not know whether it is the actor or the author of a drama whose script nobody knows.

In this context, the rediscovery

of the hermeneutical and the explanatory values of interculturality, as an endless source of social cohesion, constitutes the only instance of collective reflection in order to identify new instruments for the building of a new world in which the differences should not be seen as a but as disability a valuable potential for a new type of unity which comes from diversity.

The interculturality defines the dialogical state of different cultures by means of getting the differences to resonate together, while the multi-culturality focuses on the identity conservation of the differences.

Seen in these terms, Timișoara, the traditional capital of the Romanian Banat, rose as the source of a special type of interculturality through its inter(active) dimension. All over the history, the exclusivism of the new comers, even colonizers or transient dominators, have gradually turned into particularities of the minority who learned the tolerant behavior of the majority without losing their cultural-axiological identity. This way, the discrete accumulations of diversities, gathered all over the history, naturally generated a pattern of interculturality in which the civic complementarity was the first priority. The organic unity of the resulting social space has been the basis of the social-institutional cohesion, impossible to be destroyed by the history's vicissitudes, coerced by the competition among the neighboring Empires which wanted to annex the whole region. Thus, the difference between the artificial unity, of an imperial type, and the unity in diversity of the region, kept only in the Romanian part of Banat, which

remained part of Romania after World War II, is explained without feeling the need of federalization, as it happened with the Serbian Banat, or of the ethnical homogenization of the Hungarian Banat.

In the context of the changes made after 1989, the model of Timișoara influenced to a great extent the interior renewal of România, which is another argument which proves that Romania, with its present geo-political structure, can be governed in a democratic way. Moreover, Romania is the only post-communist country which, after 1989, took a political party structured on ethnic criteria as a governing partner; the Hungarian Democratic Union in Romania (U.D.M.R.). The traditional opening towards otherness which characterizes the Romanian mind has presently turned into a communitarian partnership which constitutes the identity resources of a new type of social democratic cohesion.

This is why Banat's interculturality makes this part of Europe unique, even at a continental level, by means of its successful inter-confessional, interethnic, inter-linguistic and intercultural cross-breeding, legitimizing it as a natural headquarters for the specialized anthropological, sociological, psychological studies. For this reason the Anthropologists' Association, coordinated by the Swiss personalities, such as the University professor Doctor Honoris Causa. Dr. Christian Giordano and the talented anthropologist dr. François Rugg, set up to organise in Timișoara, between the 18th and 21st of October 2001, the international conference with the generic title: *Social sciences and*

interculturality.

Even more, in Timișoara, in the area of the new value options after 1989, the multi-secular traditions of the interculturality in our country had been objectified, with the generous help of the Council of Europe, in a normative structure known under the name of the Intercultural Institute Timișoara. Designed as an expression of the civil society and as a viable dialogue partner of similar institutions in the Occident, the Intercultural Institute of Timișoara did not represent the beginning of some intercultural education activities, but the institutionalization of an example of optimal relationships among different ethnic groups, whose peaceful co-existence gave birth to an original type of interculturality: *the inter(active) interculturality of Banat.*

The originality is defined by taking into account the following aspects:

a) If in the Occident the interculturality developed out from the need to respond to the cultural patterns of the emigrants, most of the times accepted with a reserved hostility for their unsettling potential and considered as possible polluting sources for the identity of the collective mind of the Western countries, in Banat the interculturality is based on an original permissive behaviour which gave each ethnic group the possibility to become part of the community history, without feeling aggrieved by the “*natives*”, whether majority or minority. The permanent coping with the same daily problems made the concern to explore together the practical solutions to identical community problems generate a natural social cohesion, that is, without appealing to the

institutional norms. The ethnic diversity was perceived as a source of enhancement of the alternative solutions given to community problems, identical in their essence. In the Banat area the daily interethnic contacts were not developed out of the exogenous obligations of a common citizenship or of the “*fulfilment*” of some institutional duties, but out of the endogenous need for conjugating expectation horizons before global communitarian projects. The interculturality began as and continues to be inter(active) in this sense.

The attempts to approach our realities starting from multiculturalism have failed (and will fail) because we have different conditions compared to, for instance, Belgium, where the Flemish community and the Walloon community actually represent two distinct institutional structures, the communication being facilitated by the political economic constraints of a state type. The Belgian model of “the country” is a reality, a mechanical union between two units fundamentally different in their value options, but which share a common experience in the management of the latent conflicts.

b) The existence, through the whole period of the civic and the professional formation, of the educational institutions which teach in the mother tongue (German, Hungarian, Serbian, Croatian, Bulgarian) of all minorities, having a financial support from the resources of the public budget, which is not discriminatory in comparison with the Romanian majority.

c) The Romanian State

provides us with cultural institutions in the languages of the minorities, Timișoara being the only European city which has state theatres in the Romanian, the German and the Hungarian languages.

d) As first European town that was electrically lit (November 12th, 1884), Timișoara constitutes, even non the center of the most attractive region of Romania for the foreign investors, the real investments on inhabitant ranging in this town on the first place in Romania. The pragmatic complementarities between the local / area initiatives of reconstruction of the business environment in the years following 1989 and the partnership offer coming from the foreign investors has materialized in what the authorities call with a generic term the economic Timișoara model.

As an expression of the interactive interculturality of Timișoara – on the economic component – we cite the following dimensions that individualize the Banat region at the European scale.

e) The quality of the workforce (45.000 students), qualified in the traditional enterprises from Timișoara, foreign languages speakers, and willing to be remarked / noticed by their work.

f) *The involvement* of the people living in Timișoara in the private economic activities, those IMM's which appeared in a large number in the last few years, as well as the municipal authorities. The Continental corporation represents the biggest investment made in Romania, having the value of 100 million euros. Then, Solectron (65 million euros), followed by

Procter&Gamble (40 million euros), Alcatel (36 million euros), Metro (11 million euros), Lisa Draxlmaier (7.5 million euros), Helvetica Profarm (7 million euros), Coca-Cola (7 million euros), Kathrein (5.5 million euros), Siemens Automotive (5 million euros), Linde Gas (4 million euros), Kromberg&Schubert (3 million euros), Shell (2.5 million euros), Daimler Chrysler (2 million euros), ABB (1.5 million euros), Philips Elba (1.5 million euros), and many others, all being internationally famous names. They all preferred Timișoara to any other city in Romania or abroad.

As a reply to the many distortions started by the evil-minded politicians, some of them belonging to minority groups, I would like to quote the words of an expert in the field: “*we need to distinguish, in the dense web of evolution, the parasite noises which will disappear into oblivion, from the music of the new waves which carry the real seeds of change*”³.

The values do not have borders, and the borders will no longer have (geographical) values to protect in the future united Europe. And if globalisation proves to be “an irreversible implication” of the human society, between the condition of a citizen of the world and a citizen of a certain state, the European citizenship cannot be avoided by us, the Romanians.

The cross-fertilisation among

---

³ J. Binde, the quoted work, *passim*

⁴ Miroslav Svetlana Maria, *The joint – venture in roumanin's Banat*, Timișoara, 2008

Europocentrism, Americancentrism, Nipponcentrism and Sinocentrism could learn something, at a different level, of course, from the successful cross-breeding of the inter(active) interculturality of Banat.⁴

References:

1. Binde, J., *Les clés du XXIe siècle*, Unesco, Editions Seuil, Paris, 2000
2. Buzărnescu, Ștefan, *Interculturalitatea – sursă inepuizabilă a dezvoltării României*, sesiune de comunicări științifice, Centrul de Cercetări pentru problemele tineretului, București-Timișoara, 1986
3. Krauter, Francisc, *Germanii din Banat*, în „Transilvania, Banatul, Crișana și Maramureș, București, 1929
4. Muntean, V., *Monografia Mitropoliei Banatului*, Editura Mitropoliei Banatului, Timișoara, 1990.
5. Nemoianu, P., *Populația Banatului în diferite epoci*, în *Analele Banatului*, anul II, fasc. 3, Timișoara, 1929.
6. Rusu, Alexandru, *Istoria Banatului; Studii de Istoria Banatului*, Timișoara, *Analele Universității din Timișoara*, 1967.
7. Svetlana Maria, Miroslav, *The joint – venture in roumanin's Banat*, Timișoara, 2008

Proiect privind dezvoltarea durabilă a comunităților rurale din județul Gorj

Prof. univ. dr. Adrian GORUN
Universitatea "Constantin Brâncuși", Târgu-Jiu

Rezumat: *Dezvoltarea durabilă – ca model sustenabil de dezvoltare – implică un management strategic, un management care să satisfacă necesitățile prezente, fără a reduce potențialul de satisfacere a necesităților viitoarelor generații. Conflictele dintre valori destructurează, nu unifică, relația individ – comunitate (ca, de altfel, și relația comunitate – individ), devenind o relație intermitentă. Pe acest fond trebuie înțeleasă dezvoltarea rurală durabilă, o dezvoltare în care viitorul implică, prin intermediul prezentului, un trecut ce trebuie recuperat mai întâi din perspectivă axiologică*

Cuvinte cheie: dezvoltare durabilă, comunitate rurală, mediu economic

1. Introducere

Preocupată de multiplele transformări produse de internaționalizare care și-a atins plafonul maxim prin globalizare, Comisia Brundtland a ONU a elaborat cunoscutul Raport „Viitorul nostru comun”, raport ce demonstrează necesitatea unei *dezvoltări durabile*. Definită succint, dezvoltarea durabilă este tipul de dezvoltare care „satisface necesitățile prezentului, fără a compromite capacitățile viitoarelor

generații să-și satisfacă propriile necesități”¹.

Prin urmare, *dezvoltarea durabilă* nu reprezintă un gen oarecare de dezvoltare, o dezvoltare în sine, orientată spre un scop unic – profit (cu orice preț), ci un *gen special, multidimensional, multifuncțional și multifactorial* de dezvoltare în care relația unidimensională creștere economică → profituri este înlocuită de una complexă, una care să introducă în ecuația creșterii și costurile „șocului viitorului”. Una care va evalua costurile economice ale prezentului, dar mai ales costurile sociale ale viitorului dezirabil, una care nu se închide exclusiv în mediul economic, ci este deschisă spre mediul de viață al generațiilor viitoare. În esență, dezvoltarea durabilă – ca model sustenabil de dezvoltare – implică un management strategic, un management care să satisfacă necesitățile prezente, fără a reduce potențialul de satisfacere a necesităților viitoarelor generații. Aceasta, în condițiile în care, ritmurile modernizării pe care le impun unii dintre competitorii

---

¹ Comisia Brundtland a ONU, Raportul *Viitorul nostru comun*

internaționali agravează situația în privința mediului de viață al comunităților (crize repetate, degradarea mediului natural, multiplicarea surselor de poluare, costuri inechitabil distribuite, adâncire a clivajelor), punând chiar în pericol securitatea viitoarelor generații.

Acestea sunt premisele majore de la care trebuie să pornească decidenții politici și administrativi în privința evoluției unui prezent încapsulat doar în vectorul profitului obținut prin transferul costurilor sociale (transferul de responsabilitate), către un viitor posibil de estimat și dezirabil.

Studiul pe care-l prezint reprezintă doar o componentă dintr-un studiu amplu pe care l-am coordonat în cadrul Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu², studiu ce pornește de la analize-diagnostic fundamentate³ și vizează:

- a) Strategia de dezvoltare energetică durabilă a județului Gorj;
- b) Strategia de dezvoltare a mediului de afaceri în Gorj;
- c) Strategia de dezvoltare durabilă a infrastructurii și turismului în Gorj;

---

² Adrian Gorun (coord.) *Gorjul – repere strategice – orizont 2030*, Editura „Academica Brâncuși Tg-Jiu, 2010

³ Adrian Gorun, (coord. științific), *Diagnosticul privind starea de dezvoltare a județului Gorj*, Editura „Academica Brâncuși, Tg-Jiu 2009

- d) Agricultură și dezvoltare rurală în județul Gorj.

Întrucât în prezent suntem implicați într-un proiect de cercetare a stării comunităților rurale din acest județ, am optat ca în studiul de față să prezentăm modelul de dezvoltare rurală durabilă a județului Gorj.

2. Strategia de dezvoltare rurală durabilă la nivelul județului Gorj

Premise:

a) Comunitățile rurale din România, implicit cele din Gorj tind să devină unități administrativ-teritoriale, pure invenții ale legii, pierzându-și într-un ritm accelerat (cu un plus pentru Gorj, urmare a unor particularități dobândite prin politica de monoindustrializare forțată a fostului regim comunist) *identitatea comunitară*;

b) *Cultura comunitară-definită* ca sistem de valori în care se întemeiază sentimentul și conștiința apartenenței la un status comunitar de tip rural – este în continuă dezagregare; loialitățile s-au transferat dinspre comunitate către structuri instituțional-funcționale de tip administrativ, legitimitatea s-a deplasat dinspre valorile tradiționale către puterea locală instituită în diferite momente, spiritul comunitar este substituit prin apartenențe instrumental-atomizate, țăranul purtător și aparținător al unui mediu inedit a fost înlocuit cu „omul de la țară”;

c) Mediul de viață, ca univers fenomenalizat în orizonturi temporale

nedefinite, ca mod de viață specific, fără de care comunitățile rurale nu-și au o rațiune a existenței, devine tot mai mult mediu de locuit, de reședință sau domiciliu; țărani au devenit „populații din mediul rural”, urmare a îndelungatei ambivalențe (țărânmuncitor sau muncitor-țărân), dar și a depopulării (migrări spre orașe a tinerilor, dispariție naturală a celor mai vârstnici) urmate de repopulări relative (grupuri de orășeni care, îndeosebi după 1989, și-au construit locuințe de vacanță, unde se retrag la sfârșit de săptămână sau în concedii);

d) Nivelul de viață în așezările rurale din Gorj rămâne, în cel mai bun caz, constant scăzut, indicatorii privind mediul de viață și civilizație fiind negativ afectați de politicile ineficiente, deficitare și nefundamentate;

e) Cadrul natural de care dispune Gorjul este diversificat, reprezentat printr-o distribuție uniformă a elementelor de relief, rețea hidrografică densă, climă echilibrată, vegetație bogată, faună variată, resurse valoroase pentru peisajul și economia zonei;

f) Politicile iraționale în domeniul industriei extractive au condus la o degradare a mediului natural, cu implicații alarmant-negative asupra mediului de viață al populației, atât în mediul urban, cât și în mediul rural: emisii atmosferice ale substanțelor acidifiante ca SO₂, NO, la care se adaugă – tot în calitate de poluant primar – NH₃, emisii de compuși organici volatili nemetalici și metalici, pulberii în suspensie (PM₁₀ și PM_{2,5}), apele uzate, degradarea solurilor, diminuarea fondului forestier, deșeurile etc. sunt factori esențiali ai unei poluări cu efecte pe termen lung.

2.1. Analiza Swot pentru agricultura și silvicultura județului Gorj

În tabelul nr. 1 prezentăm reperele acestor domenii, în baza matricei puncte tari, puncte slabe, oportunități și riscuri. Aceste repere sunt importante în definirea și proiectarea strategiei de dezvoltare durabilă a comunităților rurale din Gorj – orizont 2030

PUNCTE TARI	PUNCTE SLABE
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Zone cu potențial agricol semnificativ; ➤ Potențial mare de creștere a animalelor; ➤ Rezerve piscicole; ➤ Terenuri agricole neexploatate (dealuri cu fânețe, pășuni); ➤ Posibilități de dezvoltare a unor sisteme de irigații; ➤ Potențial alpin (fructe de pădure, plante medicinale, stâne ecologice); 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Infrastructură slab dezvoltată în mediul rural; ➤ Fărâmițarea terenurilor, unități productive mici, mecanizare scăzută; ➤ Inexistența unei cartări agrochimice a solurilor; ➤ Nerespectarea asolamentelor, cu efecte novice prin apariția bolilor și dăunătorilor; ➤ Desființarea rețelelor de irigare a terenurilor agricole;

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Agricultură cu potențial de dezvoltare; ➤ Existența unor centre de cercetare și stațiuni experimentale specializate în domeniul agricol; ➤ Costuri scăzute pentru terenurile agricole; ➤ Sursă de germoplasmă pentru gutui; ➤ Resurse forestiere; ➤ Învățământ superior la Târgu Jiu. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Îmbătrânirea forței de muncă; ➤ Lipsa sistemelor de colectare a produselor agricole; ➤ Inexistența unei burse a mărfurilor agro-alimentare; ➤ Produse agricole neetichetate și necertificate; ➤ Monocultură vegetală (diversificare a producției agricole); ➤ Rezistența proprietarilor de terenuri la asociere; ➤ Activități agricole neintegrate cu alte tipuri de activități (agroturism, realizarea de produse ecologice etc.); ➤ Interes redus pentru inițierea activităților agricole; ➤ Lipsa unor centre de consiliere/informare la nivel local; ➤ Nivel redus de atragere a investițiilor străine; ➤ Sistem redus de prelucrare a produselor agricole; ➤ Productivitate scăzută, tehnologii uzate moral și fizic; ➤ Neexistența unui cadru legislativ stimulat pentru comasarea terenurilor; ➤ Promovarea insuficientă a produselor alimentare și nealimentare tradiționale din zonele rurale (inclusiv produse de artizanat confecționate manual, produse specifice zonei montane etc.); ➤ Cea mai mică densitate de drumuri forestiere din Europa; ➤ Capacitate limitată a proprietarilor de păduri în gestionarea fondului forestier sub imperatiile dezvoltării durabile; ➤ Dispariția școlilor de arte și meserii din mediul rural; ➤ Activitate scăzută la nivelul pepinierelor silvice.
--	--

OPORTUNITĂȚI	RISCURI
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Potențialul crescut pentru agricultura ecologică și agroturism; ➤ Oportunități de finanțare pentru îmbunătățirea infrastructurii de bază și mecanizarea agriculturii; ➤ Înființarea de asociații agricole pentru creșterea rentabilității și competitivității; ➤ Dezvoltarea învățământului superior agricol la Universitatea „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu; ➤ Finanțări externe pentru atragerea tinerilor în sectorul agricol; ➤ Redarea în circuit a terenurilor tehnogene; ➤ Utilizarea prafului de lignit în fertilizarea solului; ➤ Disponibilitate a unei piețe mari, aflată în plină dezvoltare, atât pe plan intern, cât și în spațiul european, cu potențial de exploatare (inclusiv pentru produsele ecologice); ➤ Posibilități de formare profesională, orientarea spre perfecționarea competențelor fermierilor și resursei umane din mediul rural; ➤ Piața europeană pentru cherestea certificată este în creștere; ➤ Costurile de recoltare pot fi diminuate prin realizarea unor investiții în extinderea și reabilitarea rețelelor de domenii forestiere; ➤ Exploatarea rolului multifuncțional al pădurilor prin ecoturism, activități de recreere, recoltarea de produse nelemnoase, taxe pentru servicii de protecție a mediului. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Lărgirea Uniunii Europene conduce la creșterea competiției pentru produsele agricole; ➤ Migrarea populației tinere către zonele urbane și state din Uniunea Europeană; ➤ Informare insuficientă privind avantajele asocierii; ➤ Consultanță insuficientă pentru atragerea de fonduri europene; ➤ Condiții slab stimulative, cu avantaje nesemnificative, privind creditarea; ➤ Atacuri de boli și dăunători datorate nerespectării asolamentului și tratamentelor insuficiente; ➤ Schimbări climatice; ➤ Epizootii ➤ Lipsa titlurilor de proprietate certe asupra suprafețelor de pădure, element descurajant în gospodăria fondului forestier în termenii dezvoltării durabile; ➤ Continuarea exploatării ilegale și iraționale a pădurilor cu impact negativ, generator de erodări ale solului și inundații; ➤ Scăderea productivității forestiere a modificărilor climatice și poluării; ➤ Unele piețe (în special în Asia) nu impun cerințe de certificare; ➤ Scăderea nivelului de instrucție și educație, îndeosebi prin dispariția școlilor de arte și meserii, a liceelor cu profil agricol și silvic.

Sursa: *Diagnosticul privind starea de dezvoltare a județului Gorj*, Editura „Academica Brâncuși Târgu Jiu, 2009, pp184-186.

Analiza SWOT întărește premisele formulate, evidențiind nevoia de intervenție rapidă, prin politici aplicate, în vederea salvării comunităților rurale de la procesul – potențial inevitabil – al pierderii identității, chiar al dispariției lor.

2.2. Dezvoltarea durabilă a comunităților din mediul rural

2.2. a. *Obiectivul general*
al strategiei privind dezvoltarea durabilă a agriculturii, a comunităților rurale din județul Gorj îl reprezintă crearea unui mediu socio-economic și cultural competitiv, diversificat, care să asigure progresul și creșterea calității vieții cetățenilor prin satisfacerea cerințelor și necesitățile prezentului, fără a compromite capacitățile viitoarelor generații în privința satisfacerii propriilor necesități.

Din această perspectivă, mai mult decât în alte domenii, dezvoltarea durabilă a comunităților rurale implică luarea în considerare, în termeni de priorități funcționale, atât a acțiunilor prospectiv-inovative, cât și a acțiunilor reparatorii. Ambele tipuri, cu implicarea unor costuri economice și socio-culturale majore.

Astfel, în anul 2030, în județul Gorj, la nivelul comunităților rurale, este necesară practicarea unei agriculturi moderne, performante, cu produse de calitate, ecologice (multe caracterizate prin raritate și unicitate) și cu o mare cerere pe piață (potențial

competitiv ridicat). În acest sens, agricultura va fi organizată în exploatații cu rol esențial în modernizarea comunităților rurale și care să ridice gradul de garanție a securității alimentare a populației.

În același timp, reactivarea factorilor care generează coeziunea socială, reprezintă prioritatea de prim rang în creionarea strategiei de dezvoltare durabilă a comunităților rurale,

2.2.b. *Județul Gorj – potențial; indicatori general*

Suprafața județului Gorj este de 560 174 ha, ceea ce reprezintă doar 2,4% din suprafața țării.

Populația: 387 407 locuitori, din care, în mediul rural, 224 787 (58,1% în mediul rural, 41,9% în mediul urban).

Populația ocupată direct în agricultură: 73000 locuitori (32,5% din totalul populației).

Cadrul geomorfologic al județului Gorj – megarelief:
Piemontul Getic (Sectorul Gorjean): 240 000 ha
Depresiunea Subcarpatică a Olteniei: 110 174 ha
Zona de Munte: 210 000 ha

**SITUAȚIA TERENURILOR JUDEȚULUI GORJ
MODUL DE FOLOSINȚĂ A TERENULUI AGRICOL**

Tabelul nr. 1

Specificație	Hectare	% din total suprafață	
		În județ	Din totalul pe țară
Suprafața totală	560 174	100	2,4
Suprafața agricolă utilizată	242 875	43,3	1,0
totală din care:			
- arabil	99 045	17,6	0,4
- pășuni și fânețe	130 502	23,2	0,5
- culturi permanente	13 328	2,3	0,004
(plantații pomicole, vii, pepiniere)			
- păduri	274 711	49,0	1,2
- neagricol	41 421	7,3	0,1

Suprafața afectată de activitatea minieră

Tabelul nr. 2.

Nr. Crt.	Unitate miniera	Suprafața totală afectată (ha)	Terenuri agricole		Terenuri silvice	
			ha	%	ha	%
1.	Total SNLO din care:	15 420	11807	76,5	3613	23,4
2.	Bazinul Rovinari	9 249	7348	77,9	2081	22,1
3.	Bazinul Motru	3 824	2660	69,6	1164	30,4
4.	Bazinul Jilț	2 167	1799	83,0	368	17,0

Tabelul nr. 3.

Nr. crt.	Unitate minieră	Suprafața totală recultivată	Din care:	
			agricol	silvic
1.	SNLO	5287	3807	1480
2.	Rovinari	3611	2442	1169
3.	Motru	523	453	70
4.	Jilț	396	296	100

Procesele actuale (naturale și antropice ce se manifestă în județul Gorj)

Tabel nr. 4.

Eroziune de suprafață (ha)		Alunecări ha	Exces de umiditate ha	Terenuri poluate antropic			
Agricol	Arabil	48 406	44 000ha	Total	Minier	Petrol	Alte
159254	46 000			44050	13900	1100	29050

Din prezentarea acestor indicatori pot fi desprinse concluzii edificatoare privind nevoia elaborării unei strategii de dezvoltare durabilă a comunităților rurale în județul Gorj, dar și în privința mediului de viață și limitelor de dezvoltare circumscrise de potențialul natural și uman din aceste comunități.

Printre tendințele actuale ale comunităților rurale trebuie consemnate:

- îmbătrânirea populației localizate la sate și reducerea drastică a resursei umane active;

- caracterul de subzistență al agriculturii și activităților derivate din agricultură;

- reducerea drastică a numărului unităților de învățământ din mediul rural și a personalului didactic implicat în procesul educațional;

- creșterea alarmantă a șomajului în rândurile populației rurale;

- reducerea efectivelor de animale și lipsa de motivație a crescătorilor;

- reducerea suprafețelor cultivate cu pomi fructiferi, viță de vie, a suprafețelor cultivate cu cereale, a fondului funciar și forestier;

- scăderea producției la hectar, urmare a parcelării excesive și randamentului scăzut, al dotărilor total necorespunzătoare;

- slabă valorificare a potențialului pădurilor pentru producerea de bunuri alimentare și nealimentare, fructe de pădure (afine, alune, zmeură, ciuperci);

- absența centrelor de depozitare și prelucrare/zone a produselor agricole;

- slaba gestionare a fondului de vânătoare și pescuit;

- precaritate în conservarea biodiversității și gestionarea ariilor protejate din fondul forestier;

- absența politicilor privind dezvoltarea rurală integrată, dezvoltare care să conducă la crearea unui mediu economic competitiv investițiilor autohtone și străine;

- slaba finanțare a cercetării agricole și proiectelor de dezvoltare durabilă a comunităților rurale;

- degradarea infrastructurii și absența proiectelor privind reabilitarea satelor;

- pârghii financiare și fiscale nestimulative, care fac imposibilă elaborarea și implementarea unor programe anuale și multianuale ș.a.

2.2.c. Direcții strategice

I. Creșterea competitivității și diversificarea producției în sectoarele agricol și silvic; accelerarea procesului de dezvoltare rurală;

II. Dezvoltarea rurală integrată, realizarea unui mediu economic competitiv și atractiv investițiilor autohtone și străine în scopul dezvoltării mediului de viață în comunitățile rurale;

III. Dezvoltarea și modernizarea infrastructurii și reabilitarea satelor;

IV. Dezvoltarea cercetării agricole și formării profesionale;

V. Susținerea financiară și fiscală a agriculturii prin elaborarea și utilizarea bugetelor multianuale/domenii de activitate.

Aceste direcții strategice reprezintă o parte dintre reperele dezvoltării rurale durabile în județul Gorj, celelalte fiind circumscrise îndeosebi domeniului turismului. Prezentăm, în sinteză *cu titlu de exemplu*, operaționalizarea Direcției strategice I – orizont 2030, insistând asupra domeniilor prioritare, priorităților la nivelul acestor domenii și setului de acțiuni necesar –

realizate spre a se reda comunităților rurale identitatea immanentă.

Direcția strategică I implică drept domenii prioritare zootehnia, pomicultura, viticultura și silvicultura, prioritățile fiind centrate pe:

- creșterea potențialului productiv al fondului funciar agricol prin stimularea comasării voluntare a terenurilor agricole și exploatarea eficiente a acestora; înființarea de asociații agricole;

- finalizarea retrocedărilor și a reformei proprietății funciare, intabularea tuturor suprafețelor agricole și silvice, introducerea cadastrului unic;

- diversificarea producției agricole, aplicarea de politici diferențiate pe ramuri de producție și înființarea de ferme specializate. Elaborarea, la nivelul fiecărei localități; a programului de dezvoltare locală durabilă;

- introducerea unor rase de animale și soiuri noi de plante cu productivitate ridicată.

Identificând pentru fiecare domeniu prioritar setul de acțiuni, tabloul dezvoltării rurale durabile poate fi completat după cum urmează:

Tabelul nr. 5. Direcția strategică I Creșterea competitivității și diversificarea producției în sectoarele agricol și silvic și accelerarea procesului de dezvoltare rurală durabilă.

Domeniul prioritar	Măsuri și acțiuni
Zootehnie, agricultură, piscicultură	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Adoptarea unei legislații corespunzătoare, care să stimuleze și garanteze producțiile, valorificarea produselor, să susțină organizarea eficientă a sectorului privat și public; ➤ Crearea unor ferme specializate de creștere a

<p>Domeniul pomicultură și viticultură</p>	<p>animalelor (bovine, ovine, caprine, porcine, păsări), cu productivitate ridicată și potențial genetic competitiv:</p> <p>Zona I: Padeș, Tismana, Bumbești-Jiu, Crasna, Novaci, Baia de Fier, Polovragi, Bumbești-Pițic – orientată pe creșterea ovinelor și valorificarea produselor specifice (lână, piei, lapte);</p> <p>Zona a II-a: Scoarța, Telești, Plopșoru, Tg-Logrești, Samarinești, Turceni, Stănești, Lelești, Runcu, Arcani – orientată spre crearea de ferme de creștere a bovinelor și valorificare a produselor specifice (carne, lapte);</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Crearea unor centre apicole prin care să se valorifice întregul potențial al florei melifere a Gorjului, inclusiv cel creat prin extinderea arealului cultivat cu salcâm în zonele de refacere ecologică Stejari, Plopșoru, Gilort, Ciuperceni, Tg-Logrești, Moi, Hurezani, Licurici, Alimpești, Bumbești-Jiu. ➤ Dezvoltarea pescuitului și a acvaculturii; amenajarea unor lacuri de acumulare și popularea cu specii de pește în localitățile: Bălteni, Plopșoru, Urdari, Țânțăreni, Padeș, Tismana; ➤ Eficientizarea structurilor și a activităților veterinare și fitosanitare la nivelul localităților; asigurarea securității alimentare a populației. <ul style="list-style-type: none"> ➤ Extinderea plantațiilor de pomi și arbuști fructiferi în zona colinară a Gorjului și formarea unor centre pomicole în localitățile : Lelești, Bălănești, Bumbești-Pițic, Benghești-Ciocadia, Alimpești, Jupânești, Vladimir; ➤ Înființarea unor plantații (nuc în asociație cu alun) și plantații de castan comestibil pe solurile ferice, în localitățile Tismana (sate aparținătoare), Peștișani, Polovragi, ➤ Relansarea și refacerea centrelor viticole: Bălănești, Runcu, Crușeț, Poiana – Turburea în vederea plantării viței de vie, utilizând soiuri nobile; ➤ Înființarea unor pepiniere pomicole, viticole și dendrologice cu material săditor valoros și certificat în zonele suburbane din Tg-Jiu, Motru, Rovinari, Tg-Cărbunești, precum și în localitățile Stoina, Mătăsari, Tg-Logrești, Văgiulești, Bălești, Vladimir.
--	--

<p>Cultura cerealelor, cartofului, plantelor furajere, căpșunului</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Valorificarea suprafețelor din zona de Sud a județului, promovarea unor soiuri cu productivitate ridicată și aplicarea unei agrotehnici de calitate; ➤ Extinderea culturii căpșunului și în alte localități cu condiții pedoclimatice favorabile acestei culturi; ➤ Constituirea unor bazine legumicole: Bălești, Turceni, Crușeț și eficientizarea structurilor de piață agricole și agroalimentare; ➤ Extinderea suprafețelor irigate (Bălești, Săulești, Țânțăreni, Turburea); ➤ Creșterea suprafețelor cultivate cu plante furajere (lucernă, trifoi, sfeclă furajeră); ➤ Reabilitarea siturilor industriale poluante și neutilizate – zonele Motru, Jilț, Rovinari, Țicleni, Stoina, Roșia de Amaradia, Albeni; ➤ Promovarea culturilor succesive, protejate (sere, solarii): Bălești, Brănești, Telești, Țânțăreni, Motru, Turburea, Gârbov; ➤ Dotarea cu utilaje de mecanizare de înaltă performanță și tehnicitate; constituirea de secții specializate la nivelul fiecărei localități; ➤ Reintegrarea ecologică, economică și socială a terenurilor afectate de exploatarea miniere; accelerarea procesului de refacere ecologică.
<p>Gestiunea zonelor împădurite și ariilor naturale protejate</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Soluții privind oprirea fenomenului tăierilor abuzive, împădurirea și conservarea fondului forestier și fondului cinegetic; ➤ Crearea de parcuri dendrologice; ➤ Elaborarea programului de îmbunătățiri funciare la nivelul localităților; ➤ Localizarea și inventarierea vegetației din afara fondului forestier și introducerea ei în circuitul silvic; ➤ Creșterea suprafețelor ariilor protejate; ➤ Protejarea și conservarea monumentelor naturii: arborii seculari din localitățile Polovragi, Tismana, Stejari; punctele fosilifere Crasna, Săulești, Vladimir, Aninoasa; ➤ Creșterea suprafețelor de spații verzi pentru atingerea parametrilor europeni; ➤ Promovarea unor proiecte privind educația ecologică a locuitorilor din comunitățile rurale; ➤ Valorificarea potențialului pădurilor pentru

	<p>producerea de bunuri alimentare și nealimentare; Înființarea de centre zonale pentru achiziționarea, consumarea și prelucrarea fructelor de pădure; ➤ Valorificarea superioară a lemnului prin prelucrarea finită; constituirea de ateliere și societăți cu activități specifice în : Baia de Fier, Polovragi, Novaci, Peștișani, Tismana, Crasna, Bumbești-Jiu, Padeș, Runcu; ➤ Prevenirea catastrofelor naturale prin realizarea lucrărilor de amenajare în zonele de risc (alunecări de teren, inundații, decopertări etc.).</p>
--	---

3. Concluzii

Județul Gorj este unul dintre județele cele mai afectate de consecințele politicii de industrializare forțată, promovată de regimul comunist. Facilitățile create în acea perioadă pentru unele localități în care au fost amplasate obiective industriale – în pondere covârșitoare pe domenii specifice industriei extractive și producerii de energie din resurse neregenerabile – produc astăzi efecte cu costuri multiplicat. Șomajul, mediul natural degradat, nivelul de viață și civilizație scăzut sunt doar câteva dintre efectele întârziate ale exploatarea irațională a resurselor și lipsei preocupărilor pentru un mediu de viață sănătos.

În mediul rural există diferențieri majore între zonele geografice în care comunitățile trăiesc și ființază: în zonele de deal și submontane, acolo unde n-au fost constituite cooperative agricole de producție, iar obiectivele „industriei grele” nu au fost amplasate, mediul natural și de viață n-au fost decât în parte alterate, spiritul apartenenței menținându-se aproape intact. În

această situație se află comunități precum: Arcani, Runcu, Crasna, Novaci, Baia de Fier ș.a., unde comunitățile locale sunt percepute drept „comunități naturale”, aproape anterioare statului.

Dimpotrivă, în zonele colinare, de luncă și câmpie spiritul comunitar aproape a dispărut. Cooperativizarea forțată a agriculturii, monoindustrializarea, mobilitățile populaționale au destructurat satele. Aici legitimitățile tradiționale au dispărut, loialitățile s-au transferat dinspre comunitate către autoritățile locale succesive. Este vorba de localități precum: Mătăsari, Slivilești, Borăscu, Strâmba-Jiu, Ionești, Capu-Dealului, Țânțăreni, Turburea, Bărbătești, Peșteana-Jiu, Bâlteni, Moi, Samarinești, Văgiulești și mai toate localitățile de pe Valea Amaradiiei. Pentru populația de aici percepția asupra comunităților lor locale este de altă natură: ele sunt pure invenții ale legii, entități („unități”) administrativ-teritoriale. De altfel, întemeierea sentimentului apartenenței a slăbit și ca urmare a criteriilor arbitrării introduse în împărțirea administrativ-

teritorială din 1968, când au fost puse laolaltă comunități care nu aveau valori comune, întemeiate în tradiții comune sau au fost divizate comunități întemeiate prin valori referențiale.

Iar conflictele dintre valori destructurează, nu unifică, relația individ – comunitate (ca, de altfel, și relația comunitate – individ), devenind o relație intermitentă. Pe acest fond trebuie înțeleasă dezvoltarea rurală durabilă, o dezvoltare în care viitorul implică, prin intermediul prezentului, un trecut ce trebuie recuperat mai întâi din perspectivă axiologică.

Bibliografie selectivă:

1. Gorun, Adrian (coord. științific), *Diagnosticul privind starea de dezvoltare a județului Gorj*, Editura Academica Brâncuși, Tg-Jiu 2009
2. Gorun, Adrian (coord.) *Gorjul – repere strategice – orizont 2030*, Editura Academica Brâncuși Tg-Jiu, 2010
3. ***, Comisia Brundtland a ONU, *Raportul Viitorul nostru comun*

Project regarding of Rural Communities Sustainable Development in Gorj County

Ph.D. Professor Adrian GORUN
"Constantin Brâncuși" University, Târgu-Jiu

Abstract: *Sustainable development is the type of development that "the development that meets the requirements of the present, without compromising the capacities of future generations to satisfy their own needs". The conflicts between values ruin the structures, do not unify the individual – community relation (as, otherwise, the community – individual relation), becoming an intermittent relation. On this fund, we should understand the sustainable rural development, a development where the future involves, by means of present, a past that should be recovered in the first place from the axiological perspective.*

Keywords: sustainable developments, rural community, economic environment

1. Introduction

Concerned with the many changes caused by the internalization that had reached its maximum ceiling by globalization, the UN Brundtland Commission elaborated the famous Report "Our Common Future", a report proving the need for *sustainable development*. Briefly defined, sustainable development is the type of development that "the development that meets the requirements of the present, without compromising the capacities of future

generations to satisfy their own needs"¹.

Therefore, *sustainable development* does not represent some kind of development, a development itself directed towards a unique purpose – the profit (by any means), but a *special, multidimensional, multifunctional* kind of development where the one-dimension relation economical growth → profits is replaced by a complex one, one that could introduce in the increase equation the costs of the "future shocks", too. One that will evaluate the current economical costs, but especially the social costs of the desirable future, one that is not exclusively closed in the economical environment, but it is opened towards the living environment of the future generations. In essence, sustainable development – as a sustainable development pattern – implies a strategic management, a management that meets current needs, without reducing the potential for satisfying the needs of future generations. Or, in the conditions in which the modernization rhythms imposed by some of the international competitors aggravate the situation regarding the

---

¹ Brundtland Commission of UN, Report – *Our Common Future*

living environment of the communities (repeated crises, natural environmental degradation, pollution sources multiplication, unevenly distributed costs, cleavages increase), even endangering the security of the future generations.

These are the premises that political and administrative decision makers have to take into consideration in relation to the evolution of a present focused only on a profit vector obtained by transferring social costs (transfer of responsibility) towards a desirable future that is possible to be estimated.

The study I am presenting represents only a component of an ample study I coordinated within “Constantin Brâncuși” University², a study starting from through diagnosis-analyses and refers to:

- a) sustainable energetic development of Gorj county;
- b) business environment development in Gorj;
- c) infrastructure and tourism sustainable development in Gorj;
- d) Agriculture and rural development in Gorj county.

Whereas we are currently involved in a researching project of the status of the rural communities of this county, we chose for the current study to present the sustainable rural development pattern of Gorj county.

---

² Adrian Gorun (coordinator) *Gorj–strategic reference points– horizon 2030*, Academica Brâncuși Press Tg-Jiu, 2010

2. Sustainable Rural Development Strategy at the Level of Gorj County

Premises:

a) The rural communities in Romania, including the ones in Gorj tend to become administrative-territorial units, pure inventions of the law, quickly losing (with an addition for Gorj, as a consequence of certain particularities gained by the forced mono-industrialization policy of the former communist system) *the community identity*;

b) *The community culture* – defined as a value system where there are accomplished the feeling and the consciousness of the membership to a rural community status – is always in disintegration; the loyalties transferred from the community towards administrative institutional-functional, the legitimacy moved from the traditional values towards the local power instituted at different moments, the community spirit is substituted by instrumental-atomised memberships, the peasant bearing and belonging to an unprecedented environment was replaced by “the country man”;

c) The environment, as a universe turned into a phenomenon in undefined temporal horizons, as a specific living way, without which the rural communities have no reason of existence, becomes more and more a living environment or a residence one; peasants have become “populations in the rural environment”, as a consequence of the long ambivalence (peasant-worker or worker-peasant), but also of the depopulation (young people’s

migrations towards cities, natural disappearance of the old people) followed by relative repopulations (groups of city people that have built holiday residences, especially after 1989, where they go at weekends or in holidays);

d) The living standards in the rural settlements in Gorj remains, in the best case, constantly decreased, the indicators regarding the living and civilization environment being negatively affected by the inefficient, unbalanced and non-through policies;

e) The natural environment of Gorj is diversified, being represented by a uniform distribution of the relief elements, a dense hydrographical network, a balanced climate, a rich vegetation, a varied fauna, valuable resources for the landscape and the economy of the area;

f) The unreasonable policies in the field of the extractive industry have led to an environmental degradation, having alarmingly-

negative implications on the living standards of the population, both in the urban environment and in the rural one: atmospheric emissions of the acidifying substances such as SO₂, NO, to which we add– still as a primary polluter – NH₃, emissions of non-metallic and metallic volatile organic compounds, powders in suspension (PM₁₀ and PM_{2,5}), used waters, soil degradation, diminution of the forest fund, wastes etc. are the essential factors of a pollution having long-term effects.

2.1. Swot Analysis for Agriculture and Forestry of Gorj County

In table no. 1 we present the reference points of these fields, based on the matrix of strong points, weak points, opportunities and risks. These reference points are important in defining and drafting the sustainable development strategy of the rural community in Gorj – horizon 2030

STRONG POINTS	WEAK POINTS
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Areas with a significant agricultural potential; ➤ Big potential of animals breeding; ➤ Fish reserves; ➤ Unexploited agricultural fields (hills with grasslands, pastures); ➤ Developing possibilities of some irrigating systems; ➤ Alpine potential (berries, medicinal plants, ecological folds); ➤ Agriculture with a development potential; ➤ Existence of some research centres and experimental stations specialized in the agricultural field; ➤ Low costs for agricultural fields; ➤ Germplasm source for quinces; 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Weakly developed infrastructure in the rural environment; ➤ Field crumbling, small productive units, low mechanization; ➤ Inexistence of a agricultural-chemical charter of the soils; ➤ Disrespecting the rotations, having novice effects by the appearance of the diseases and of the vermin; ➤ Annulling the irrigating networks of the agricultural fields; ➤ Ageing of the manpower; ➤ Lack of the collecting systems of the agricultural products; ➤ Inexistence of a stock exchange of the agricultural-food merchandises; ➤ Unlabeled and uncertified

<ul style="list-style-type: none"> ➤ Forest resources; ➤ Higher education in Târgu Jiu. 	<p>agricultural products;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Vegetal monoculture (diversification of the agricultural production); ➤ Resistance of the field owners to associate; ➤ Non-integrated agricultural activities with other types of activities (agro-tourism, accomplishing ecological products etc.); ➤ Reduced interest for initiating agricultural activities; ➤ Lack of some counselling/informing centres at the local level; ➤ Reduced level of attracting foreign investments; ➤ Reduced system of processing the agricultural products; ➤ Low productivity, morally and physically used technologies; ➤ Non-existence of a legislative framework stimulating for the field fusion; ➤ Insufficient promotion of the food and non-food traditional products in the rural areas (including handmade handicraft products, products specific to the mountainous area etc.); ➤ The smallest density of forest roads in Europe; ➤ Limited capacity of the forest owners in administrating the forest fund under the imperatives of the sustainable development; ➤ Disappearance of the vocational schools in the rural environment; ➤ Illegal forest cuttings, illegal expropriations; ➤ Low activity at the level of the forest nurseries.
---	--

OPPORTUNITIES	RISKS
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Increased potential for 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Enlarging the European Union

<p>ecological agriculture and agro-tourism;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Financing opportunities for the improvement of the basic infrastructure and the agriculture mechanization; ➤ Settling agricultural associations for the increase of capitalization and competitiveness; ➤ Developing the agricultural higher education at “Constantin Brâncuși” University of Târgu Jiu; ➤ Outer financings for attracting young people in the agricultural sector; ➤ Playing in circuit the technogenic fields; ➤ Using the lignite powder in fertilizing the soil; ➤ Availability of a big market, placed in full development, both internally and in the European space, with an exploiting potential (inclusively for the ecological products); ➤ Possibilities of professional training, oriented towards the improvement of the competence of the farmers and of the human resources in the rural environment; ➤ The European market for certified timber is increasing; ➤ The harvesting costs may be diminished by accomplishing certain investments in extending and recovering the forest fields networks; ➤ Exploiting the multifunctional role of the forests by means of ecotourism, recreation activities, harvesting non-wooden products, taxes for the environmental protection services. 	<p>leads to the competition increase for the agricultural products;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Migration of the young population towards the urban areas and the states in the European Union; ➤ Insufficient information regarding the association advantages; ➤ Insufficient consultancy for attracting European funds; ➤ Weakly stimulating conditions, with insignificant advantages, regarding accreditation; ➤ Attacks of diseases and vermin due to the disrespect of the insufficient rotation and treatments; ➤ Climatic changes; ➤ Animal epidemic ➤ Lack of certain property titles on the forest surfaces, a discouraging element in the household of the forest fund in terms of the sustainable development; ➤ Continuing the illegal and unreasonable exploitation of the forests having a negative impact, a generator of soil erosions and inundations; ➤ Decreasing the forest productivity of the climatic changes and of pollution; ➤ Some markets (especially in Asia) do not impose certifying demands; ➤ Decreasing the instruction and education level, especially by the disappearance of the vocational schools, of the agricultural and forest profile high-schools.
---	---

Source: Diagnosis on the developing status of Gorj county, Academica Brâncuși Press, Târgu Jiu, 2009, pp184-186.

SWOT Analysis reinforces the formulated premises, spotlighting the need of a quick intervention, by applied policies, in order to save the rural communities from the process – potentially unavoidable – of losing identity, even of their disappearance.

2.2. Sustainable Development of the Communities in the Rural Environment

2.2. a. *The general objective* of the strategy regarding the sustainable development of agriculture, of the rural communities in Gorj county is represented by the creation of a social-economical and culturally competitive environment that should provide the progress and the increase of the quality of the citizens' life by satisfying the current demands and necessities, without compromising the abilities of the future generations regarding satisfying their own necessities.

From this perspective, more than in other fields, the sustainable development of the rural communities involves the consideration, in terms of functional priorities, both of the prospective-innovative actions and of the repairing actions. Both types, with the involving of some major economical and social-cultural costs.

Thus, in 2030, in Gorj county, at the level of the rural community, it is necessary to practice a modern, professional agriculture, with qualitative, ecological products (many of them being featured by rarity and

uniqueness) and with big request on the market (increased competitive potential). In this sense, agriculture will be organized in exploitations having an essential role in modernizing the rural communities and that could raise the guarantee level of the food security of the population.

At the same time, the reactivation of the factors generating social cohesion represents the first rank priority in outlining the sustainable development strategy of the rural communities.

2.3. b. Gorj county – potential; general indicators

The surface of Gorj county is of 560 174 ha, representing only 2,4% of the country surface.

Population: 387 407 inhabitants, among which, in the rural environment, 224 787 (58,1% in the rural environment, 41,9% in the urban environment).

The population having jobs directly in the agriculture: 73000 inhabitants (32,5% of the total population).

Geo-morphological frame of Gorj county– mega-relief:

Getic Piedmont (Gorj sector): 240 000 ha

Subcarpathian Hollow of Olteniei: 110 174 ha

Mountain area: 210 000 ha

FIELDS STATUS IN GORJ COUNTY
METHOD OF USING THE AGRICULTURAL FIELD

Table no. 1

Specification	Hectares	% of the total surface	
		In the county	Of the total of the country
Total surface	560 174	100	2,4
Total used agricultural surface of which:	242 875	43,3	1,0
- arable field	99 045	17,6	0,4
- pastures and grasslands	130 502	23,2	0,5
- permanent cultures (tree plantations, vineyards, nurseries)	13 328	2,3	0,004
- forests	274 711	49,0	1,2
- non-agricultural	41 421	7,3	0,1

Surface affected by the mining activity

Table no. 2.

Current number	Mining unit	Total affected surface (ha)	Agricultural fields		Forest fields	
			ha	%	ha	%
1.	Total SNLO of	15 420	11807	76,5	3613	23,4
2.	which:	9 249	7348	77,9	2081	22,1
3.	Rovinari Basin	3 824	2660	69,6	1164	30,4
4.	Motru Basin Jilț Basin	2 167	1799	83,0	368	17,0

Table no. 3.

Current number	Mining unit	Total re-cultivated surface	Of which:	
			agricultural	forest
1.	SNLO	5287	3807	1480
2.	Rovinari	3611	2442	1169
3.	Motru	523	453	70
4.	Jilț	396	296	100

Current processes (natural and antropical ones that occur in Gorj county)

Table no. 4.

Surface erosion (ha)		Landfalls ha	Humidity excess ha	Anthropically polluted fields			
Agricultural	Arable	48 406	44 000ha	Total	Mining	Oil	Others
159254	46 000			44050	13900	1100	29050

From the description of these indicators, we may find edifying conclusions regarding the need to elaborate a sustainable development strategy of the rural communities in Gorj county, but also regarding the living environment and the developing limits circumscribed by the natural and human potential of these communities.

Among the current tendencies of the rural communities we should mention:

- the ageing of the population in villages and the drastic reduction of the active human resources;
- the subsistence feature of agriculture and of the activities derived from agriculture;
- the drastic reduction of the number of the educational units in the rural environment and of the didactic staff involved in the educational process;
- the alarming unemployment increase among the rural population;
- reducing the animal effectives and the lack of motivation of the ones who raise them;
- reducing the surfaces cultivated with fruit-trees, vineyards, of the surfaces cultivated with cereals, of the territorial and forest fund;
- decrease of the production per hectare, as a consequence of the excessive parcelling and of the low efficiency, of the totally inadequate endowments;

- the weak capitalization of the forest potential for producing food and non-food goods, berries and forest fruits (blueberries, peanuts, raspberries, mushrooms);
- the absence of the centres of storing and processing areas of the agricultural products;
- the weak management of the hunting and fishing fund;
- precariousness in preserving the biodiversity and management of the protected areas in the forest fund;
- the absence of the policies regarding the integrated rural development, a development that could lead to the creation of an economical environmental competitive to the autochthonous and foreign investments;
- the weak financing of the agricultural research and of the sustainable development projects of the rural communities;
- the degradation of the infrastructure and the absence of projects regarding the villages recovery;
- financial and fiscal non-stimulating levers that make the elaboration and implementation of certain yearly and multi-yearly programmes impossible etc.

2.2.c. Strategic Directions

- I. Increasing the competitiveness and diversifying the production in the agricultural and

forest sector; accelerating the rural development process;

II. Integrated rural development, accomplishing an economical environmental competitive and attractive to the autochthonous and foreign investments in order to develop the living environment in the rural communities;

III. Developing and modernizing the villages' infrastructure and recovery;

IV. Developing the agricultural research and the professional training;

V. Financial and fiscal support of agriculture by elaborating and using the multi-yearly budgets/activity fields.

These strategical directions represent a part of the reference points of the sustainable rural development in Gorj county, the others being circumscribed especially to the tourism field. We synthetically present, *as an example*, the operationalization of the Strategical Direction I – horizon 2030, insisting on the prior fields, priorities at the level of these fields and of the necessary set of actions – accomplished in order to give back to the rural communities the immanent identity.

Strategical Direction I involves, as prior fields, zootechny, fruit-tree culture, vineyard culture and forestry, the priorities being centred on:

- increase of the productive potential of the agricultural territorial fund by stimulating the voluntary fusion of the agricultural fields and

their efficient exploitation; establishing agricultural associations;

- finishing the retrocession and the reform of the territorial property, tabulating all the agricultural and forest surfaces, introducing the unique land register;

- diversifying the agricultural production, applying policies differentiated on producing branches and establishing specialized farms. Elaboration, at the level of each locality; of the programme of sustainable local development;

- introducing certain animal races and new sorts of plants with high productivity.

Identifying for each prior field the set of actions, the table of the sustainable rural development may be completed as it follows:

Table no. 5. Strategical Direction I Increasing the competitiveness and diversifying the production in the agricultural and forest sectors and accelerating the sustainable rural development process.

Prior field	Measures and actions
<p>Zootechny, agriculture, fishing</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Adopting a corresponding legislation that should stimulate and guarantee productions, product capitalizations, that should support efficient organization of the private and public sector; ➤ Creating certain farms specialized in raising animals (cattle, sheep, goats, pigs, birds), with high productivity and competitive genetic potential: <ul style="list-style-type: none"> Area I: Padeș, Tismana, Bumbăști-Jiu, Crasna, Novaci, Baia de Fier, Polovragi, Bumbăști-Pițic – oriented on raising sheep and capitalizing the specific products (wool, skin, milk); Area II: Scoarța, Telești, Plopșoru, Tg-Logrești, Samarinești, Turceni, Stănești, Lelești, Runcu, Arcani – oriented on creating farms of raising the cattle and capitalizing the specific products (meat, milk); ➤ Creating certain apian centres by means of which we could capitalize the entire potential of the meliferous flora of Gorj, including the one created by extending the area cultivated with locust in the ecological recovery areas of Stejari, Plopșoru, Gilort, Ciuperceni, Tg-Logrești, Moi, Hurezani, Licurici, Alimpești, Bumbăști-Jiu. ➤ Developing the fishing and the aquaculture; arranging some accumulation lakes and populating with fish species the localities: Bălteni, Plopșoru, Urdari, Țânțăreni, Padeș, Tismana; ➤ Improving the structures and of the veterinary and phyto-sanitary activities at the localities level; providing the food security of the population. ➤ Extending the plantations of fruit-trees and bushes in the hill area of Gorj and forming some fruit-growing centres in the localities: Lelești, Bălănești, Bumbăști-Pițic, Bengăști-Ciocadia, Alimpești, Jupănești, Vladimir; ➤ Establishing certain plantations (nut tree associated to hazel tree) and plantations of comestible chestnut trees on the iron soils in the localities of Tismana (neighbourred villages), Peștișani, Polovragi, ➤ Re-launching and recovering the vineyard centres:

<p>Fruit-tree and vineyard field</p>	<p>Bălănești, Runcu, Crușeț, Poiana – Turburea in order to plant grapevine, by using noble sorts;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Establishing some fruit-tree, vineyard and dendrological seed beds with valuable certified seeding material in the suburban areas from Tg-Jiu, Motru, Rovinari, Tg-Cărbunești, as well as in Stoina, Mătășari, Tg-Logrești, Văgiulești, Bălești, Vladimir.
<p>Grain, potato, hay trailers, strawberries planting</p>	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Using the surfaces from the southern part of the county, promoting species that have high productivity and applying qualitative agricultural techniques; ➤ Extending the strawberries culture in other localities as well where there are pedological and climatic conditions favourable for this culture; ➤ Building some vegetable basins: Bălești, Turceni, Crușeț and making agricultural and agro-alimentary market structures more efficient; ➤ Extended irrigated surfaces (Bălești, Săulești, Țânțăreni, Turburea); ➤ Increasing the surfaces cultivated with hay trailers (Spanish trefoil, clover, beetroot); ➤ Rehabilitating polluting and not-used industrial sites - Motru, Jilț, Rovinari, Țicleni, Stoina, Roșia de Amaradia, Albeni; ➤ Promoting successive protected cultures (greenhouses, solariums): Bălești, Brănești, Telești, Țânțăreni, Motru, Turburea, Gârbov; ➤ Providing high performance and high-tech mechanization plants; building specialized divisions at the level of every locality; ➤ Ecologic, economic and social reintegration of the lands affected by mining activities, accelerating the ecologic recovery process. <ul style="list-style-type: none"> ➤ Solutions regarding the prevention of abusive clearing phenomenon, afforestation and preservation of the forest fund and hunting fund; ➤ Creating dendrological parks; ➤ Drawing-up the land improvement programme at the level of localities; ➤ Locating and making an inventory of the vegetation outside the forest fund and introducing it in the forest circuit; ➤ Extending the surfaces of protected areas; ➤ Protecting and preserving natural monuments

<p>Afforested areas and natural protected areas management</p>	<p>Polovragi, Tismana, Stejari,; fossil points Crasna, Săulesti, Vladimir, Aninoasa;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Extending the surfaces of green spaces for meeting European parameters; ➤ Promoting projects regarding the ecologic education of the inhabitants of rural communities; ➤ Capitalising the forest potential for producing alimentary and non-alimentary products; <p>Establishing area centres for purchasing, using and processing forest fruits;</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Superior wood valorification through finite processing; building workshops and companies with specific activities in: Baia de Fier, Polovragi, Novaci, Peștișani, Tismana, Crasna, Bumbăști-Jiu, Padeș, Runcu; ➤ Preventing natural catastrophes by developing arrangement works in risk areas (landslips, floods, etc.).
--	---

3. Conclusions

Gorj county is one of the most affected counties by the consequences of forced industrialization policy, promoted by the communities regime. The facilities created in that period for some places where industrial objectives were placed – in an overwhelming range on fields specific to extractive industry and energy production from non-renewable sources– are causing today effects with multiplied costs. Unemployment, degraded natural environment, low living and civilisation level are only some of the delayed effects of irrational use of resources and the lack of concerns for a healthy living environment.

In the rural environment there are major differences between geographic areas where communities live: in the hill and submountainous areas, where agricultural co-operative societies have not been built and the objectives of “heavy industry” have

not been located, the natural and living environment were only partly altered, the appurtenance spirit being almost intact. This is the case of communities like: Arcani, Runcu, Crasna, Novaci, Baia de Fier ș.a., where local communities are perceived as “natural communities” almost previous to the state.

On the contrary, in hillock, river meadows, and plain areas the community spirit is almost gone. Forced agricultural co-operativization, mono-industrialization, population mobility have destructured villages. Here traditional legitimacies have disappeared, loyalties have transferred from the community to successive local authorities. It is the case of localities like: Mătășari, Slivilești, Borăscu, Strâmba-Jiu, Ionești, Capu-Dealului, Țânțăreni, Turburea, Bărbătești, Peșteana-Jiu, Bălteni, Moi, Samarinești, Văgiulești and most of the localities from Amaradia Valley. For the population

from these areas, the perception over their local communities is different: they are pure inventions of the law, administrative-territorial entities (“units”). As a matter of fact, the accomplishment of the membership feeling is weaker and, as a consequence of the arbitrary criteria introduced in the 1968 administrative-territorial dividing, when there were fusions between communities with no common values, established in common traditions or there were divided communities based on referential values.

And the conflicts between values ruin the structures, do not unify the individual – community relation (as, otherwise, the community – individual relation), *becoming an intermittent relation*. On this fund, we should understand the sustainable rural development, a development where the future involves, by means of present, a past that should be recovered in the first place from the axiological perspective.

References:

1. Gorun, Adrian (coord. științific), *Diagnosticul privind starea de dezvoltare a județului Gorj*, Editura Academica Brâncuși, Tg-Jiu 2009
2. Gorun, Adrian (coord.) *Gorjul – repere strategice – orizont 2030*, Editura Academica Brâncuși Tg-Jiu, 2010
3. ***, Comisia Brundtland a ONU, *Raportul Viitorul nostru comun*

Fracturile evolutive ale României post-comuniste

Prof. Dr. univ Radu BALTASIU, Drd. Ovidiana BULUMAC,
Universitatea din București
Dr. Lucian DUMITRESCU,
Cercetător Institutul de Sociologie, Academia Română
radu.baltasiu@gmail.com, ovidiana.bulumac@gmail.com
dulust@gmail.com

Rezumat: *Fractura evolutivă este conceptul care ne ajută să înțelegem că adoptarea unui discurs despre modernitate nu implică automat existența modernității în sine. Societatea poate fi neguvernată, abandonată cu alte cuvinte, dacă indicatorii sociali critici care cuantifică legitimitatea componentelor majore ale democrației se află la un nivel minim, sau dacă emergența clasei de mijloc se află în continuare în statu nascendi. Aderarea României la NATO și UE are o importanță semnificativă pentru întreaga societate în principal pentru că întocmai aceste instituții sunt percepute drept bastionul care face imposibilă reîntoarcerea la comunism. Cu toate acestea, instituțiile nu pot proteja societatea de tipul de politică bazată pe găști, dar pot asigura o cale istorică „justă” de urmat către modernitate (nu o modernitate per se, ci drumul către aceasta). Și acesta este momentul și locul unde este situată o nouă provocare – sunt birocrații europeni conștienți de adevăratul rol pe care Uniunea Europeană îl are?*

Cuvinte cheie: *fractură evolutivă, subalternizarea cunoașterii, societate abandonată, deficit al clasei mijlocii, proces de europenizare*

Introducere în conceptul de fractură evolutivă

În materialul de față vom introduce noțiunea de *fractură* pentru a înțelege mai bine caracterul *sincopat* al evoluției Europei de Est, cel puțin din perspectiva societății românești. În mod normal, istoria se derulează în *cicluri* - „ansambluri de mișcări pe durate lungi care însuflețesc o societate” (Braudel, 1989, 80-81) - și în *serii* (înlănțuire de fenomene diferite dar cu o cauzalitate comună – (Xenopol, 1997). Și într-un caz și în celălalt, modernitățile pot coexista ca și alegeri „obiective”, rezultante ale confluenței dintre procesele interne și contextul extern al societăților particulare. *Fracturile* apar atunci când societățile nu-și pot duce până la capăt ciclul sau seria istorică din cauza unor distorsiuni temporale majore, rezultat al unei agresiuni externe. Odată declanșată *fractura*, chiar și după retragerea sau dispariția factorului agresor primar, societatea afectată are de suferit de pe urma descompunerii potențialului său social, ratându-și astfel, cel puțin parțial, următoarele șanse către propria normalitate și, implicit, modernitate. Chestiunea se complică în momentul în care modernitatea este depotențată de forța modelelor pe care ar trebui să le distribuie.

Evoluțiile spațiului românesc după 1944 pot fi subsumate unei alte serii de fracturi. Mai mult decât atât, ideea europeană conține în ea însăși o serie de disjunții care contribuie la menținerea și amplificarea fracturilor dintre Est și Vest. În timp ce evoluția serială – ale cărei prime analize aparțin lui Xenopol în secolul al XIX-lea (Xenopol, 1997) - desemnează un timp *spiralat*, o succesiune de fapte neasemănătoare cu o cauză comună (ibidem) care are ca finalitate un „obiectiv” pe care societățile îl parcurg mai mult sau mai puțin ca o „necesitate obiectivă”, *timpul comunist se plasează în afara societăților, fracturându-le* accesul la propria istorie prin denaturarea resurselor cu care acestea își construiesc viitorul, mutându-le prezentul într-o realitate cu totul străină, dislocând structura socială și infrastructura intimă a insului în utopia „societății fără clase”, respectiv a „omul nou”.

O trecere în revistă a chestiunii la scală europeană

Una dintre marile constante ale Europei a fost provocarea fracturilor. Ele au fost o permanență a istoriei europene și consistența integrării europene depinde de asumarea lor. Istoria ultimului mileniu european a fost traversată de o succesiune de fracturi dintre care unele nu au fost eliminate nici până astăzi. Până acum, știința socială europeană (occidentală) s-a cantonat în analiza *Reformei*, a *Revoluției franceze* și a *Industrializării* ca marcatori-relee ai modernizării începute în secolul al XVI-lea. Însă, estul Europei are o istorie ceva mai complexă întrucât popoarele din acest

spațiu au fost mai puțin *subiecte ale istoriei*, cât mai ales *obiecte ale voinței altora*. Acesta este motivul pentru care ideea civică, alături de cea a democrației și libertății posedă și alte înțelesuri în țări precum România tocmai datorită faptului că societatea nu a apucat să-și compună propriile evoluții decât târziu, și atunci înlăuntrul altui timp evoluționar dominant, acela al avansului puterilor occidentale spre Gurile Dunării. *Europenizarea* a luat aici forma dorinței de *recuperare a decalajului* față de Europa Occidentală – ca principală energie a coagulării statului modern și a civilizării societății. Decalajul dintre dorința elitelor românești ale secolului al XIX-lea de *sincronizare și condiționările* impuse de puterile garante ale noului stat român au constituit una dintre primele *fracturi* dintre aspirațiile politice și *accesul efectiv* la modernitate. Așa de pildă, în privința momentelor semnificative ale *modernității politice* românești, pentru realizarea Unirii Principatelor de la 1859, a recunoașterii Independenței obținută prin luptă în războiul româno-rusoturc de la 1877 și a Regatului la 1881, statul român a trebuit să facă sacrificii semnificative, mergând până la renunțarea la unele dintre atributele suveranității sale în relația cu marile puteri europene, în special cu Anglia, Prusia, Austria și Rusia.

Disputa din interiorul elitelor locale între curentul sincronizării și *gândirea critică* – pentru care modernitatea însemna în primul rând intrarea societății românești pe *propriul făgaș*, a relevat o altă *fractură*: faptul că modernizarea către care se îndrepta România cu mare

energie, prin *arderea etapelor*¹, se afla sub semnul unei *false evoluții*, bazate strict pe importul de instituții de tip occidental.

Evoluțiile general europene, la care adăugăm nuanțele traseului societăților din Estul Europei aflate în decalaj, precum România, ne determină să schițăm următorul tablou general al momentelor de ruptură la scala Europei:

- Schisma de la 1054 – ruptura între cele două Europe – anatimizarea reciprocă. Această fractură a căpătat relief și în secolul al XIV-lea prin conflictul dintre teologia palamită (ortodoxă sau răsăriteană) a energiilor necreate și doctrina varlaamită (catolică) care respinge învățătura cu privire la acestea.
- Reforma sec. XVI – creează un alt liniament spiritual, de diferențiere, care capătă în anumite zone forma rupturii

---

¹ „Arderea etapelor” de evoluție este un concept avansat de către Ștefan Zeletin, în anul 1925, și se referă la faptul că societățile înapoiate se dezvoltă în salturi, prin omisiunea unor etape de evoluție considerate „naturale”, parcurse deja de către societățile avansate. „Experiența arată că o societate burgheză ce-și începe dezvoltarea mai târziu decât altele năzuiește a începe cu acea fază la care celelalte au ajuns în acel moment.” „... în cadrul acestei scheme, societatea întârziată încearcă a păși peste faze intermediare și a reduce la decenii calea pe care alte națiuni au străbătut-o în veacuri.” „Căci e în firea burgheziilor întârziate de a-și începe dezvoltarea cu acele așezăminte la care burgheziile înaintate au ajuns în acel moment.” (Zeletin, 1991, 119, 120, 183)

(războaiele religioase care ajung până azi, de pildă, în Irlanda de Nord)

- Confiniile (tensiunile) celor trei mari imperii – din sec. XVII: Habsburgic, Otoman și Țarist. Integrarea în turcocrăție a țărilor balcanice și, odată cu apariția Imperiului Țarist la Gurile Dunării, constituirea aceluia *trio confinium* care e propagat în diferite moduri în tot arealul balcanic. La această presiune spre ruptură reacționează sistematic cultura română și cele trei țări românești într-o tentativă de a reface confluența lingvistică, etnopolitică, religioasă. În acest cadru se manifestă funcția geopolitică a unui stat de cultură la Dunărea de Jos sau „stat de necesitate europeană” (statul soluție la cele trei confinii – specifică pentru zonele tampon, zonă de separație/legătură între cele trei imperii).
- Ruptura indusă de secularizare în cultura europeană modernă, pe fondul unei fracturi produse în Renaștere între tradiția greacă (raționalistă) și spiritualitatea iudeo-creștină (Berdiaev, 1995), care stă la baza conflictului nedepășit între știință și credință. Revoluția industrială din sec. XVII-XIX nu reprezintă decât momentul de vârf al *progresului prin ruptura* dintre omul renașterii, individualist și situat în centrul Universului și tradiția complexă la care face referire Berdiaev. Chestiunea este interesantă nu doar pentru că trimite la

modernitate ca *desprindere de* un tipar, cât mai degrabă la modernitate ca timp care înglobează o fractură de care nu se poate desprinde, chiar și atunci când practică un discurs triumfalist, precum cel postmodern, care proclamă „moartea metanarațiunilor”.

- Fractura provocată de cele două mari ideologii: nazismul și bolșevismul, ultima fiind cauza scindării Europei în două mari lagăre (sisteme) și a declanșării Războiului Rece, un nou tip de război mondial – cu costuri și efecte pe termen lung încă neconsumate. Această ruptură s-a propagat sub forma acelor mișcări și procese de deconstrucție a ordinii etno-spirituale (naționale) a Europei. Acest tip de fracturare a distrus ordinea marilor comunități în favoarea etnocentrismelor minoritare, riscând să împingă construcția mării familii europene² într-un impas

---

² „Aceste paternuri ale culturii europene – moștenirea legii romanice, etica iudeo-creștină, umanismul renascentist și individualismul, raționalismul iluminat și știința, clasicismul artistic și democrația care au apărut pe continent în diverse perioade de timp și în spații diferite – au creat o moștenire europeană comună și au format **o arie culturală unică, care trece dincolo de frontiere naționale și interrelaționează cu culturile naționale diferite prin motive și tradiții comune. În acest fel, a fost creată de-a lungul secolelor o familie de culturi suprapuse**, în ciuda multelor pauze și schisme. Acest rezultat nu este politica „unitate în diversitate” a oficialilor europeni, ci un *melanj* bogat în asumptii

geopolitic generat de globalizarea etno-naționalismelor ca rezultat al unei încercări de reordonare cosmopolite. În spațiul răsăritean, ideologia comunistă a împins, prin distrugerea infrastructurii comunitare și de credință a lumii, spre un tip nou de conflicte.

Fracturi evolutive generate de subalternizarea cunoașterii

„Europa de Est” se dovedește a fi greu de definit drept categorie pentru orice perioadă de timp, cu excepția celei de guvernare socialistă. În timp ce istoricul ungar Ivan Berend identifică o diviziune a Europei între Est și Vest (cu râul Elbe ca hotar) până la Imperiul lui Carol cel Mare de la începutul sec. IX, în timpurile moderne Estul Europei părea că începe din Prusia, cu vecinii ei slavi, sau cu mai săracii polonezi din punct de vedere german, care la rândul lor erau considerați de polonezi „creștinii necatolici”. Până în ziua de astăzi, ambiguitatea acestei frontiere imaginare dar decisive este reflectată în faptul că „descrierile geografice, literatura turiștilor și rapoartele economice se referă în mod constant la orașe importante precum Varșovia, Budapesta, București și Sofia ca la ‘deschideri către Est’, chiar dacă nimeni nu știe exact locul în care Estul a fost atins” (Hann, 1995, 2).

---

culturale, forme și tradiții, o moștenire culturală T care creează sentimente de afinitate între popoarele Europei” (Smith, 1991, 174, n.a.). Pentru discuția privind etnonaționalismul, noua ordine de tip cosmopolit vezi p.125, 170 și passim.

Tentative variate la rânduiala geopolitică au inclus reperarea unei a treia zone între Est și Vest, la fel ca și în cazul subdivizării ulterioare a Europei de Est în nordică, centrală (Mitteleuropa de secol XIX) și cea sud-estică („Balcanii”). Aceasta a fost ultima împărțire care deseori a evocat imaginea unui pod între Est și Vest, din pricina proximității sale cu Asia și moștenirea ei de la dominarea otomană. Prin reprezentarea regiunii celei mai estice cu Orientul, acesta a căpătat deseori un „parfum” temporal de intermediaritate – semi-dezvoltat, semi-colonial, semi-oriental (Todorova, 2002), tot timpul în mijlocul unui proces de „ajungere din urmă a Vestului”.

Un prim aspect prin care putem înțelege relația dintre elitele locale și societate este subalternizarea intelighentsiei față de un așa-zis model occidental de reformă, pe de o parte, și persistența unui discurs neocolonial din partea Vestului: fractura dintre „model” și „realitatea locală” – reacția elitelor locale.

Fenomenul a fost teoretizat pentru prima oară în cultura română sub forma *teoriei formelor fără fond* (Titu Maiorescu), a *statului demagogic* (M. Eminescu) și a *politicianismului* (Rădulescu Motru) și a fost analizat în a doua parte a secolului XX în abordările mondialiste sub forma *elitelor dependente* (de pildă Gunder Frank).

Fracturarea modernității ca și problemă a „sistemului mondial”, poate fi analizată începând cu dependența excesiv de ideologizată a elitelor de modelul raționalizării occidentale a statului. Pe de altă parte, concepția despre „sine” a unei

societăți dependente, stocată la nivelul elitei, este parte a reacției la dominație. Periferia europeană era, în primul rând, rezultatul unei dominații militare imperiale și, în al doilea rând, expansiunea capitalului internațional.

Așadar, odată ce a devenit independentă politic, România trebuia să reziste cuceririlor de ordin economic pentru a-și proteja identitatea națională. Probleme de dezvoltare ar putea fi, prin urmare, formulate doar în termenii dominației străine la care țara a fost supusă în acea vreme, astfel că preocupările sociologice incipiente s-au axat mai puțin pe construcțiile globale (Mignolo, 2000) - modele evoluționiste abstracte, aplicabile în afara granițelor spațiale și temporal - și mai mult pe analiza istorică națională, cu precădere locală.

În raportarea neocolonială (care generează dependență) la realitatea numită „Europa de Est” aceasta este parte a unui set de categorii mentale care desemnează regulat *realități inferioare*. Acest „prescriptor” este parte a fenomenului neocolonialist începând cu secolul al XIX-lea, fiind ingredient de bază al raportării la realitate al *intelighentsiei* locale. Prescriptorul acesta oriental desemnează un set de prejudecăți adiacente înaintării Occidentului în spațiul Est-European, însușite în bună măsură de elitele locale *dependente*.

O componentă importantă a „prescriptorului” oriental (hărții mentale) este „complexul balcanic”, ingredient care adâncește și mai mult fractura dintre Vest și Est pe o linie care statuează un soi de „inferioritate obiectivă” pentru unul dintre cele mai viguroase puțin studiate complexe

culturale europene. Victimă a unei fricțiuni multisekulare între rapacele imperii habsburgic, țarist și otoman, Balcanii devin un soi de „mașină de spălat” a ideologiilor cancelariilor lumii civilizate. Tot ce nu merge în geopolitica momentului este astfel pentru că „e balcanic”. Începuturile consacrării negative a Balcanilor în realitatea politică europeană datează încă din vremea lui Disraeli (prim-ministru britanic între 1874 și 1880) și a lui Bismarck (cancelarul Germaniei între 1871-1890): „Nici Bismarck, nici Disraeli nu aveau vreo simpatie față de slavii din Balcani, în care vedeau niște turbulenți cronici și violenți. Amândoi erau dedați observațiilor mușcătoare și cinice, generalizărilor de anvergură și remarcilor sarcastice. Plictisiți de detaliile săcâitoare, Bismarck și Disraeli preferau să abordeze politica prin tușe îndrăznețe, tranșante (adică o geopolitică în care aveau loc doar „cei mari”, marile imperii, n, n).” (Kissinger, 2007, 132) „«Trebuie să li se dea limpede de înțeles acestor hoți de oi», a tunat el [Bismarck] cu privire la Balcani într-o ocazie, «că guvernele europene nu au deloc nevoie să se înhame la poftele și rivalitățile lor [parcă popoarele balcanice ar fi fost cumva compuse din inși retardați, ca și cum tulburările din Balcani n-ar fi fost generate tocmai de imixtiunile germane, rusești, austriece, franceze și turcești].»” (Kennan, 1979, 70 apud Kissinger, 2007, 135)

După 100 de ani, prescriptorul balcanic se manifestă și peste ocean. În cartea lui John Gunther din 1940, „Inside Europe”, Balcanii sunt locul în care

raționalitatea occidentală se opintește, motiv pentru care capătă o nouă utilitate pentru harta geopolitică a lumii civilizate. Devine astfel „locul eșuat” al lumii, stigmat extins și asupra României, răbufnit cu mare intensitate din a doua parte a guvernării lui Nicolae Ceaușescu:

„Este un afront intolerabil la adresa naturii umane și politice ca aceste mizerabile și nefericite țărișoare din Peninsula Balcanică să poată și să aibă altercații care să conducă la războaie mondiale. Câteva sute de mii de tineri americani au murit din cauza unui eveniment din 1914, dintr-un oraș primitiv și nămolos pe nume Sarajevo. Un mârâit dezgustător și aproape obscen în politica balcanică, greu de înțeles de un cititor occidental este încă vital pentru pacea Europei și, poate, a lumii” (Gunther, 1937, 437).

Asasinarea lui Franz Ferdinand, în Sarajevo, moștenitorul tronului austro-ungar, evenimentul pe care o parte semnificativă a cercetătorilor îl văd ca lăsând un „semn de neșters din toate verdictele din regiune” (Todorova, 1997, 119) în privința declanșării primului război mondial, a contribuit la imaginea recurentă a Balcanilor de „depozit de explozibil al Europei” (Keyserling, 1928, 319), un spațiu îmbibat de „uri etnice străvechi” (Gallagher, 2001, 113) sau de, în cel mai bun caz, un fragment „mizerabil și nefericit” (Gunther, 1937, 437) al gloriei bizantine. Pe cât de întâlnite erau aceste stereotipuri încă în 1940, pe atât de repede au fost rescrise de o mai puternică lume bipolară pe care Războiul Rece a impus-o forțat imaginarului vestic, redus la tăcere pe parcursul celei de-a doua jumătăți a

sec. al XX-lea. Toate au ieșit din nou la iveală cu forța aferentă în zorii morții regimului comunist, urmat de fracturarea violentă a Iugoslaviei. Descriș de presa academică și zilnică a Vestului în termeni de „Război în Balcani” (Todorova, 1997, 8), acesta a fost tratat ca o instanță a unui pattern regional mult mai general de rezolvare a conflictelor.

Sub regimul lui Ceaușescu, România a beneficiat de o politică de diferențiere din partea SUA, care i-a permis – ca singurul stat comunist – să devină membru al FMI și al băncii Mondiale, precum și de căpătare a statusului comercial de „cea mai favorizată națiune” în 1975 (Bethell apud Gallagher, 2001, 239). Prin adoptarea aceluiași tip de simbolistică, Ceaușescu, care a primit „Legiunea de onoare” din mâinile lui De Gaulle în 1968 și a fost foarte stimat de președintele Nixon al Americii, a fost primul șef de stat comunist primit ca oaspete de către Elisabeta a II-a la Palatul Buckingham unde a fost făcut Cavaler al Marii Cruci în Ordin de Bath în 1978 (Bethell, 1994, 213). Acest lucru, fără îndoială, a putut fi posibil parte datorită poziției sale dezaprobatore față de Uniunea Sovietică, cu toate că, așa cum a fost observat (Todorova, 1997, 136), nicio țară Sud-Est Europeană nu a fost catalogată “balcanică” în timpul războiului rece, indiferent de atitudinea față de URSS. Mai degrabă, tratamentul preferențial pe care Ceaușescu și România l-au primit pentru câteva decenii a ilustrat tendința Vestului, pe termen lung, de a promova o țară favorită din Balcani sau un lider admirat într-un mod necritic” (Gallagher, 2001,

238) atâta vreme cât aceștia protejează sau cel puțin nu obstrucționează interesele Vestului.

Cu Iugoslavia care își pierde brusc statutul său de lungă durată ca garant al stabilității în regiune și cu privirea Greciei de rolul său de bastion al Estului NATO după căderea comunismului, explicațiile pentru subdezvoltarea economică și neliniștea politică puteau fi ușor replasate de la nivelul de management de stat la cel de responsabilitate individuală al respectivelor țări, cauzele adiacente fiind atribuite caracterului semi-civilizat al Balcanismului pe care acestea se presupune că îl reprezintă. Astfel, România a apărut în ochii jurnaliștilor americani drept „Puerto Rico al Europei” (Gallagher, 2004), timp în care istoricii francezi binevoitori au început să ezite în a o mai numi „sora latină sau verișoara orientală” (Castellan). O dezbatere a rezultat în privința gradului variat de europenitate al țărilor Sud-Est-Europene și a dreptului acestora de a se alătura Europei din punct de vedere al organizațiilor internaționale economice și de securitate, așa-numitele „structuri Euro-Atlantice”.

Astfel, prescriptorul balcanic sau “balcanismul” a devenit în timp un instrument de lucru efectiv al Vestului în Est. Instrument al expansionismului de orice natură, inclusiv al celui cultural-ideologic.

Fiind geografic inextricabil în Europa dar cultural construit ca „Celălalt”, Balcanii au absorbit în mod „convenabil” o serie de tensiuni politice, ideologice și culturale, alături de contradicțiile inerente

regiunilor și societăților din afara Balcanilor. „Balcanismul” a devenit, în timp, un substitut convenabil pentru o descărcare emoțională produsă de „orientalism”, fapt ce exonera Vestul de la acuzații de rasism, colonialism, etnocentrism și intoleranță creștină împotriva Islamului (Todorova, 2002, 60).

Odată preluat prin mecanismele dependenței, „balcanismul” a multiplicat complexul de inferioritate al elitelor locale, constituindu-se în element de fractură a modernităților în acest spațiu.

Disputa privind „europenismul” și modul de evoluție, prin imitație sau prin „dezvoltare organică” apare din momentul în care Principatele Române au recăpătat acces la Gurile Dunării, după 1829 (pacea de la Adrianopole), căpătând deplină maturitate după revoluția de la 1848. Pentru intelectualii români, chiar mai mult decât pentru politicieni, acest lucru însemna încă o dată confruntarea cu chestiunea constitutivă în istoria culturală a României încă de la începuturile modernității sale – balansul dintre tradiție și modernitate, dintre local și global, dintre specificitate și universalitate, toate aflate într-o sinteză originală. Iminent în cazul oricărui punct de cotitură istoric, acest joc cu sumă zero a stabilit agenda intelectuală în jurul lui 1848 și a revenit la suprafață, chiar cu o mai mare forță, la începutul secolului al XX-lea.

Faptul că tinerii intelectuali de azi reprezintă a treia generație în ultimii 150 de ani care se confruntă cu această misiune (Rădulescu, 1996, 130) nu face

lucrurile să pară mai ușoare. Dimpotrivă, în stabilirea unei direcții pentru prezent, aceștia trebuie să participe și în luptele din trecut.

O bună parte din complexul balcanic a „evoluat” în secolul al XX-lea sub forma *paradigmei sincronizării*, aglutinată în jurul tezei dezvoltării (insului nu a societăților) prin imitație a lui Gabriel Tarde de către criticul Eugen Lovinescu³ (cu *Istoria civilizației române moderne*, 1924-1925). Cu aceasta, *subalternizarea cunoașterii* își atinge pragul propriei modernități, ratându-l însă pe cel al răspunsului la provocările imediate și acute ale societății românești.

---

3 „Sincronismul exclusiv este o concepție a lui Eugen Lovinescu, influențat de sociologul francez Gabriel Tarde, după care mersul înainte al omenirii se bazează pe principiul imitației. Popoarele mai înapoiate le imită pe cele avansate, până când se sincronizează cu ele. Așa a aplicat Lovinescu această idee la cultura românească. Ea nu poate atinge nivelul modern de civilizație decât imitând Occidentul. Noi nu combatem acest sincronism, însă îl considerăm insuficient, deoarece am avut cu anticipație în cultura noastră elemente pe care abia mai târziu le-au adaptat occidentalii. Or aceste priorități ale noastre, complemente care întregesc contribuția sincronismului, constituie ceea ce am numit protocronismul românesc. Spunem românesc fiindcă atâta am cercetat, și cunoaștem mai bine, și nu putem interveni în sfere culturale pe care nu le-am frecventat. În fond, însă, protocronismul antrenează după sine o revendicare în cultură și a altor popoare mici din centru și mai ales din răsăritul Europei, precum și de prin alte continente.” (Papu, 1991, 1, sublinierile aparțin)

Îndatorate reprezentării dualiste a lumii pe baza căreia exportarea Eurocentrismului se realiza (Georgiu, 2001, 242), conceptul lui Lovinescu de sincronism plasa societatea industrială, burghezia, urbanizarea și modernul împotriva agrarianismului, țărănimii, vieții rurale și tradiției. Astfel, orice suporter al celei din urmă categorii era în mod necesar privit ca reticent în fața progresului și rămas agățat de un „trecut” înțeles nu în termeni național istorici sau depozitari de tradiție și specificitate, dar ca o etapă inferioară pe ruta către modernitate. Astfel, țărănismul conservator era etichetat drept o reacție emoțională a unor ideologi obscuranțiști care nu se pot împăca cu tranziția ireversibilă a României către civilizația urbană. Acest conflict politic și ideologic a reprodus, mai departe, în interiorul României procesul de *subalternizare* a cunoașterii prin impunerea unor concepții și construcții globale. Un lider autonumit care să conducă misiunea de civilizare a propriei sale țări, Lovinescu a urmat pașii făcuți de mulți liberali ai Americii Latine de secol XIX-XX, care au mandatat urbanizarea, tehnologizarea și nevoia de civilizare a „barbarilor” indigeni (Mignolo, 2000, 55) înainte de integrarea lor într-un mediu superior, de tip european. Conform viziunii sale occidentaliste, „în timpurile noastre și în spațiul nostru, lumina vine din Vest: ex occidente lux! Astfel, progresul poate însemna pentru noi doar fecundarea unei esențe naționale de către elementul creativ al ideologiei vestice” (Papu apud Ungheanu, 1985, 388), fapt ce l-a împiedicat pe Lovinescu să certifice

faptul că decalajul economic al țării sale ca fiind de ordin structural și că emergența unei culturi critice în căutarea unor noi modele de explicație sunt o reacție de asemenea structurală.

Fenomenul fracturii în România post-comunistă

Analiza societății românești post-comuniste a relevat lipsa de încredere a populației în principalele instituții care stau la baza democrației: guvernul, justiția și parlamentul. În cadrul unei societăți polarizate, cu un clar deficit al clasei de mijloc, o astfel de atitudine generală în fața principalelor puncte de susținere ale unei democrații nu este deloc surprinzătoare. Un stat slab precum este cel român încă din 1989, nu poate genera o bună guvernare. Sărăcia, capitalul social rarefiat și instituțiile publice disfuncționale devin astfel doar expresia unei proaste guvernări, care dă naștere, mai departe, unei societăți abandonate precum cea românească din ultimii 20 de ani.

Arderea etapelor și deficitul „clasei de mijloc”

Din o perspectivă evoluționistă, trecerea de la un stadiu la altul se traduce prin *progres*, în special pentru societățile se care inițiază într-o nouă etapă istorică. Progresul se traduce prin faptul că o societate reușește cu succes să intre într-un proces auto-susținut de dezvoltare socială și economică, cu efecte benefice pentru toate straturile sociale⁴. Din punctul

---

⁴Conceptul de progres a fost definit din această perspectivă de către W.W.

de vedere al atitudinii, progresul societăților cu inițiativă în istorie este centrat pe *spiritul de economisire* (versus comportamentul consumerist) și pe *activitățile de producție* (versus cele speculative), iar dintr-o perspectivă instituțională este asociat cu emergența unor noi configurații instituționale și sociale bazate pe succesul noilor industrii și activități⁵. Noul stadiu atins de către societățile avansate va marca începutul unei noi ere. Există situații în care **societățile subdezvoltate vor arde etape pentru a putea ține pasul, fără a reuși în mod necesar să extindă progresul la nivelul întregii societăți.**

Conceptul de *ardere a etapelor de dezvoltare istorică* – etapele urmate de către Occident – a fost introdus la începutul sec. al XX-lea în analizele lui Ștefan Zeletin cu privire la dezvoltarea societăților rămase în urmă precum cea românească generată de impactul capitalului britanic, francez și german în arealul Dunării de Jos:

„Prin capitalismul financiar, societatea noastră realizează un salt direct de la mercantilism la imperialism, de la dezvoltarea forțelor naționale de producție la organizarea acestora sub supremația marilor finanțe. Consecințele politice sunt imense; de fapt, ... **România nu mai**

Rostow, în *The Stages of Economic Growth*. Noi am considerat doar etapa numită de Rostow *decolare*, adică capacitatea de a întreține o creștere economică în mod constant, reușind astfel să se autosustină și să genereze efecte de relație interne (Rostow, 1960, 18).

⁵O rată de economisire sub 5% din PIB este de tipică pentru societățile subdezvoltate (vezi Rostow, 1960, pp. 19, 66, 73, 81).

trece printr-un stadiu intermediar de liberalism, decentralizare și democrație reală [n.a.]... acest tip de evoluție prin salturi nu este unic; acest proces caracterizează întreaga burghezie târzie care tinde să micșoreze stadiile dezvoltării capitaliste și este identificată inițial în Germania și Statele Unite ... organul care acționează ca un intermediar între națiune și industrie, adunând toate economiile celei dintâi este banca însăși. Astfel, dezvoltarea burgheziei târzii trimite direct la o oligarhie financiară” (Zeletin, 1991, 181-182).

Aparent, pentru a putea arde etapele, o societate rămasă în urmă are nevoie de două tipuri de „combustibil”: „un proiect de dezvoltare” și spațiu suficient pentru manevre sociale adecvate - de a încuraja mobilitatea socială și formarea unei noi „clase mijlocii”. Astfel, arderea etapelor presupune suport oferit de către *intelligentsia* locală celei mai noi burghezii.

După 1989, bându-ne pe evoluția ezitantă a societății românești, putem afirma că „proiectul semnificativ” – în termeni de orientare pentru corpul social – a fost unul mai puțin relevant decât ar fi fost în mod necesar generat de nevoia acută de progres. Cu toate că universitățile românești, ajutate cu precădere de programe europene, au trimis o multitudine de tineri în afara granițelor pentru studii, aceștia, odată reîntorși, nu au reușit să dezvolte un „proiect ideologic”. Succesul social în societatea românească era măsurat ca o sumă de rezultate individuale, ca o inițiativă la nivelul noilor întreprinderi capitaliste sau ca succesul financiar individual. Cei mai

buni reprezentanți ai noii intelighentsia, trimiși în Occident să reia legăturile spirituale și intelectuale cu Vestul, au optat masiv pentru rămânerea în afara granițelor⁶. Această „defecțiune” este atribuită clasei politice care nu a știut cum să atragă înapoi în țară pe acei tineri și, în particular, ravagiului reperat în interiorul mecanismului de apreciere a valorilor, ambele identificate în sistemul economic și în instituțiile publice.

Clasa de mijloc acționează precum un releu social, fiind principalul catalizator al forțelor care alcătuiesc progresul tehnologic și de piață. În termeni de venit și din o perspectivă ideologică, clasa de

---

⁶ După 1991, România a avut o emigrație masivă, în special în rândul tinerilor absolvenți de facultate, care reprezintă aproximativ 12% din cele 2 milioane de români aflați în afara granițelor. Dintre aceștia, 50,000 sunt considerați „excepționali”, sau “talentați”. După liberalizarea circulației din 2001, au urmat și alte valuri de emigrație, în special de forță de muncă calificată. Sursa: „Tinerete fără educație și viață fără de viitor”, *Cotidianul*, 12 Septembrie 2005; Academia Română, Institutul Național de Cercetare Economică, Centrul de Cercetare Demografică „Vladimir Trebici”, Vasile Ghețau, *Declinul demografic și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul 21, Raport*, Alpha MDN, 2007. „Patru din cinci tineri vor să plece în străinătate. Următoarea destinație a muncitorilor români va fi Irlanda”, *BloomBiz.ro*, <http://www.bloombiz.ro/economie/patru-din-cinci-tineri-vor-sa-plece-in-strainatate-urmatoarea-destinatia-a-muncitorilor-romani-va-fi-irlanda> (14 Decembrie 2007).

mijloc se suprapune doar parțial cu *intelighentsia*, fiind mai degrabă o structură socială aspirațională, legată de perspectivele de îmbunătățire a mobilității sociale, creșterii economice și creării de slujbe. În esență, clasa de mijloc reprezintă stilul de viață liberal, cu venituri medii și mari, care include o bună parte din *profesiile cu conținut înalt de tehnologie*, sau cu *responsabilități sociale importante*⁷. Referitor la România, după aproximativ două decenii de reformă, clasa de mijloc se află în continuare *in statu nascendi*. Ținând seama de venit și de categoria ocupației, în 1999, clasa de mijloc era estimată între 9-10% din populație⁸, iar în 2006 la aproximativ 16,000 oameni⁹, luând în considerare venitul.

Referitor la slujbe, unele estimări recente indică faptul că aproximativ 30 până la 35% din populație ar putea fi inclusă în tiparul ocupațional tipic clasei mijlocii: intelectuali, antreprenori, funcționari publici etc. Din punctul nostru de

---

⁷ Concluzia noastră este derivată din sinteza unor teorii cu privire la stratificarea socială și a clasei de mijloc din următoarele surse: Ramona L. Ford, *Work, Organization and Power. Introduction to Industrial Sociology* (Boston: Allyn and Bacon, 1988), 259-266. Ioan Mărginean, Maria Larionescu, Gabriela Neagu, *Constituirea clasei mijlocii în România* (București: Editura Economică, 2006), p. 207.

⁸ „Declarația Asociației Oamenilor de Afaceri din România (AOAR) cu privire la statusul economiei românești – un document adoptat la întâlnirea senatului AOAR, 29 martie 1999 (disponibilă la adresa www.aoar.ro/pozitii/3/r2.htm)

⁹ „Upgrade de viață”, *Business Magazin*, 13-19 Decembrie 2006.

vedere, această estimare este puțin relevantă, fapt specific oricărei societăți aflate în tranziție în care categoriile ocupaționale luate în considerare doar parțial reprezintă clasa de mijloc – o categorie socială caracterizată în primul rând prin spiritul său antreprenorial și succesul economic relativ important. Clasa de mijloc, din această perspectivă, este un strat social care *depășește categoriile statistice ocupaționale* utilizate de Anuarul Statistic din România.

Alarmată de evoluțiile reformelor ce riscă să consume principala forță de dezvoltare a unei societăți, Asociația Oamenilor de Afaceri din România a definit clasa de mijloc în următorii termeni:

- „este cel mai însemnat grup plătitor de taxe, deci sursa esențială de venituri sociale destinate redistribuției la nivel național;
- reprezintă o sursă importantă de resurse financiare destinate investiții, alimentând creșterea durabilă a națiunii. Punerea în pericol a profitului potențial al clasei de mijloc este ultimul efect dorit de cei care decid politicile economice;
- în rândurile acestei clase se regăsesc majoritatea celor care se preocupă de dezvoltarea forței de muncă a întregii națiuni (educatori în sensul cel mai bogat al cuvântului, personal medical calificat, oameni de știință, oameni de cultură și de mass-media). Vocea lor este decisivă nu doar pentru că știu să se exprime, ci pentru

că știu și cum, și au și posibilități să influențeze opinia publică”.

Dintr-o perspectivă atitudinală, *deficitul clasei mijlocii* are implicații referitor la *lipsa de repere* în ceea ce privește *etica muncii și a consumului*. Astfel, ne referim la acest tip de societate ca la una „necivilizată”. Clasa de mijloc este principalul depozitar al motivațiilor și atitudinilor care măresc productivitatea muncii, gradul de economisire¹⁰ și investițiile pentru viitor. Desigur, cel puțin în cazul României, rata consumului ce depășește rata veniturilor este, de asemenea, expresia de corectare a unor debalansări istorice, cu referire la accesul la cele mai elementare bunuri de consum pentru o societate contemporană, prim metoda împrumuturilor facile. Presiunea inflaționistă va fi mai puternică (o monedă care nu este acoperită în bunuri și servicii) acolo unde

---

¹⁰ Comparând cu media europeană a ratei economisirii de 11%, în România aceasta a fost de 5.2% în 2006. Doar familiile cu propria afacere au avut o rată a economisirii mai mare decât media europeană, de 17%. În general, 40% din gospodăriile românești au avut cheltuieli mai mari decât venituri. Situația României nu este unică printre țările aflate în tranziție: rata în Cehia a fost de 5.1%, în Letonia de 1.1%, în Lituania de 1.5%. Aparent, Europa de vest înregistrează și ea o scădere în ceea ce privește rata economisirii, alături de un fenomen european mai extins de „degradare a clasei de mijloc” (vezi Louis Chauvel, *Les classes moyennes à la derive*. Paris: Le Seuil, 2006), dar în acest caz rațiunile sunt diferite și nu le vom analiza aici. Sursa: „Est-europenii încep să pună banii «la saltea»”, *Capital*, June 19th, 2007.

consumul este expresia unui deficit cultural, un dezechilibru între așteptări și atitudini.

Acest deficit poate explica parțial durata excesivă a tranziției și poate releva caracterul non-productiv al relației de până acum dintre proiectul de reformă propus de intelighentsia și operaționalizarea sa politică realizată de către factorii de putere din România.

Societatea abandonată și mutațiile comportamentale: politicianismul

În ipoteza noastră, o societate abandonată este expresia unui deficit de reformă și, implicit, al unei doar parțiale integrări în sistemul de ordine civilizat. Principala caracteristică a societății abandonate este *caracterul disfuncțional al statului și administrației*. Administrarea statului capătă accente iraționale prin caracterul *prădător al impozitării*¹¹, prin *grave deficiențe la nivelul aparatului de justiție și prin funcția de redard social* exercitată în relație cu interesul public. La nivelul sistemului politic, una din manifestările abandonului de către elite a societății este fenomenul *politicianismului*. **Politicianismul se traduce prin subordonarea interesului public în fața interesului**

---

¹¹ „Țările din fostul bloc sovietic ocupă 6 din cele 10 locuri de jos în termeni de număr al impozitelor [96] pe care o companie trebuie să le plătească. România, Ucraina, Uzbekistan și Belarus sunt clasate pe ultimele 4 locuri în lume la acest capitol care esate reflectat de numărul și varietatea taxelor și impozitelor în respectivele țări. Sursa: „Paying Taxes 2008. The Global Picture”, The World Bank, PricewaterhouseCoopers, 38-39 (<http://www.doingbusiness.org/taxes>).

persoanelor care ajung în poziții și funcții publice și renunțarea din partea partidelor politice la preocupările majore, de direcție („doctrinare”) cu privire la evoluția societății. Partidul devine astfel un vehicul, acceptat de conștiința publică și de „Europa”, utilizat pentru îmbogățirea rapidă. Ideea politică, care ar fi trebuit să reprezinte legătura dintre interesele colective și administrația puterii din interiorul unui stat, este puternic diminuată, dacă nu chiar absentă în totalitate.

În aceste condiții, capitalul devine un factor de civilizație doar 1) ca rezultat al unor excepții în sistem, datorate planului general internațional în care o societate rămasă în urmă este inclusă (NATO și UE), 2) ca preluare de către antreprenori a unor funcții în care statul eșuează, sau 3) ca adoptare de componente „clasice” și ideologice de către societatea civilă. Întreruperea dintre „țara reală”, a „celor care muncesc”¹², și „țara legală”, „a celor care conduc”, implică riscuri mari pe termen mediu și lung, tipice pentru guvernele slabe. Ținând seama de creșterea pieței locale dar în absența unor politici de încurajare, aparent putem discuta despre puterile proprii pieței de dezvoltare. Cu toate acestea, cât timp poate exista un astfel de mecanism în absența unei politici stabile, viziunare și a unui sistem juridic asemenea?

În analizele sale regionale, *The Economist Intelligence Unit*¹³

---

¹² „Țara celor care muncesc” – un slogan din perioada comunistă în România.

¹³ Dr. Daniel Thorniley, “Romania – The Business Outlook”, *The Economist Intelligence Unit. Corporate network*

observă că piața românească trece printr-un proces rapid de creștere-maturizare (prin referire la evoluția puterii de cumpărare și a competiției), noile întreprinderi devenind standarde de eficiență pentru întreaga Europă (la nivelul percepției unor investitori, „România este una din piețele-tigru ale Europei, cu cel mai mare potențial după Rusia și Ucraina. Mașinăria românească este aproape în termeni de eficiență de cea poloneză, referința europeană”), ținând seama de rata de investiție în produse de capital (investiții fixe), element critic pentru orice bază solidă de dezvoltare a unei societăți, sugera o creștere între 15% (2008) și 25% (2007) pe an, în ciuda faptului că **sistemul juridic este în continuare un obstacol semnificativ în fața dezvoltării („implementarea de lege este la fel de uzuală precum o durere de cap”), iar acțiunea politică este haotică și ineficientă („prostia politică este mai degrabă un risc...”)**. Cea din urmă produce incertitudine la nivelul dezvoltării economice, care este în continuare „sub protecția” inițiativelor de capital (de regulă străine) și a unor „efecte perverse” (neintenționate) pozitive¹⁴ care emană din aparatul politic. Fundalul social și economic este, cu toate acestea, cel mai fragil din Europa, *The Economist* indicând faptul că, după țările baltice, rezultatul 1) distanței dintre mediul rural și urban, 2) al toleranței scăzute

---

(February 2008), material distribuit electronic.

¹⁴ Efectele perverse sunt „efecte individuale sau colective ce rezultă din juxtapunerea de comportamente care nu erau printre obiectivele căutate de către actori”(Boudon, 1977, p. 10).

din partea populației referitor la datoria față de bănci („replătirea împrumuturilor de consum cu €15 pe lună este o povară pentru majoritatea consumatorilor”) și 3) al structurii cheltuielilor de consum (40% din consum este în continuare format din acoperirea nevoilor de bază, un nivel dublu față de țările din Europa Centrală).

Conform ipotezei noastre, clasa politică își coordonează acțiunile în relație cu un *program implicit* schițat de intelighentsia. „Integrarea euro-atlantică”, „economia de piață”, „drepturile omului”, „privatizarea”, „drepturile minorităților” – aceste formulări cheie care au făcut posibilă reînnoirea României pe o poziție de proximitate cu Vestul au fost rostite și aplicate aproape compulsiv de majoritatea elitelor intelectuale românești. Clasa politică s-a conformat acestor imperative ținând seama de flexibilitatea intereselor de partid și de capacitatea de comprehensiune a imperativului reintegrării europene a României. Cu toate acestea, eforturile par a fi prea mari. Încercarea de a rezolva două sarcini coplesitoare: (re)construcția națională și progresul social, intelighentsia nu a reușit să managerieze prea bine legătura cu lumea civilizată, iar clasa politică a picat deseori în categoria *politicianismului*, un fenomen cu care, după cum știm din experiența directă, suntem contemporani:

„Prin politicianism înțelegem un tip de activitate politică ... prin care un anumit număr de cetățeni ai unui stat reușesc să transforme instituțiile și serviciile publice din mijloace de a lucra pentru bunul

public, așa cum ar trebui să fie, în mijloace de a lucra pentru propriile interese personale” – scria Rădulescu Motru – viitorul președinte al Academiei Române, în 1904.

Anthony D. Smith rezuma rolul elitelor în societățile rămase în urmă, la care se referă prin termenul de *intelligentsie etnică* (Smith, 1991, 64), apropiat de ideea de „bun public” menționată de Motru, pe următoarele coordonate: transformarea societății de la stadiul de comunitate dependentă într-un actor cu voință politică prin redobândirea de libertăți civice și naționale, recuperarea „mentală” și economică și unificarea teritoriului său (Smith, 1991, 64). Este evident faptul că, în fața acestor obiective, politicianismul se traduce printr-un eșec de proporții prin compromiterea aliniamentului „corect” al societății înapoiate cu tiparul de dezvoltare specific timpului dominant.

Unul din cei mai interesați indicatori indirecti ai acestui tip de deficit (politicianismul) este încrederea în sistemul de justiție. Percepția publică cu referire la justiție pare a trimite, printre altele, la gradul în care spațiul social este perceput ca fiind „drept” sau „nedrept”, mai exact la calitatea de distribuție a puterii în stat și în societate, prin urmare în cadrul politicii. La începutul lui 2007, doar 26% dintre români aveau încredere în sistemul de justiție, 62% afirmând că „există o presiune politică în investigații”¹⁵.

Drept urmare, nu este surprinzător să aflăm că încrederea în

---

¹⁵ Etnobarometru publicat în „Justiția e chioară”, *Gândul*, 11 ianuarie 2007.

clasa politică este la un nivel minim. În decembrie 2007, 80% dintre români credeau că membrii Parlamentului îi reprezintă „puțin sau foarte puțin”, fiind preocupați excesiv de propriile afaceri și interese¹⁶.

În loc de concluzie. Europeanizarea, o nouă modernitate fracturată pentru România?

Europeanizarea văzută dinspre Europa de Est (România în special) apare ca un dublu discurs. Este cadrul „regăsirii de sine”, al *intrării într-un normal* încă nedefinit (pentru că societatea este abandonată în proiectul European de către discursul elitelor, fără conținut – soluții ori doctrină), este garanția difuză a abandonării trecutului comunist. Pentru o societate abandonată precum cea românească, „europeanizarea” înseamnă o *oarecare garanție* că România va fi *cumva* administrată. Aspectul este sesizat de Delanty și Rumford atunci când trec în revistă noțiunea de „europeanizare” referindu-se, între altele, la europeanizare ca la un proces prin care politicile interne sunt modificate sub impactul „integrării europene” sau de reordonare a structurii administrative interne etc. (Delanty, Rumford, 2005, 2).

Pe de altă parte, *europeanizarea*, ca și discurs al elitei bruxelleze poate apărea *despiritualizat*, limitat la un ansamblu de *utilități economico-juridice*, prea

---

¹⁶ CURS (Centre for Urban and Regional Studies, Bucharest) poll from December 2007, published in “According to a CURS poll, Traian Basescu gets a D as president” (“Conform unei cercetări CURS Traian Băsescu, un președinte de nota 6”), *Gândul*, January 17th 2008.

abstract față de ideea unei „case comune”¹⁷. „Europa”, în acest caz, stă încă sub riscul de a rămâne un concept mai degrabă „util” decât „semnificativ” (Kristeva apud. Delanty, Rumford, 2005, 2).

Pentru a fi un proces *semnificativ*, nu doar unul *util*, care să aibă forța *integrării transnaționale cu tot cu națiunile*¹⁸ care compun *continentul*, europenizarea trebuie să-și regăsească dimensiunea verticală, a sintezei dintre legea romană, fundamentul ideo-creștin al credinței, individualismul renașcentist și raționalismul iluminist: „Aceste paternuri ale culturii europene – moștenirea legii romanice, etica iudeo-creștină, umanismul

renașcentist și individualismul, raționalismul iluminat și știința, clasicismul artistic și democrația care au apărut pe continent în diverse perioade de timp și în spații diferite – au creat o moștenire europeană comună și au format **o arie culturală unică, care trece dincolo de frontiere naționale și interrelaționează cu culturile naționale diferite prin motive și tradiții comune. În acest fel, a fost creată de-a lungul secolelor o familie de culturi suprapuse**, în ciuda multelor pauze și schisme. Acest rezultat nu este politica „unitate în diversitate” a oficialilor europeni, ci un *melanj* bogat în asumptii culturale, forme și tradiții, o moștenire culturală care creează sentimente de afinitate între popoarele Europei” (Smith, 1991, 174, n.a.).

Istoria se vindecă greu. Experiența de după 1989, numită „postcomunistă” o dovedește. Mare parte din elitele *dominante* din România de după 1989 sunt chiar urmașii celor care au colonizat societatea după 1944 în serviciul ideologiei comuniste. În linii mari, acestora le lipsește aderența la societate, neposedând nici capacitatea de construcție a modernității legată de integrarea în structurile Uniunii Europene și cu atât mai puțin capabilități de administrare concretă a imperativelor noii modernități. Statul aflat „în mână” acestor elite este unul slab legitimat, fapt de natură să îi pună în pericol însăși funcționarea (în intervalul 1996-2008, încrederea în guvernare a oscilat jurul unei medii a încrederii de 30%) – (Bădescu, mss., 9).

O problemă de fond: diferența dintre Vest și Est sau diferența dintre

---

¹⁷ Conceptul de „casă comună a Europei” a fost lansat de către Mihail Gorbaciov la 6 iulie 1989, într-un discurs ținut la Adunarea Parlamentară europeană. Prezentând planurile sale de dezarmare și de renunțare la doctrina Brejnev - a intervenției în treburile interne ale statelor comuniste dacă interesele socialismului ar fi cerut-o -, dar cu *păstrarea regimurilor comuniste în Europa*, discursul lui Gorbaciov a prefăcut prăbușirea Cortinei de fier și a arătat limitele democrației pe care era dispusă URSS să le tolereze în Europa. Paradoxul este că, deși sintagma gorbaciovistă a căpătat valențe *comunitare*, ajungând în folclorul privind *fondul extinderii UE*, conținuturile Europei Unite sunt cu precădere economice și administrative, prea puțin pentru ideea de *Casă comună*. Pentru discursul lui Gorbaciov vezi http://www.coe.int/T/ro/Com/About_CoE/ROU_maison_commune.asp (iunie 2009).

¹⁸ Expresia „cu tot cu națiunile” se referă la unitatea europeană pornind de la *fondul cultural comun*.

cele două tipuri de raționalități. Estul este încă întemeiat, în substrat, pe o ordine comunitară adânc interiorizată, care, chiar și „deformată” sub impactul modernizării (sau al eșecurilor repetate în modernizare), încă există, vezi, de pildă, adeziunea la *comunitatea credinței* (capitolul privind Dinamica încrederii în Biserică). Vestul, cu o ordine întemeiată pe *corectitudinea politică*, pe *rolul relativ funcțional al statului* și *al ordinii economice* este în expansiune printr-o *administrație raționalizatoare*. Integrarea în Uniunea Europeană este mai puțin o problemă spirituală și comunitară cât mai mult o problemă de compatibilizare administrativă, sub tutela raționalității superioare occidentale. Expansiunea spre Est a Uniunii Europene devine, din acest punct de vedere, o problemă de contact între două tectonici mentale, între două tipuri de legitimare, organizare și ierarhizare a priorităților. Astfel, „intrarea” în UE devine mai degrabă o chestiune de *aderare* – unde statele estice se supun logicii occidentale în materie administrativă decât una de *integrare* – prin separarea comunităților care nu *intră* în UE că nu se simt reprezentate de suprastructura UE - de stat. Dincolo de această diferență, raportul *spiritualitate comunitară* / *administrație raționalizatoare* este de natură să complice efectiv procesul integrării Europene care ar trebui să fie cheia de boltă (finalul) modernităților multiple europene.

Bibliografie selectivă:

1. *** INSSE. (2002). Recensământul populației și gospodăriilor.
2. *** The World Bank, PricewaterhouseCoopers. *Paying Taxes 2008. The Global Picture*, 38-39, 2009. <http://www.doingbusiness.org/taxes>
3. Ilie, Bădescu, [mss]. *Dinamica încrederii în România. Populația, guvernării și Reforma în România: 1990-2008*.
4. Ilie, Bădescu, *Reformă oligarhică versus Reformă corporativă*, București: Romanitatea Orientală, (1997).
5. Nicholas, Bethell, *Spies and Other Secrets: Memoirs from the Second ColdWar*, London: Penguin, 1994.
6. Manuela, Boată, “Knocking on Europe's Door. Romanian Academia between Communist Censorship and Western Neglect” in Walter Mignolo/Madina Tlostanova (eds.): *Double Critique: Knowledges and Scholars at Risk in Post-Soviet Societies*, South Atlantic Quarterly special issue, II, June, (2006).
7. Manuela, Boată, *From Neoevolutionism to World-Systems Analysis. The Romanian Theory of 'Forms without Substance' in Light of Modern Debates on Social Change*. Leske-Budrich: Opladen, (2003).
8. Raymond, Boudon, *Effets pervers et ordre social*. Paris: PUF, (1977).

9. Fernand, Braudel, *The Time of the World (Timpul lumii)*, vol. I. București: Meridiane, (1989).
10. Pablo González, Casanova, "Internal Colonialism and National Development" in *Studies in Comparative International Development*, vol. 1, nr. 4, (1965).
11. Georges, Castellan, *La Roumanie: Soeur latine ou cousine orientale?* (Bibliothèque de Clio), (2000).
http://www.clio.fr/BIBLIOTHEQUE/la_roumanie_sOEur_latine_ou_cousine_orientale_.asp (June 2009).
12. Ghe., Cercelescu, *Cât ne costă miliardarii de carton. Datorită prevederilor legii 31, în România, un singur ins poate ajunge să facă ce vrea cu o bancă*” in *Adevărul*, nr. 1844, 17 Aprilie, (1996).
13. Louis, Chauvel, *Les classes moyennes à la dérive*. Paris: Le Seuil, (2006).
14. Hermann, Count Keyserling., *Europe*. New York: Harcourt Brace, (1928).
15. G. Delanty,; C. Rumford, *Rethinking Europe. Social theory and the implications of Europeanization*. London & New York: Routledge, (2005).
16. Ramona L. Ford, *Work, Organization and Power. Introduction to Industrial Sociology*. Boston: Allyn and Bacon, (1988).
17. Tom, Gallagher, *Outcast Europe: The Balkans, 1789-1989*, London: Routledge, (2001).
18. Gallagher, Tom. "Europe's Very Own Puerto Rico" in *New Statesman*, 6 Septembrie (2004).
19. Grigore, Georgiu, *Identitate și integrare*, București: Institutul de teorie socială, (2001).
20. Vasile, Ghețău, *Declinul demografic și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul 21, Raport*. București: Academia Română, Institutul Național de Cercetare Economică, centrul de Cercetare Demografică "Vladimir Trebici", (2007).
21. John, Gunther, *Inside Europe*. New York: Harper, (1937).
22. C. M., Hann, *The Skeleton at the Feast: Contributions to East European Anthropology*, Canterbury, UK: CSAC Monographs, (1995).
23. Albert, Hirschman, *Essays in Trespassing. Economics to Politics and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press, (1984).
24. George F., Kennan, *Decline of Bismarck's European Order*. Princeton: Princeton University Press., (1979).
25. Henry, Kissinger, *Diplomația*. București: All., (1997).
26. Eugen, Lovinescu, *Istoria civilizației române moderne*. București: Minerva, (1997).
27. Ioan, Mărginean,; Maria Larionescu; Gabriela, Neagu, *Constituirea clasei mijlocii în România*. București: Editura Economică, (2006).
28. Walter, Mignolo, *Local Histories/Global Designs: Coloniality, Subaltern Knowledge, and Border Thinking*. NJ: Princeton University Press, (2000).

29. Al., Mihalcea, “*Guvernul falimentează cu bună știință crescătorile de porci*” in *România Liberă*, nr.1984, 3 Octombrie, (1996).
30. Constantin, Rădulescu-Motru, “*Cultura română și politicianismul*”, București: Socec, (1904).
31. Aurel-Dragoș, Munteanu, “*Jean Monnet a falimentat Romania*” în *Jurnalul Național*. 19-22 Septembrie, (2006).
32. Edgar, Papu, [mss]. (1991). *Problema protocronismului*.
33. Liliana, Pop, *Democratizing Capitalism? The Political Economy of Postcommunist Transformations in Romania, 1989-2001*. Manchester and New York: Manchester University Press, (2006).
34. Jacob, Popper, *În culisele Europei Libere*. București: Victor Frunză, (1992).
35. Bogdan, Rădulescu, *Controversa tradiționalism/modernism din perspectiva paradigmei imaginarii social*” în *Noua Revistă Română* 6–7, Septembrie–Octombrie, (1996).
36. W. W., Rostow, *The Stages of Economic Growth*. Cambridge: Cambridge University Press, (1960).
37. Anthony D., Smith, *National identity*. Reno: University of Nevada Press, (1991).
38. Rodolfo, Stavenhagen, “*Classes, Colonialism, and Acculturation*” in *Studies in Comparative International Development*, (1965).
39. Alex. Mihai, Stoenescu, *Istoria loviturilor de stat în România*, vol. IV. București: RAO, (2004).
40. Titus, Suci, *Reportaj cu sufletul la gură*. Timișoara: Facla, (1990).
41. Daniel Ph.D., Thorniley, “*Romania – The Business Outlook*” in *The Economist Intelligence Unit. Corporate network*, Februarie, (2008).
42. Vladimir, Tismăneanu, *Scrisoarea celor Șase: Disidență sau fracționism?*, (2009). <http://tismaneanu.wordpress.com/2009/03/11/scrisoarea-celor-sase-disidenta-sau-fractionism/>
43. Tzvetan, Todorov, *Voices from the Gulag: Life and Death in Communist Bulgaria*. University Park, PA: Penn State Press, (1999).
44. Maria, Todorova, *Imagining the Balkans*. New York: Oxford University Press, (1997).
45. Maria, Todorova, “*The Balkans as Category of Analysis: Border, Space, Time*” in *Archiv für Österreichische Geschichte* 137, (2002).
46. Arnold J., Toynbee, *Studiu asupra Istoriei. Sinteza a volumelor I-VI de D.C. Somervell*, tradus de Dan A. Lăzărescu, vol. I, București: Humanitas, (1997).
- A. D., Xenopol, *Teoria Istoriei*. București: Fundația Culturală Română, (1997).
- A. D., Xenopol, *Cauzalitatea în succesiune in Xenopol, A. D. Scrieri sociale și filozofice*. București: Editura Științifică, (1967).
47. Ștefan, Zeletin, *Burghezia română. Originea și rolul ei*

istoric, ediția a 2a. București:
Humanitas, (1991).

**

1. Capital. “*Est-europenii încep să pună banii «la saltea»*”, (19 iun., 2007).
2. Cotidianul. “*Tinerețe fără educație și viață fără de viitor*”, (12 Sept., 2005).
3. Cotidianul. “*Dosarul de cadre al Patriarhului Teoctist*”, (22 Aug., 2007).
4. Gândul. “*Justiția e chioară*” (11 Ian., 2007).
5. Gândul. “*Conform unei cercetări CURS Traian Băsescu, un președinte de nota 6*”, (17 Ian., 2008).
6. The Economist, “*The Worrying European Elections. Trouble at the Polls*”, (11 Iun., 2009).
7. The Economist, “*The Unloved European Parliament. From Strasbourg with Indifference și The Apathetic European Election. Wanted: A Vigorous Debate*” , (4 Iun., 2009).
8. The Economist, “*Charlemagne. An Unloved Parliament*”, (7 Mai, 2009).
9. Ziarul Financiar, “*SRI: Dacă băncile ar fi fost de stat, am fi avut alte pârgii de intervenție*”, (19 Mai, 2009).

Post-Communist Romania's Evolutional Fractures

PhD, Professor Radu BALTASIU, PhD St. Ovidiana BULUMAC,
University of Bucharest
PhD Lucian DUMITRESCU,
Researcher at the Institute of Sociology, Romanian Academy

radu.baltasiu@gmail.com, ovidiana.bulumac@gmail.com
dulust@gmail.com

Abstract: *Evolutional fractures is the concept which helps us understand the fact that even if there is a discourse of modernity, there could be, in fact, no modernity. Society could be ungoverned, that is abandoned, if major social indicators, like legitimacy of major components of democracy are almost a total failure, or the emerging the middle class is still in statu nascendi. Romania's accession into NATO and the EU has an important signification for the whole society, because these institutions are somehow perceived as a bulwark against going back towards communism. They cannot protect from the kind of politics based on coteries, but they can assure a right historical path towards modernity. It is not the modernity per se, it is the path towards it. Here lies another challenge – are the European bureaucrats aware of the true role the European Union has?*

Keywords: *evolutional fracture, subalternization of knowledge, abandoned society, middle class deficit, Europeanization*

Introduction into the Concept of Evolutional Fracture

In the material at hand, we will introduce the notion of *fracture*

in order to better understand the syncopic character of the evolution of Eastern Europe, at least from the perspective of the Romanian society. Naturally, history flows in *cycles* – “ensembles of long term movements that animate a society” (Braudel, 1989, 80-81) – and in *series* (chains of different phenomena that have a common causality – (Xenopol, 1997). In both cases modernities can coexist as “objective” choices, resulting from the confluence between the internal processes and the external context of given societies. *Fractures* appear when societies cannot conclude their historical cycle or series due to major temporal distortions, resulting from external aggressions. Once the *fracture* is triggered, even after the primary aggressive factor has retreated and disappeared, the affected society suffers from the decomposition of its social potential, thus sabotaging, at least in part, the future chances to its own normality, and implicitly, its own modernity. The matter becomes even more complicated when modernity is deprived of the force of the models that it should distribute.

The evolutions of the Romanian space after 1944 can be subsumed to a series of fractures. Moreover, the European idea in itself contains a series of disjunctions that

contributed to the maintenance and amplification of fractures between the East and the West. While serial evolution – while first analysis pertains to Xenopol in the 19th century (Xenopol, 1997) – designates a *spiraling* time, a succession of diverse facts with a common cause (ibid.), which has as finality an “objective” that societies strive for, more as an “objective necessity”, *the communist time is placed outside societies, fracturing* the access to their own history by tampering with the resources employed in the construction of their future, displacing their present into a totally alien reality and the social structure and intimate infrastructure of the individual into the utopia of “a classless society” and “the new man”. An Enquiry into the Matter at an European Scale

One of the great constants of Europe was the generation of fractures. They were a permanent feature of European history and the consistence of European integration depends on their acknowledgement. The history of the last European millennium was pervaded by a succession of fractures, and some of them have not been eliminated to the day. Until now, European (Occidental) social science focused only on the analysis of *Reform, the French Revolution* and *Industrialization* as markers-channels of the modernization begun in the 16th century. However, Eastern Europe has a rather more complex history as the people’s from this space were less *subjects of history*, and more *objects of other’s will*. This is the reason why the civic idea, together with the one of democracy and liberty acquires new meanings in countries such as

Romania, precisely because of the fact that society did not have the opportunity to engender its own evolutions; when it did happened, it was within another dominant evolutionary time, the one of the advance of Occidental powers towards the Mouths of Danube. *Europeanization* here took the form of the desire to recuperate the lag it had behind Occidental Europe – as a main drive for the coagulation of the modern state and the civilization of society. The lag between the desire of Romanian elites from the 19th century to *synchronize* and the *conditioning* imposed by the European powers on the new Romanian state constituted one of the first *fractures* between political aspirations and the *actual access* to modernity. So it came to be that, for instance, regarding the significant moments of Romanian *political modernity*, for the accomplishment of the Union of the Principalities in 1859, for the recognition of the Independence won through fighting in the Romanian-Russian-Turkish War of 1877 and of the Kingdom of 1881, the Romanian state had to make significant sacrifices, up to the renunciation to some of the attributes of its sovereignty in relation with the great European powers, especially with England, Prussia, Austria and Russia.

The dispute inside local elites between the current of synchronization and *critical thinking* – for whom modernity means firstly the entering of the Romanian society on *its own path*, revealed another *fracture*: the fact that the modernization towards which Romania advanced with great energy,

by *phase burning*¹, was under the sign of a *false evolution*, strictly based on the import of the Occidental-type of institutions.

The general European evolutions, to which we can add the nuances of the paths of lagging East-European societies, such as Romania, determine us to paint the following general picture of the fracture moments at a European scale:

- The Great Schism of 1054 – the rupture between the two Europes – mutual anathematization. This fracture was deepened in the 14th century by the conflict between the (Orthodox or Eastern) theology of Saint Palamas regarding uncreated energies and the (Catholic) doctrine of Saint Varlaam which rejected this teaching.
- The Reform of the 16th century – creates another spiritual alignment of differentiation, which adopts in certain areas the form of rupture (religious wars that reach up to the present day, as for instance in Northern Ireland)
- The confines (tensions) of the three great empires – of the 17th century: Habsburg, Ottoman and Czarist. The integration into Turkocracy of the Balkan countries and,

together with the advancement of the Czarist Empire to the Mouths of Danube, the constitution of the *trio confinium* that is propagated in various manners in the entire Balkan area. The Romanian culture and its three countries systematically react to this pressure in an attempt to recreate the linguistic, ethnopolitical and religious confluence. In this framework is the geopolitical function of a state of culture manifested at the lower end of the Danube River, or in other words, a “state of European necessity” (the solution state to the three confines – a solution specific to the buffer areas, the areas of separation/connection among the three empires).

- The rupture induced by secularization in the modern European culture, on the background of a fracture produced in Renaissance between Greek (rationalist) tradition and Judeo-Christian spirituality (Berdiaev, 1995), which lies at the basis of the ongoing conflict between science and faith. The industrial revolution of the 17th – 19th century is but the peak of the *progress through*

---

¹ (Zeletin, 1991, 119, 120, 183)

rupture between the Renaissance man, individualist and situated at the center of the Universe and the complex tradition that Berdiaev makes reference to.

- The fractures provoked by the two great ideologies: Nazism and Bolshevism, the latter being the cause for the separation of Europe into two great camps (systems) and the fuelling of the Cold War, a new type of world war – with long term costs and effects not yet consummated. This rupture was propagated under the form of those movements and processes of deconstruction of the ethno-spiritual (national) order of Europe. This type of fracture destroyed the order of large communities in favor of minority ethnocentrism, with the risk to pushing the construction of the great European family² into a

---

² “These patterns of European culture – the heritage of Roman law, Judeo-Christian ethics, Renaissance humanism and individualism, Enlightenment rationalism and science, artistic classicism and democracy, which have emerged at various times and places in the continent – have created a common European cultural heritage and **formed a unique culture area straddling national boundaries and interrelating their different national cultures through common motifs and traditions. In this**

geopolitical standstill generated by the globalization of ethno-nationalisms, a result of a cosmopolitan attempt at reorganization. In the Eastern space, communist ideology pushed, through the destruction of communal infrastructure, towards a new type of conflicts.

Evolutionary Fractures Generated by the Subalternization of Knowledge

“Eastern Europe” as a category turns out to be nondescript for any period of time except the period of socialist rule. While the Hungarian historian Ivan Berend traces a European East-West divide (with the River Elbe as its boundary) all the way back to Charlemagne’s Empire at the beginning of the 9th century, in modern times Europe’s East seemed to begin with Prussia, with the closest Slavs – that is, the economically less well-off Poles – for German speakers and with the non-

---

way an overlapping family of cultures has been gradually formed over the centuries, despite many breaks and schisms. This is not the planned ‘unity in diversity’ beloved to official Europeanism, but a rich, inchoate *mélange* of cultural assumptions, forms and traditions, a cultural heritage that creates sentiments of affinity between the peoples in Europe.” (Smith, 1991, 174, emphasis added). For the discussion regarding ethno-nationalism and the new cosmopolitan order, see p.125, 170 and passim.

Catholic Christians for the Poles themselves. To this day, the ambiguity of this imaginary yet decisive border is reflected in the fact that “geographical accounts, tourist literature and economic reports constantly refer to major cities such as Warsaw, Budapest, Bucharest and Sofia as a ‘gateway to the East,’ but one never knows exactly when the east has been reached.” (Hann, 1995, 2)

Various attempts at geopolitical orderliness have included pinpointing a third zone between the East and the West as well as further subdividing the perpetually shifting Eastern Europe into Northern, Central (nineteenth-century Mitteleuropa), and Southeastern Europe (“the Balkans”) respectively. It was the last subdivision in particular that often conjured up the image of a bridge between the East and the West, due to its proximity to Asia and its legacy of Ottoman dominance. Representing the easternmost region within the East itself, however, it periodically acquired the scent of temporal in-betweenness as well – of the semideveloped, semicolonial, semicivilized, semi-Oriental (Todorova, 2002) always in the process of “catching up with the West.”

A first aspect through which we can understand the relation between local elites and society is the *subalternization* of intelligentsia towards a so-called Occidental model of reform, on the one hand, and the persistence of a neocolonial discourse from the West: the fracture between “mode” and “local reality” – the reaction of local elites.

The phenomenon was theorized for the first time in Romanian culture by the *theory of forms without substance* (Titu Maiorescu), the *demagogical state* (M. Eminescu) and *petty politics* (Rădulescu Motru) and it was analyzed in the second part of the 20th century in world system approaches under the form of *dependent elites*.

The fracturing of modernity can be analyzed starting with the excessively ideological dependence of elites on the model of Occidental rationalization of the state. On the other hand, the perspective on the “self” pertaining to a dependent society, contained at the level of the elite, is part of the reaction to domination.

The European periphery was, firstly, the result of imperial military domination and, secondly, of the expansion of international capital. Hence, once it was politically independent, Romania had to resist economic conquest in order to safeguard its national identity. Development issues could therefore only be formulated in terms of the foreign domination to which the country was subjected at that time, such that incipient sociological concerns were centered less on the global designs (Mignolo, 2000) – abstract evolutionary models applicable across spatial and temporal boundaries – and much more around the historical analysis of the nation, namely the local history.

In the neocolonial approach (which generated dependence) to the reality called “Eastern Europe”, this is part of a set of mental categories that regularly designate *inferior realities*. This “mental mapping” is part of the

neocolonialist phenomenon beginning with the 19th century, as a basic ingredient in the manner in which local *intelligentsia* relates to reality. This Orientalist mental mapping designated a set of prejudices adjacent to the advancement of the Occident in the East-European space, adopted in a great measure by the *dependent* local elites.

An important component of the Oriental “mental mapping” is the “Balkan complex”, an ingredient that deepens even more the fracture between the West and the East along a line that postulates as sort of “objective inferiority” for the one most vibrant yet poorly studied European cultural complexes. A victim of a long term frictions between the voracious Habsburg, Czarist and Ottoman empires, the Balkans turn into a type of “washing machine” for the ideologies from the chancelleries of the civilized world. Everything that is not working properly in the geopolitics of the moment is motivated as “being Balkan”. The beginnings of the negative imagery associated with the Balkans in European reality dates back to Disraeli (British Prime Minister between 1874 and 1880) and Bismarck (German Chancellor between 1871 and 1890): “Neither Bismarck, nor Disraeli had any sympathies towards the Slavs from the Balkans, whom they perceived as chronic violent troublemakers. Both were prone to biting and cynical remarks, large scope generalizations and sarcastic retorts. Bored by pestering details, Bismarck and Disraeli preferred to approach politics through daring, all-encompassing moves.” (Kissinger, 2007, 132)

“«These sheep thieves must be clearly shown», he [Bismarck] once shouted regarding the Balkans, «that European governments do not need to become intermingled in their lusts and rivalries [as if the Balkan peoples were composed of retards, as if the troubles in the Balkans had not been generated precisely by German, Russian, Austrian, French and Turkish interventions].»” (Kennan, 1979, 70 apud Kissinger, 2007, 135)

After 100 years, the Balkan mental mapping is also manifested across the ocean. In the book of John Gunther of 1940, “Inside Europe”, the Balkans is the place where Occidental rationality stumbles, which is why is acquired a new utility for the geopolitical map of the civilized world. It thus became the “failed space” of the world, a stigma which was extended also to Romania, with a particular intensity during the second part of Nicolae Ceaușescu’s regime:

“It is an intolerable affront to human and political nature that these wretched and unhappy little countries in the Balkan Peninsula can, and do, have quarrels that cause world wars. Some hundred and fifty thousand young Americans died because of an event in 1914 in a mud-caked primitive village, Sarajevo. Loathsome and almost obscene snarls in Balkan politics, hardly intelligible to a Western reader, are still vital to the peace of Europe, and perhaps the world”. (Gunther, 1937, 437)

The assassination, in Sarajevo, of Franz Ferdinand, the heir

to the Austro-Hungarian throne, an event that most researchers see as having left an “indelible mark on all assessments of the region” (Todorova, 1997, 119) on account of having triggered the commencement of World War I, has since contributed to the recurring image of the Balkans as “the powder-magazine of Europe,” (Keyserling, 1928, 319) a site of “ancient ethnic hatreds,” (Gallagher, 2001, 113) or, at best, just a “wretched and unhappy” (Gunther, 1937, 437) remnant of ancient Byzantine luster. As vivid as these stereotypes still were in 1940, they were quickly overridden by the more powerful bipolar world that the Cold War forced upon the Western imaginary and remained mute throughout the second half of the 20th century. They resurfaced all the more forcefully in the wake of the Communist demise, closely followed by the violent dismemberment of Yugoslavia. Prominently featured in the Western academic and daily press as “War in the Balkans,” (Todorova, 1997, 8) it was treated as an instance of a more general regional pattern of conflict resolution.

Under Ceaușescu’s regime, Romania benefited from a policy of differentiation on the part of the United States, which allowed it – as sole Communist state – membership in the International Monetary Fund and the World Bank as well as Most Favored Nation trade status in 1975 (Bethell apud Gallagher, 2001, 239). By the same token, Ceaușescu, who received the Légion d’Honneur from the hands of De Gaulle in 1968, was highly esteemed by U.S. president Nixon, and was the first Communist head of state to be the guest of

Elizabeth II at Buckingham Palace, where he was made a Knight Grand Cross of the Order of the Bath in 1978 (Bethell, 1994, 213). This, no doubt, was due in part to his dissenting political stance toward the Soviet Union, yet, as has been noted, (Todorova, 1997, 136) reference to no Southeast European country was framed in “Balkan” terms during the Cold War – irrespective of their widely differing Soviet policies. Rather, the preferential treatment Ceaușescu’s Romania received for several decades illustrated the West’s “long-standing tendency to promote a pet Balkan country or an admired leader in an uncritical fashion” (Gallagher, 2001, 238) as long as they protected or at least did not hinder Western interests. The same benign neglect was bestowed upon Yugoslavia under Tito’s rule.

With Yugoslavia abruptly losing its long-standing status as guarantor of stability in the region and Greece its role as NATO’s Eastern bulwark after the collapse of Communism, explanations for economic underdevelopment and political unrest could be easily displaced from the level of state management to that of the respective countries’ individual responsibility, the underlying causes being attributed to the semicivilized character that Balkanism was supposed to represent. Romania emerged as no more than “Europe’s very own Puerto Rico” (Gallagher, 2004) in the eyes of U.S. journalists, while truly benevolent French historians started hesitating between calling her “sœur latine ou cousine orientale.” (Castellan) A debate ensued on the various Southeastern countries’ degree of

“Europeanness” and their respective entitlements to joining “Europe,” meaning the international economic and security organizations usually subsumed under the name “Euro-Atlantic structures.”

Thus, the Balkan mental mapping or “Balkanism” became in time an actual work instrument of the West with regard to the East. An instrument of any kind of expansionism, including the cultural-ideological one.

By being geographically inextricable from Europe, yet culturally constructed as “the other” within, the Balkans have conveniently absorbed a number of externalized political, ideological and cultural tensions and contradictions inherent to the regions and societies outside the Balkans. “Balkanism” became, in time, a convenient substitute for the emotional discharge that “orientalism” provided, exempting the West from charges of racism, colonialism, Eurocentrism and Christian intolerance against Islam (Todorova, 2002, 60).

Once picked up through the mechanisms of dependence, “Balkanism” increased manifold the inferiority complex of local elites, becoming an element of fracture for the modernities within this space.

The dispute regarding “Europeanism” and the manner of evolution, through imitation or “organic development” appears when the Romanian Principalities regained access to the Mouths of Danube, after 1829 (the Peace of Adrianopolis), reaching full maturity after the Revolution of 1848.

For Romania’s intellectuals, even more than for its politicians, this

meant once again being confronted with what counts as the constitutive issue in Romania’s cultural history ever since the beginning of its modern age – the balancing of tradition and modernity, the local and the global, specificity and universalism in a creative synthesis. Imminent at every historical turning point, this zero-sum game had already set the intellectual agenda around 1848, only to resurface even more forcefully in the beginning of the twentieth century. The fact that today’s young intellectuals represent the third generation in the past 150 years to be faced with that task (Rădulescu, 1996, 130) does not make matters any easier. On the contrary, in deciding a course for the present, they have to fight the battles of the past as well.

A large part of the Balkan complex “evolved” in the 20th century, under the form of the paradigm of synchronization, coalesced around the thesis of *development through imitation* (of the individual not of societies) pertaining to Gabriel Tarde by the literary critic Eugen Lovinescu³ (in *The History of*

---

3 “Exclusive synchronism is a concept of Eugen Lovinescu, influenced by the French sociologist Gabriel Tarde, according to whom the advancement of mankind is based on the principle of imitation. Backward people imitate the advanced ones, until they are synchronized with the latter. In this manner, Lovinescu applied this idea to Romanian culture. It cannot reach the modern level of civilization but by imitating the Occident. We do not refute this synchronism, but consider it insufficient, as we anticipatively had in our culture elements that only later on did the Westerners adapt. And these

Modern Romanian Civilization, 1924-1925). Nevertheless, the *subalternization of knowledge* reached the threshold of its own modernity, yet missing the one of the answer to the immediate and acute challenges of Romanian society.

Heavily indebted to the dualistic representation of the world on which the exportation of Eurocentrism was based (Georgiu, 2001, 242), Lovinescu's notion of synchronism pitted industrial society, the bourgeoisie, urbanization, and the modern against agrarianism, the peasantry, village life, and tradition. Accordingly, any supporter of the latter was necessarily perceived as reluctant to progress and as clinging to a "past" understood not in terms of national history or as a repository of tradition and specificity, but as an inferior stage on Europe's unyielding route to modernity, such that the Conservatives' "peasantism" was branded a sentimental reaction of obscurantist ideologues unable to cope with Romania's irreversible transition to urban civilization.

This ideological and political conflict thus reproduced within Romania the very process of subalternization of knowledge

---

priorities, complements that render the contribution of synchronism whole, constitute what we have called Romanian protochronism. We say Romanian because that is the extent of our research, and this is what we know best, and we cannot intervene in cultural spheres that we have not frequented. However, in effect, protochronism entails a claim to culture of other small peoples from the Center and especially the East of Europe, as well as from other continents.." (Papu, 1991, 1)

through the imposition of global designs. A self-appointed leader of the civilizing mission in his own country, Lovinescu followed in the footsteps of many nineteenth- and twentieth-century Latin American liberals who had mandated urbanization, technologization, and the need to civilize the indigenous "barbarians" (Mignolo, 2000, 55) before integrating them in a superior, European-like environment. His Occidentalist view, according to which "In our age and from our location, light comes from the West: ex occidente lux! Hence progress can only mean for us the fecundation of the national essence by the creative element of Western ideology" (Papu apud Ungheanu, 1985, 388), prevented Lovinescu from acknowledging his country's economic backwardness as structural and the emergence of a critical culture in search of new models of explanation as a structural reaction to it.

Phenomenon of Fracture in Post-Communist Romania

Our analysis of the Post-Communist Romanian society has revealed population's lack of trust with respect to the main institution that underpin a democracy: Government, Justice and Parliament. In a polarized society, that is a society with a clear middle class deficit, such a general attitude towards democracy's main props is no surprise. A weak state, as the Romanian one has been since 1989, cannot engender a good government. Poverty, rarefied social capital and

dysfunctional public institutions are just a few expressions of a bad government, which gives birth to abandoned societies, such has been the Romanian one for the past 20 years. In the last part of this section, it is presented the evolution of trust in the public institutions of the Post-Communist Romanian society.

Burning Stages and the “Middle Class” Deficit.

From the evolutionist point of view, passing from one stage to another means *progress*, first and foremost for the societies initiating a new historical stage. Progress means a society successfully manages to enter a self-sustained process of social and economic development, with beneficial effects for all strata of society⁴. From the point of view of attitude, the progress of societies with initiative in history is centered on the *spirit of savings* (versus consumer behavior) and on *productive activities* (versus speculative ones), and from an institutional point of view, progress is associated with the emergence of new institutional and social configurations based on the success of *start-up activities and industries*⁵. The new stage reached by advanced societies will mark the

---

⁴The concept of progress was defined from this perspective by W.W. Rostow, in *The Stages of Economic Growth*. We only considered the stage called by Rostow *takeoff*, meaning the capacity for economic growth at a constant pace, and therefore for “self-sustaining” the internal relationship effects (Rostow, 1960, 18).

⁵A savings rate of under 5% of the GDP is typical for underdeveloped societies (see Rostow, 1960, pp. 19, 66, 73, 81).

beginning of a new *era*. There are situations when **underdeveloped societies shall *burn stages* in order to keep up, without necessarily managing to expand progress to the whole of society.**

The concept of *burning stages of historical development* – the stages followed by the West – was introduced at the beginning of the 20th century by the analyses made by Ștefan Zeletin regarding the development of backward countries, such as Romania, under the impact of introducing British, then French and German capital in the Lower Danube area:

„With financial capitalism, our society makes a leap directly from mercantilism to imperialism, from developing national production forces to organizing them under the supremacy of big finance. The political consequences are immense; in truth, ... **Romania no longer goes through an intermediate stage of liberalism, of decentralization and real democracy** [our emphasis]... This type of evolution by leaps and bounds is not unique; it characterizes all late bourgeoisies that tend to shorten the stages of the development of capitalism, and is found first and foremost in Germany and the United States... the organ that acts as an intermediary between nation and industry, gathering the savings of the first, is the bank itself. Thus, the development of late bourgeoisies leads straight to

financial oligarchy.” (Zeletin, 1991, 181-182)

It seems that, in order to burn stages, a backward society needs two types of “fuel”: a “project for development”, and room for adequate social maneuvering – to encourage social mobility and the formation of the “new middle class”. Thus, burning stages presupposes support provided to the new bourgeoisie by the local *intelligentsia*.

After 1989, based on the hesitant evolution of Romanian society, we realize that the “significant project” – in the sense of point of orientation for the social body – was less relevant than required by the acute need for progress.

Although Romanian universities, with the help of mainly European programs, have sent a multitude of young people abroad for studies, once returned to their country, they did not develop an “ideological project”. Social success in Romanian society was measured rather as a sum of individualized results, either as initiatives at the level of the new capitalist enterprises, or by the financial success of individuals. The best representatives of the young *intelligentsia*, sent to study abroad in order to resume intellectual and spiritual ties with the West, have opted massively to stay abroad.⁶ This

---

⁶ After 1991, Romania had massive emigration, especially among young university graduates, which make up about 12% of the 2 million Romanians abroad. Of them, 50,000 are considered “exceptional”, or “gifted” individuals. After the 2001 liberalization of circulation towards the West for Romanians, there were further waves of

“defection” is attributed to the political class, who did not know how to attract those young people back to their country, and in particular the havoc in the mechanism of appreciating values, both in the economic system and that of public institutions.

The middle class acts as a social relay, as the main catalyst of the forces that make up the market and technological progress. In terms of income and from an ideological viewpoint, the middle class overlaps only partially with the *intelligentsia*, being rather a strongly aspirational social structure, tied by the perspectives of improving social

---

emigration, dominated by qualified labor or workers from other areas. Sources: “Tinerete fără educație și viață fără de viitor” (“Youth without Education and Life without Future”), *Cotidianul*, September 12th 2005; The Romanian Academy, The National Institute of Economic Research, The Center of Demographic Research “Vladimir Trebici”, Vasile Ghețau, *Demographic Decline and the Future of Romania's Population. A Perspective from 2007 on the Population of Romania in the 21st century. A Report (Declinul demografic și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul 21, Raport)* (Alpha MDN, 2007). “Patru din cinci tineri vor să plece în străinătate. Următoarea destinație a muncitorilor români va fi Irlanda” (“Four out of Five Youngsters Want to Leave the Country. Ireland Is to Be the Next Destination for the Romanian Workers”), *BloomBiz.ro*, <http://www.bloombiz.ro/economie/patru-din-cinci-tineri-vor-sa-plece-in-strainatate-urmatoarea-destinatia-a-muncitorilor-romani-va-fi-irlanda> (December 14th 2007). [June 2009]

mobility, economic growth, and job creation. In essence, the middle class represents a liberal lifestyle, with average to high incomes, which includes a large part of the *professions with high technological content*, or with *important social responsibilities* (for instance, the technocrats in the government)⁷. With regard to Romania, after almost 20 years of reform, the middle class is still *in statu nascendi*. Depending on income and the category of occupation, in 1999 the middle class was estimated to be 9 to 10% of the population⁸, and in 2006 it was estimated at around 16,000 people⁹, depending on income.

In terms of jobs, some of the recent estimates indicate that around 30 to 35% of the population would fall within the type of occupation typical of the middle class: intellectuals, entrepreneurs, administration clerks, foremen etc.

---

⁷ Our conclusion is derived from the synthesis of theories of social stratification and the middle class from the following works: Ramona L. Ford, *Work, Organization and Power. Introduction to Industrial Sociology* (Boston: Allyn and Bacon, 1988), 259-266. Ioan Mărginean, Maria Larionescu, Gabriela Neagu, *Constituirea clasei mijlocii în România (The Formation of the Middle Class in Romania)*. (Bucharest: Economic PH, 2006), p. 207.

⁸ “The Statement of the Romanian Business Community (AOAR) regarding the Status of the Romanian Economy – A document adopted at the meeting of the Senate of the AOAR, March 29th 1999 (published at www.aoar.ro/pozitii/3/r2.htm)

⁹ “Life Upgrade” (“Upgrade de viață”), *Business Magazin*, December 13th-19th 2006.

From our point of view this estimate is less relevant, as in a society still in transition, the occupational categories taken into consideration only partially represent the middle class – a social category characterized first and foremost by entrepreneurial spirit and a relatively important economic success. The middle class, from this point of view, is a social layer that *transgresses the statistical-occupational categories* used by the Statistical Yearbook in Romania.

Alarmed by the evolutions of the reform that risk to consume the main driving factor of development, the Romanian Association of Business People defined the middle class in the following terms:

- “It is the most important taxpayer group, therefore the essential source of social income for redistribution at the national level.
- It is an important source of financial resources for investment feeding the sustainable growth of the nation. Putting in danger the potential profit of the middle class is the last thing wished by the economic decision makers.
- Within the ranks of this class are the majority of those that are concerned with developing the labor force of the nation (educators in the widest sense of the world, scientists and people of culture and mass media).

Their voice is decisive not only because they know how to express themselves, but they also have the possibility of influencing public opinion.”¹⁰

From an attitude point of view, *the middle class deficit* has implications on *the lack of landmarks* in terms of *work ethics and consumption*. We say that that society is “uncivilized”. The middle class is the main repository for motivations and attitudes that increase work productivity, savings¹¹ and investments for the future. Of course, at least in the Romanian case, consumption higher than income is also the expression of correcting some historical disbalances, regarding

---

¹⁰ AOAR, 1999.

¹¹ Compared to the average EU savings rate of 11%, in Romania this was 5.2% in 2006. Only families with their own business had a higher savings rate than the European average, namely 17%. Generally speaking, 40% of Romanian households had higher spending than income. Romania's situation is not unique among transition countries: the rate in the Czech Republic was 5.1%, in Latvia it was 1.1%, in Lithuania it was 1.5%. It seems that Western Europe is also registering a fall in the savings rate, together with a wider European phenomenon of “degradation of the middle class” (see Louis Chauvel, *Les classes moyennes à la derive*. Paris: Le Seuil, 2006), but the reasons are different, and we shall not analyze them here. Source: “Eastern Europeans are starting to 'stash their money under their mattresses” (“Est-europenii încep să pună banii «la saltea»”), *Capital*, June 19th, 2007.

access to elementary consumption goods for contemporary society, through easy loans. Inflationary pressure will be stronger, however – a currency not covered by goods and services – where consumption is the expression of a cultural deficit, the imbalance between expectations and attitudes.

This *deficit* can partially explain the excessive duration of transition, and reveals the non-productive character of the so far relation between the project of reform proposed by the intelligentsia and its political operationalization by the power factors in Romania.

The Abandoned Society and Behavioral Mutations: Petty Politics

In our hypothesis, an abandoned society is the expression of a deficit of reform, and, implicitly, of the merely partial integration in the system of civilized order. The main characteristic of the abandoned society is the *dysfunctional character of the state and administration*, in general. The state administration gains irrational accents by the *predatory character of taxation*¹²,

---

¹² “Countries in the former Soviet and Eastern bloc account for six of the bottom 10 countries in terms of the number of tax payments [96] a company has to make. Romania, Ukraine, Uzbekistan and Belarus are ranked the bottom four in the world on this measure which is reflected by the sheer number and variety of taxes a company is required to pay in these countries. In two of these countries, Romania and Ukraine, flat rate corporate profits taxes have been introduced, but the number of payments required and the contribution of other taxes are significant

serious shortcomings in the justice system, and the social retardation function that it exercises in relation to public interests. At the level of the political system, one of the manifestations of the elites' abandonment of society is the phenomenon of *petty politics*. **Petty politics is the subordination of public interest to the interest of persons who gain positions and functions, and the parties giving up significant concerns, of a directional ("doctrinal") nature regarding the evolution of society.** The party is a vehicle, accepted by public consciousness and by "Europe", used, however, for getting rich quickly. The political idea, which should have been the link between collective interests and the administration of power within the state is strongly diminished, if not absent entirely.

Under these conditions, capital becomes a factor of civilization as a result of the exceptions in the system, due to the international layout in which the backward society is included (NATO and the EU), either by entrepreneurs taking on the functions that the state fails to carry out, and by the "classical" ideological components of civil society. The disconnect between the "real country", "of those who work"¹³, and the "legal country" – of

---

and so mitigate the perceived benefits of the flat tax system." – Source: "Paying Taxes 2008. The Global Picture", The World Bank, PricewaterhouseCoopers, 38-39

(<http://www.doingbusiness.org/taxes>).

¹³ "The country of those that work" – a slogan from the communist period of Romania.

those who rule, involves great medium and long term risks, typical of weak governments. Given the growth of the local market without any apparent fostering policies, it seems that the market has its own powers to develop. but for how long without a stable and visionary politics and judicial system?

In one of its regional analyses, *The Economist Intelligence Unit*¹⁴ observes that the Romanian market is undergoing a rapid process of growth-maturity (by the evolutions of purchasing power and of competition), new enterprises are standards of efficiency for the whole of Europe (at the level of perception of some investors, "Romania is one of the tiger markets of Europe, with the biggest market potential after Russia and the Ukraine. The Romanian plant is close in efficiency to Poland, the European benchmark."), the rate of investments in capital products (fixed investments), which is critical in order to ensure the basis of development, with growth rates between 15% (2008) and 25% (2007) per year, considering the fact that **the justice system is still a serious obstacle for development ("implementation of laws is as usual the main headache"), and political action is chaotic and inefficient ("political ineptitude is more of a risk ...")**. The latter cast uncertainty on economic growth, which is still "under the protection" of capital initiatives (generally foreign) and of

---

¹⁴ Dr. Daniel Thorniley, "Romania – The Business Outlook", *The Economist Intelligence Unit. Corporate network* (February 2008), electronically distributed material.

the (unintentionally) positive¹⁵ “perverse effects” emanating from the political apparatus. The economic and social background of growth is, however, the most fragile in Europe, *The Economist* indicates, after the Baltic countries, a result of the gap between rural and urban environments, of the low tolerance that the population has towards bank debt (“repaying consumer loans of €15 per month is a burden for many consumers”), and, due to the structure of consumption spending (40% of consumption is still made to cover basic needs, double the amount in Central European countries).

In our hypothesis, the political class coordinates its actions in relation to an *implicit program* drafted by the intelligentsia. “Euro-Atlantic integration”, “the market economy”, “human rights”, “privatization”, “minority rights” – these key formulations that have made possible Romania's return to the position of close proximity to the West were uttered almost compulsively by most of the Romanian intellectual elite. The political class conformed to these imperatives depending on the flexibility of party interests, and of the capacity to comprehend the imperative of Romania's European re-integration. However, the effort seems to have been too much. Trying to solve two overwhelming tasks: national (re)construction and social progress, the intelligentsia did not

---

¹⁵ Perverse effects are “individual or collective effects resulting from the juxtaposition of behaviors that were not among the objectives sought by the actors” (Boudon, 1977, p. 10).

manage very well the connection with the civilized world, and the political class often fell into *petty politics*, a phenomenon which, as we know from direct experience, is still contemporary:

„By petty politics we understand a type of political activity... by which a few of the citizens of a state manage to turn public institutions and services from means of working for the public good, as they should be, into means of working for personal interests” – wrote Rădulescu Motru – future president of the Romanian Academy¹⁶, in 1904.

Anthony D. Smith summarizes the role of elites in backward countries, which he refers to as *ethnic intelligentsia* (Smith, 1991, 64), in relation to the “public good” mentioned in the quote from Motru, along the following coordinates: the transformation of society from the stage of dependent community into an actor with political will by regaining national and civic liberties, “mental” and economic recovery and unification of the territory. (Smith, 1991, 64) It is obvious that, faced with these objectives, petty politics can mean a failure so much bigger as it compromises the “correct” alignment of the backward society with the orbit

---

¹⁶ Constantin Rădulescu-Motru, p.III. Constantin Rădulescu-Motru is an outstanding representative of Romanian culture in the first half of the 20th century, president of the Romanian Academy between 1938 and 1941.

of development specific to the dominant time.

One of the most interesting indirect indicators of this type of deficit (political mismanagement, i.e. *petty politics*) is trust in the justice system. Public perception of the justice system sends to, among other things, the degree to which social space is perceived as being “just” or “unjust”, namely to the quality of the distribution of power within the state and society, therefore within politics. At the beginning of 2007, only 26% of Romanians trusted the justice system, 62% of poll’s subjects saying that “there is political pressure in investigations”.¹⁷

Therefore, it is not surprising to find out that trust in the political class is at a minimal level. In December 2007, 80% of Romanians believed that members of Parliament represent them “little or very little”, being excessively concerned with their own businesses and interests.¹⁸

In lieu of conclusion.

Europeanization a New Fractured Modernity for Romania?

Europeanization seen from Eastern Europe appears as a double-edged speech. It is the framework of

---

¹⁷ A Eurobarometer published in “Justiția e chioară” (“One-eyed justice”), *Gândul*, January 11th 2007.

¹⁸ CURS (Centre for Urban and Regional Studies, Bucharest) poll from December 2007, published in “According to a CURS poll, Traian Basescu gets a D as president” (“Conform unei cercetări CURS Traian Băseșcu, un președinte de nota 6”), *Gândul*, January 17th 2008.

“self-retrieval”, of entering a still-undefined *state of normalcy*, for the Romanian society is abandoned in the European project by a discourse of elites, which lacks content, solutions or doctrine. For an abandoned society, such as the Romanian one, the “Europeanization” means at least *some type of warranty* that Romania will be *somehow* administered. The matter is noticed by Delanty and Rumford when they discuss the notion of “Europeanization” referring to it, among others things, as to a process through which internal policies are modified under the impact of “European integration” or the reordering of internal administrative structure etc. (Delanty and Rumford, 2005, 2)

On the other hand, *Europeanization*, as a discourse of the elite from Brussels may appear *de-spiritualized*, limited to an ensemble of economic-juridical utilities, too abstract for the idea of a “common house”¹⁹. “Europe”, in this case, still

---

¹⁹ The concept of “common house of Europe” was launched by Mikhail Gorbachev on the 6th of July 1989, in a speech held at the European Parliamentary Assembly. Presenting his plans of disarmament and renunciation for the Brezhnev doctrine – namely the intervention in the internal matters of communists state should the interests of socialism require it –, but *still maintaining the communist regimes in Europe*, Gorbachev’s speech foreshadowed the fall of the Iron Curtain and evinced the limits of the democracy that the USSR was willing to tolerate in Europe. The paradox is that, although Gorbachev’s syntagma acquired communal import, now included in the folklore regarding the *foundation of EU enlargement*, the content of United

undergoes the risk of remaining a concept that is more “useful” than “significant”. (Kristeva apud Delanty and Rumford, 2005, 2)

In order to be a *significant* process, not just an *useful* one, which has the force of *transnational integration of all the nations*²⁰ that *make up the continent*, Europeanization must find its vertical dimension, that is the synthesis between Roman law, the Judeo-Christian foundation of faith, Renaissant individualism and Enlightened rationalism: “This is not the planned ‘unity in diversity’ beloved of official Europeanism, but a rich, inchoate *mélange* of cultural assumptions, forms and traditions, a cultural heritage that creates sentiments of affinity between the peoples in Europe. It is here, rather than in the mythology of medieval Christendom (despite current ecumenical efforts) or a Rhine-based Holy Roman Empire (despite the location of Strasbourg), that we must look for the basis of a cultural Pan-European nationalism that may paradoxically take us beyond the nation.” (Smith, 1991, 174)

History is difficult to heal. The experience after 1989, called “postcommunist”, proves it. A large part of the *dominant* elites in Romania after 1989 are the very heirs

---

Europe is mostly economic and administrative, and much too little focused on the idea of *Common House*. For Gorbachev’s speech see http://www.coe.int/T/ro/Com/About_CoE/ROU_maison_commune.asp (June 2009).

²⁰ The expression “together with all nations” refers to European Unity starting from the *common cultural ground*.

of the ones who colonized society after 1989 in the service of communist ideology. In broad outline, they lack adherence to society, not possessing the capacity to built the modernity connected to the integration in the structures of the European Union and even less so capabilities to concretely manage the imperatives of the new modernity. The state “in the hands” of these elites is a poorly legitimized one, which puts its very functioning in danger (in the interval 1996-2008, trust in the government oscillated around an average of de 30%) – (Bădescu, mss, 9).

A core problem: the difference between the West and the East or the difference between two types of rationalities. The East is still founded, in its underscore, on a deeply interiorized communital order, which, even if “deformed” under the impact of modernization (or the repeated failures to modernize), still exists. The West, with an order founded on *political correctness*, on the *relatively functional role of the state* and on *economic order* is expanding through a *rationalizing administration*. Integration into the European Union is less a spiritual and communital matter and more a question of administrative compatibility, under the tutelage of Occidental superior rationality. The Eastward expansion of the European Union become, from this point of view, a matter of contact between two mental tectonics, two types of legitimization, organization and ordering of priorities. Thus, the “inclusion” into the EU becomes more a question of *adherence* – where the Eastern states obey the Occidental

logic in administrative matters, than one of *integration* – by separating the communities that are not *included* into the EU if they do not feel represented by the EU superstructure or by the state. Beyond this difference, the rapport communal spirituality/rationalizing administration actually complicates the process of European integration which should be the encompassing arc (the final destination) of multiple European modernities.

References:

1. *** INSSE. (2002). *Census of Population and Households*.
2. *** The World Bank, PricewaterhouseCoopers. *Paying Taxes 2008. The Global Picture*, 38-39, 2009. <http://www.doingbusiness.org/taxes>
3. Bădescu, Ilie. [mss]. *The Dynamics of Trust in Romania. Population, Government and Reform in Romania: 1990-2008 (Dinamica încrederii în România. Populația, guvernării și Reforma în România: 1990-2008)*.
4. Bădescu, Ilie. (1997). *Oligarchic Reform versus Corporate Reform (Reformă oligarhică versus Reformă corporativă)*, Bucharest: Romanitatea Orientală.
5. Bethell, Nicholas. (1994). *Spies and Other Secrets: Memoirs from the Second ColdWar*. London: Penguin.
6. Boatcă, Manuela. (2006). "Knocking on Europe's Door. Romanian Academia between Communist Censorship and Western Neglect" in Walter Mignolo/Madina Tlostanova (eds.): *Double Critique: Knowledges and Scholars at Risk in Post-Soviet Societies*, South Atlantic Quarterly special issue, II, June, pp. 551-579.
7. Boatcă, Manuela. (2003). *From Neoevolutionism to World-Systems Analysis. The Romanian Theory of 'Forms without Substance' in Light of Modern Debates on Social Change*. Leske-Budrich: Opladen.
8. Boudon, Raymond. (1977). *Effets pervers et ordre social*. Paris: PUF.
9. Braudel, Fernand. (1989). *The Time of the World (Timpul lumii)*, vol. I. Bucharest: Meridiane.
10. Casanova, Pablo González. (1965). "Internal Colonialism and National Development" in *Studies in Comparative International Development*, vol. 1, nr. 4, pp. 27–37.
11. Castellan, Georges. (2000). *La Roumanie: Soeur latine ou cousine orientale?* (Bibliothèque de Cléo). http://www.clio.fr/BIBLIOTHEQUE/la_roumanie_sOE_ur_latine_ou_cousine_orientale_.asp (June 2009).
12. Cercelescu, Gh. (1996). "How much do fake billionaires cost us. Due to the provision of Law nr. 31, in Romania, a single individual may do whatever he wants with a bank" ("Cât ne costă miliardarii de carton. Datorită prevederilor legii 31, în România, un singur ins poate ajunge să facă ce vrea cu o bancă") in *Adevărul*, nr. 1844, April 17th.

13. Chauvel, Louis. (2006). *Les classes moyennes à la dérive*. Paris: Le Seuil.
14. Count Keyserling, Hermann. (1928). *Europe*. New York: Harcourt Brace.
15. Delanty, G.; Rumford, C. (2005). *Rethinking Europe. Social theory and the implications of Europeanization*. London & New York: Routledge.
16. Ford, Ramona L. (1988). *Work, Organization and Power. Introduction to Industrial Sociology*. Boston: Allyn and Bacon.
17. Gallagher, Tom. (2001). *Outcast Europe: The Balkans, 1789-1989*. London: Routledge.
18. Gallagher, Tom. (2004). "Europe's Very Own Puerto Rico" in *New Statesman*, September 6th.
19. Georgiu, Grigore. (2001). *Identity and Integration (Identitate și integrare)*. Bucharest: The Institute of Social Theory.
20. Ghețău, Vasile. (2007). *Demographic Decline and the Future of Romania's Population. A Perspective from 2007 on the Population of Romania in the 21st century. A Report (Declinul demografic și viitorul populației României. O perspectivă din anul 2007 asupra populației României în secolul 21, Raport)*. Bucharest: The Romanian Academy, The National Institute of Economic Research, The Center of Demographic Research "Vladimir Trebici".
21. Gunther, John. (1937). *Inside Europe*. New York: Harper.
22. Hann, C. M. (1995). *The Skeleton at the Feast: Contributions to East European Anthropology*, Canterbury, UK: CSAC Monographs.
23. Hirschman, Albert. (1984). *Essays in Trespassing. Economics to Politics and Beyond*. Cambridge: Cambridge University Press.
24. Kennan, George F. (1979). *Decline of Bismarck's European Order*. Princeton: Princeton University Press.
25. Kissinger, Henry. (1997). *Diplomacy (Diplomația)*. Buchares: All.
26. Lovinescu, Eugen. (1997). *The History of Modern Romanian Civilization (Istoria civilizației române moderne)*. Bucharest: Minerva.
27. Mărginean, Ioan; Larionescu, Maria; Neagu, Gabriela. (2006). *The Constitution of the Middle Class in Romania (Constituirea clasei mijlocii în România)*. Bucharest: The Economic PH.
28. Mignolo, Walter. (2000). *Local Histories/Global Designs: Coloniality, Subaltern Knowledge, and Border Thinking*. NJ: Princeton University Press.
29. Mihalcea, Al. (1996). "The Government Purposefully Bankrupts Pig Farms" ("Guvernul falimentează cu bună știință crescătoriile de porci") in *România Liberă*, nr.1984, October 3rd.
30. Motru, Constantin-Rădulescu (1904). "Cultura română și politicianismul", București: Socec
31. Munteanu, Aurel Dragoș. (2006). "Jean Monnet Bankrupted Romania" ("Jean Monnet a falimentat Romania") in *Jurnalul Național*. September 19-22nd.

32. Papu, Edgar. [mss]. (1991). *The Question of Protochronism (Problema protocronismului)*.
33. Pop, Liliana. (2006). *Democratizing Capitalism? The Political Economy of Postcommunist Transformations in Romania, 1989-2001*. Manchester and New York: Manchester University Press.
34. Popper, Jacob. (1992). *In the Backstage of Free Europe Radio (În culisele Europei Libere)*. Bucharest: Victor Frunză.
35. Rădulescu, Bogdan. (1996). "The Controversy Traditionalism/Modernism from the Perspective of the Social Imaginary Paradigm" ("Controversa tradiționalism/modernism din perspectiva paradigmei imaginariului social") in *Noua Revistă Română* 6–7, September–October.
36. Rostow, W. W. (1960). *The Stages of Economic Growth*. Cambridge: Cambridge University Press.
37. Smith, Anthony D. (1991). *National identity*. Reno: University of Nevada Press.
38. Stavenhagen, Rodolfo. (1965). "Classes, Colonialism, and Acculturation" in *Studies in Comparative International Development*, pp 53–77.
39. Stoenescu, Alex Mihai. (2004). *The History of Coups D'Etat in Romania (Istoria loviturilor de stat în România)*, vol. IV. Bucharest: RAO.
40. Suci, Titus. (1990). *A Breathless Reportage (Reportaj cu sufletul la gură)*. Timișoara: Facla.
41. Thorniley, Daniel Ph.D. (2008). "Romania – The Business Outlook" in *The Economist Intelligence Unit. Corporate network*, February, [electronically distributed material].
42. Tismăneanu, Vladimir. (2009). *The Letter of the Six: Dissidence or Fractionation? (Scrisoarea celor Șase: Disidență sau fracționism?)*, <http://tismaneanu.wordpress.com/2009/03/11/scrisoarea-celor-sase-disidenta-sau-fractionism/>
43. Todorov, Tzvetan. (1999). *Voices from the Gulag: Life and Death in Communist Bulgaria*. University Park, PA: Penn State Press.
44. Todorova, Maria. (1997). *Imagining the Balkans*. New York: Oxford University Press.
45. Todorova, Maria. (2002). "The Balkans as Category of Analysis: Border, Space, Time" in *Archiv für Österreichische Geschichte* 137, pp. 57–83.
46. Toynbee, Arnold J. (1997). *Study on History. The Synthesis of Volumes I-VI y D.C. Somervell (Studiu asupra Istoriei. Sinteza a volumelor I-VI de D.C. Somervell)*, translated by Dan A. Lăzărescu, vol. I, Bucharest: Humanitas.
47. Xenopol, A. D. (1997). *The Theory of History (Teoria Istoriei)*. Bucharest: The Romanian Cultural Foundation.
48. Xenopol, A. D. (1967). "Causality in Succession" (Cauzalitatea în succesiune) in Xenopol, A. D. *Literary and Philosophical Writings (Scrieri sociale și filozofice)*. Bucharest: Scientific PH.

49. Zeletin, Ștefan. (1991). *Romanian Bourgeoisie. Its Origins and Historic Role (Burghezia română. Originea și rolul ei istoric)*, 2nd edition. Bucharest: Humanitas.

Had Other Leverages of Intervention” (“SRI: Dacă băncile ar fi fost de stat, am fi avut alte pârghii de intervenție”).

**

1. Capital. (2007, June 19th). ‘Eastern Europeans Are Starting to Stash Their Money under Their Mattresses’ (“*Est-europenii încep să pună banii «la saltea»*”).
2. Cotidianul. (2005, September 12th). “Youth without Education and Life without Future” (“*Tinerete fără educație și viață fără de viitor*”).
3. Cotidianul. (2007, August 22nd). “The surveillance file of the Patriarch” (“*Dosarul de cadre al Patriarhului Teoctist*”).
4. Gândul. (2007, January 11th). “One-eyed justice” (“*Justiția e chioară*”).
5. Gândul. (2008, January 17th). “According to a CURS Survey, Traian Băsescu is a D President” (“*Conform unei cercetări CURS Traian Băsescu, un președinte de nota 6*”).
6. The Economist. (2009, June 11th). “The Worrying European Elections. Trouble at the Polls”
7. The Economist. (2009, June 4th). “The Unloved European Parliament. From Strasbourg with Indifference și The Apathetic European Election. Wanted: A Vigorous Debate”
8. The Economist. (2009, May 7th). “*Charlemagne. An Unloved Parliament*”
9. Ziarul Financiar. (2009, May 19th). “SRI: If the Banks Were State-owned, We Would Have

Soluții ale crizei economice mondiale

Lect.univ.dr. Adrian OTOVESCU

Prof.univ.dr. Dumitru OTOVESCU

Universitatea din Craiova

adiotovescu@yahoo.com, dumitruotovescu@yahoo.com

Abstract: *Criza economică este un fenomen cu caracter ambivalent, având urmări pozitive, funcționale, dar mai ales efecte ori consecințe sociale negative, disfuncționale. De aceea, în acest articol am urmărit să fac o expunere sistematică și sintetică a principalelor soluții ale problemei crizei economice, în special a celor mai recent conturate.*

Cuvinte cheie: *soluție, criză, sistem financiar, naționalizare, privatizare economică*

De regulă, soluțiile la o problemă sunt urmarea firească a descoperirii și recunoașterii cauzelor care au produs-o. Dintre soluțiile avansate, menționăm următoarele:

1. Restricționarea anvergurii grupurilor financiare și limitarea riscurilor asumate de bănci, măsură pe care și-a asumat-o cu fermitate președintele SUA, la începutul anului 2010, acesta militând pentru a fi reglementată. Astfel, după implementare, proiectul lui B. Obama urmează să interzică băncilor să dețină ori să organizeze fonduri de hedging (fonduri speculative) sau de capital privat. Inițiativa lui Obama a fost salutăată de Partidul Conservator din Marea Britanie, însă, în SUA, un sondaj de opinie evidențiază că trei sferturi dintre investitorii americani

(77%) îl consideră un inamic al afacerilor și se îndoiesc de capacitatea acestuia de a gestiona criza (80% i-au acordat foarte puțină încredere). Scopul urmărit de președinte este acela de a restrânge riscurile și a limita excesele din sistemul bancar. Acesta a devenit antipatic investitorilor americani și nepopular printre bancheri, întrucât a încercat să reducă salariile și bonusurile directorilor din sistemul bancar;

2. Naționalizarea temporară a unor bănci cu probleme, idee etichetată de americani, la începutul anului 2009, drept o „nebulie europeană”, dar care poate fi experimentată și peste Ocean, soluție care în deceniile trecute s-a dovedit a fi viabilă. De pildă, la începutul anilor 1990, Suedia a naționalizat propriul sector bancar, după care a scos la vânzare băncile cu bilanțurile „curățate”. O măsură similară a aplicat și statul german, printr-un proiect de lege adoptat în acest sens;

3. Înființarea unor bănci pentru pierderi, capabile să preia produsele toxice din sistemul financiar internațional, este una dintre măsurile propuse la Forumul economic de la Davos (din 28 ianuarie 2009). Revigorarea economiei mondiale – care s-a apropiat de cota creșterii zero, la

începutul anului 2009 (pentru prima dată după 1945) – a fost considerată posibilă numai dacă se stabilizează piețele financiare. Ori, prin crearea băncilor pentru pierderi, ar putea fi eliminate pierderile din portofoliu, iar instituțiile de finanțare ar putea redeveni profitabile;

4. Necesitatea reformării sistemului financiar mondial, în special a instituțiilor Fondul Monetar Internațional și Banca Mondială, măsură împărtășită de liderii statelor dezvoltate și ai țărilor emergente, reuniți pe 15 noiembrie 2008 la Washington, în primul Summit G20, organizat la nivel de șefi de stat și de guvern. Aceștia s-au angajat să relanseze economia mondială și să reformeze sistemul financiar internațional, propunând, printre altele: suplimentarea contribuțiilor destinate FMI, în vederea sprijinirii economiilor emergente, și reformarea instituțiilor, cu scopul de a conferi economiilor în dezvoltare un rol mai puternic; înființarea unui colegiu de supervizori, care să monitorizeze evoluția principalelor bănci; revizuirea normelor contabile și a celor de gestionare a falimentului etc.;

5. Mărirea consumului (inclusiv prin reducerea prețurilor), soluție cunoscută din vechime și susținută în decembrie 2008 de către Dominique Strauss Kahn, președinte al FMI. Acesta a declarat că, pentru a stimula creșterea economică, este nevoie ca guvernul fiecărei țări să cheltuiască mai mult. Totodată, a precizat că sunt necesare stimulente în valoare de circa 2% din PIB mondial, menite să acopere deficitul bugetar al unor state și să impulsioneze

realmente activitățile economice. Menționăm, însă, că o economie nu poate fi păstrată pe linia de plutire doar prin credite externe, în condițiile în care dobânzile sunt împovărătoare;

6. Relansarea creditării de către bănci, prin relaxarea condițiilor de acordare a împrumuturilor și, în primul rând, prin reducerea dobânzilor, proces care ar permite reluarea investițiilor semnificative. În România, nevoile de investiții sunt ridicate în domeniile construcțiilor de locuințe, al modernizării infrastructurii rutiere, al agriculturii, zootehniei și pomiculturii etc. Un studiu al firmei de consultanță "A.T. Kearney" dezvăluie că, la începutul anului 2010, România ocupa locul 16, dintr-un total de 25 de destinații atractive din lume, situându-se înaintea Cehiei și a Rusiei. Indicele Încrederii privind Investițiile Străine, stabilit de firma amintită, evidențiază că cele mai bune locuri străine de investiții le reprezintă, într-o ordine descrescătoare, China (se află pe primul loc), SUA (ocupă următoarele două poziții) și India (locul patru). Semnalăm faptul că, în studiul întocmit de aceeași firmă în 2007, țara noastră nu figura în clasamentul celor mai atractive 25 de economii din lume.

7. Acordarea de bonusuri în acțiuni la diverse firme, în situația în care cumpărătorii achiziționează produsele respectivei firme. De pildă, un dealer canadian a oferit un bonus de 100 acțiuni la Ford Motor Company (în valoare de circa 200 de dolari), fapt care a dus la creșterea numărului de cumpărători, dornici și mândri să aibă o mică parte din

acțiunile Ford. Mai mulți vânzatori de mașini au desfășurat cu succes aceeași strategie de marketing, nu numai în SUA, ci și în Marea Britanie;

8. Continuarea procesului de privatizare în economie, cu deosebire în fostele societăți comuniste din Europa, care dispun încă de numeroase proprietăți ale statului și a căror vânzare ar putea însufleți bugetul public (ne referim, în primul rând, la cele care s-au dovedit mai puțin rentabile). Dacă, în 2008, guvernele unor țări cumpărau acțiuni la bănci și companii particulare, ulterior, datorită deficitelor bugetare, tot mai multe state au fost nevoite să vândă diferite unități economice pentru a-și acoperi nevoile financiare pe timp de criză, așa cum s-a întâmplat în cazul Rusiei, Germaniei, Marii Britanii Poloniei și României. Noul val de privatizări a dus la revigorarea capitalismului în economie și la transferul grijilor statului pe umerii proprietarilor individuali (știut fiind faptul că, pe termen lung, aceștia din urmă s-au dovedit mai buni gospodari și gestionari decât instituțiile de stat);

9. Naționalizarea gigantilor economici falimentari, proces care, până acum, s-a derulat în paralel cu privatizarea întreprinderilor economice rentabile sau potențial profitabile. Naționalizările directe sau indirecte ale companiilor private au debutat în SUA, dar această practică este întâlnită și în multe alte țări de pe glob. Ne amintim că, după prăbușirea și intrarea în faliment a marilor unități financiare de pe Wall Street, guvernul american a intervenit direct în industria financiară, printr-un plan de

redresare, care a costat sute de mii de miliarde dolari. Încă de la începutul crizei, guvernul american a alimentat masiv cu fonduri Federal Home Loan Mort Gage Corporation (Corporația Federală pentru Împrumuturi Ipotecare – Freddie Mac, întemeiată în 1970) și The Federal Național Mort Gage Association (Asociația Națională Federală pentru Ipotecă – Fannie Mae, înființată în 1938), salvându-le de la faliment. Apoi, statul a preluat în întregime cea mai mare firmă de asigurări din lume – AIG – și a intervenit în industria privată, în special în aceea a producătorilor de autoturisme, cărora le-a acordat împrumuturile necesare supraviețuirii.

Situația descrisă în SUA s-a repetat și pe continentul european. Bunăoară, în Marea Britanie statul a naționalizat băncile Bradford&Bringley, Northern Rock și Royal Bank of Scotland. Statele german și austriac au pompat miliarde de euro pentru a salva mai multe instituții financiare. Banca belgiano-olandeză Fortis are ca acționari majoritari statele din Belgia, Olanda și Luxembourg. Criza financiară și economică a bulversat încrederea oamenilor în anumite instituții, ajungându-se la situații de-a dreptul aberante, cum ar fi vânzarea în Rusia a unor bănci pe un dolar (după cum se relatează în presă) sau intervenția statului pentru salvarea unor agenți economici – soluție de evidentă factură socialistă, într-o lume construită pe baze capitaliste;

10. Reducerea salariilor celor angajați, disponibilizarea temporară (șomaj tehnic) și concedierile în masă, măsuri care, în contextul crizei nu pot fi ignorate, însă ele sunt

dureroase și nepopulare, având o influență negativă asupra cetățenilor. Din punct de vedere economic, asemenea măsuri duc la restrângerea unor activități socialmente utile și a consumului, iar, din punct de vedere social, generează deteriorarea calității vieții oamenilor. Aceste intervenții negative sunt printre cele mai răspândite măsuri (fiind și cele mai la îndemână), atât în unitățile private, ca și în cele publice, amplificând riscul unor proteste sociale prelungite și al unor costuri înalte de viață, pe care trebuie să le suporte toți cei afectați, inclusiv familiile lor. De pildă, scăderea salariilor și șomajul în creștere a creat un sentiment de frică în rândul celor angajați: frica de a nu ajunge pe drumuri, mai ales în situația angajării la plata unor rate la bancă, timp de mai mulți ani, și, implicit, frica de a nu își pierde bunurile cumpărate (locuință, autoturisme etc.), care se conjugă cu frica de sărăcie, cu frica de părăsi obligatoriu comunitatea de domiciliu ș.a. Pentru orice individ, pierderea slujbei provoacă un seism emoțional și o dezorientare valorică, mai ales atunci când nu întrevide în mediul social nici o soluție favorabilă pentru subzistența personală. Societatea japoneză se confruntă, actualmente, cu o creștere accelerată a cazurilor de autoizolare deliberată la domiciliu a celor rămași fără locuri de muncă, cu deosebire din rândul generațiilor vârstei de mijloc. Aceștia sunt decepționați de faptul că, deși au îndeplinit standardele de calificare, performanță și promovare ale firmei la care au lucrat, conducerea acesteia s-a dispensat de ei, măsură pe care nu au putut s-o înțeleagă logic, ajungând la depresie (boală căreia îi cad pradă

îndeosebi oamenii perfecționiști, ce își propun adesea țeluri utopice, nerealiste). Statisticile medicale din România evidențiază că și la noi există peste două milioane de cetățeni, care sunt înregistrați ca depresivi (în februarie 2010), această boală situându-se pe locul doi (după hipertensiunea arterială) în ierarhia celor mai frecvente afecțiuni ale populației din țara noastră;

11.Reducerea cheltuielilor în unitățile private și în instituțiile bugetare, ale statului. În general, lumea patronală a renunțat la tot felul de bonusuri și facilități materiale acordate propriilor salariați. Limitarea cheltuielilor pentru sectorul public reprezintă, de asemenea, o cale viabilă de reducere a datoriei la bugetul de stat și de creștere a fondurilor necesare investițiilor publice (de natură să creeze noi locuri de muncă). Altfel spus, cheltuielile statului (cele mai mari fiind, de regulă, pentru plata salariilor angajaților) trebuie să fie raportate la propriile posibilități și să nu le depășească pe acestea din urmă;

12. Depășirea crizei morale și spirituale pe care o traversează diferitele societăți și mediul de business contemporan. Criza banilor poate fi privită, în ultimă instanță, și ca un rezultat al crizei valorilor, criză care se vede cu ochiul liber în privința modului în care sunt percepute și respectate valorile autentice într-o societate. Orientarea preponderentă a oamenilor spre valorile materiale (bani, casă, mașină, confort exagerat ș.a.), în detrimentul valorilor sufletești (bunătate, compasiune, frumos ș.a.) și sociale (solidaritate, libertate,

cooperare, înțelegere, ajutor, toleranță etc.), i-a îndepărtat de coordonatele definiției ale esenței umane. Încă de la începutul veacului al XX-lea, Oswald Spengler a constatat o decădere a lumii din Europa Occidentală, datorită faptului că oamenii au devenit tot mai ahtiați de bunurile materiale (care alcătuiesc ceea ce el numea civilizația) și tot mai străini față de valorile spirituale (asimilate de gânditor cu creațiile sufletești), din care a dedus opoziția lor. Trecerea de la uz la abuz, în privința consumului pe credit, este o dovadă a neînfrânării și nechibzuinței, a iresponsabilității individuale. Acesta este întreținut sistematic de către instituțiile bancare, al căror interes de maximizare a profitului le îndeamnă să cultive și chiar să provoace nevoile de împrumut ale oamenilor, printr-o publicitate atrăgătoare, insistentă și chiar agresivă. O nouă concepție morală înseamnă, deci, o valorizare în mai mare măsură a muncii decât a creditului, a traiului pe rezultatele propriului efort decât a celui bazat pe împrumut. Ne confruntăm, actualmente, cu trei feluri de consum ale populației: consumul din necesitate, al bunurilor obligatorii, indispensabile; consumul normal, echilibrat al bunurilor folosite în mod cumpătat și consumul peste limite, ostentativ, al bunurilor procurate în exces (de exemplu, furia cumpărăturilor din perioada sărbătorilor). Unii cheltuiesc în fiecare zi, fără să le pese de ziua de mâine, nu fac economii și nu se gândesc la viitor. Alții cheltuiesc nu ca să se simtă bine, ci ca să vadă semenii că au bani. Numeroși indivizi cheltuiesc din dorința de a nu fi mai prejos decât alții, ori de a obține un

prestigiu social ridicat și recunoscut pentru faptul că sunt proprietarii unor case uriașe sau al unor autoturisme scumpe și luxoase. Schimbarea mentalității, prin intermediul educației judicioase organizate, este de natură să restabilească încrederea în valorile durabile dintr-o societate, valori care sunt, în primul rând, de ordin moral și spiritual. Actuala criză a demonstrat că viața pe credit nu este o soluție durabilă nici pentru indivizi, nici pentru firme și nici pentru instituțiile care trăiesc pe baza speculării acestui gen de activitate social-economică. Lumea afacerilor este dominată, în prezent, de o concurență acerbă, iar lupta pentru câștig îi transformă pe competitori în ființe agresive și orgolioase, care doresc să aibă mai mult decât este nevoie și, pentru aceasta, sunt capabili să treacă peste orice principii morale. Pe de altă parte, reclama sufocantă pentru anumite produse îi transformă pe oamenii de rând în consumatori fără libertate de opțiune, iar strategiile seducătoare ale băncilor, de plasare a creditelor, le dă unor cetățeni iluzia că munca (fizică și intelectuală) nu este făcută pentru ei (preferând să împrumute, să înșele, să speculeze, să trândăvească etc.);

13. Adoptarea unor măsuri de relaxare fiscală, în general, și de reducere a taxelor și impozitelor, în particular, pentru a deveni suportabile în raport cu anumiți agenți economici, care se descurcă mai greu, și pentru diferite categorii sociale sărace ori defavorizate ale populației.

Desigur, criza financiară și economică mondială actuală a ridicat problema valorii și viitorului capitalismului, ca mod de organizare

și funcționare a vieții sociale și a activităților economice, politice etc. În cartea Declinul puterii americane, ca și într-un interviu acordat ziarului francez Le monde (ianuarie 2009), filosoful și sociologul american Immanuel Wallerstein aprecia că ne aflăm într-o perioadă de criză a capitalismului pentru că i se apropie sfârșitul, după o istorie de 500 de ani a acestuia. Gânditorul și-a întemeiat diagnosticul pe teoriile unor autori de prestigiu în sociologie – precum sociologul francez Fernand Braudel (1902-1985) – și în economie, cum ar fi economiștii Nicolai Kondratiev (1882-1930) și Joseph Schumpeter (1883-1950). În egală măsură sunt valorificate unele concluzii de bază, prezentate de Immanuel Wallerstein în binecunoscuta sa carte The Modern World System (Academic Press Inc., New York, 1980).

6. *** Oxfam, *Gender perspectives of global economic crisis*, February 2010

Bibliografie selectivă:

1. Bădescu, Ilie, *Despre criză în lumina teoriei succesiunii coexistente*, Editura Mica Valahie, București, 2009
2. *** Comisia Europeană, *Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses*, 2009
3. *** European Commission, *EU Employment situation*, February, Bruxelles, 2010
4. *** Eurostat, *Comunicat de presă. Euroindicatori*, nr.101/2010, 7 iulie 2010
5. *** Consiliul Europei, *Les femmes et la crise économique et financière*, Bruxelles, 8 aprilie 2010

Solutions of Global Economic Crisis

Ph.D. Lecturer Adrian OTOVESCU

Ph.D. Prof. Dumitru OTOVESCU

Universitatea din Craiova

adiotovescu@yahoo.com , dumitruotovescu@yahoo.com

Abstract: *The economic crisis is an ambivalent phenomenon, having positive small consequences, but especially effects or negative social dysfunctional consequences. Therefore, in this article I try to make a systematic and synthetic exposure of the main solutions to the problem of global economic crisis, focusing on the ideas that were recently outlined.*

Key words: *solution, crisis, financial system, nationalization, economic privatization,*

1. Restricting the scope of financial groups and limit the risks assumed by banks, action which the president of the U.S. has taken in early 2010, militating for its settlement. Thus, after implementation, the project of Barack Obama (photo) would not allow banks to hold or to organize hedging funds (hedge funds) or private equity. Obama's initiative was welcomed by the Conservative Party in Britain, but in the U.S., a survey shows that three quarters of U.S. investors (77%) consider him an enemy of business and doubt its ability to manage the crisis (80% have given him very little confidence). The aim of the president is to restrict the risks and limit the excesses of the banking system. He has become repugnant to American investors and unpopular

among bankers because he tried to cut wages and bonuses of directors of the banking system;

2. Temporary nation-alization of some banks with problems, idea labeled by the American, in early 2009, as a "European madness", but can be also experienced over the Atlantic, a solution that in the last decade proved to be viable. For example, in the early 1990s, Sweden nationalized its banking sector, after sold out banks with cleaned up balance of accounts. The German State applied a similar measure by a bill adopted in this regard;

3. The establishment of banks for losses, able to take toxic products from the international financial system, is one of the measures proposed in the Economic Forum in Davos (from January 28, 2009). Reinvigorate the world economy - which was close to zero growth rate in early 2009 (for the first time since 1945) - was considered possible only if financial markets stabilize. By establishing banks for losses, losses could be eliminated from the portfolio and financing institutions could again become profitable;

4. The need to reform the global financial system, particularly the institutions of the International Monetary Fund and World Bank, a

position shared by leaders of developed and emerging countries, meeting on November 15, 2008 in Washington, the first G20 summit, held at Head of State and government. They pledged to re launch the global economy and to reform the international financial system, calling, inter alia, to supplement contributions to the IMF, to support emerging economies and reforming institutions, in order to give developing economies a stronger role, establishing a college of supervisors, to monitor key developments banks, revision procedures of managerial accounting and bankruptcy, etc..;

5. Increasing consumption (including by reducing prices), a solution well known from the past and supported in December 2008 by Dominique Strauss Kahn, president of the IMF. He said that in order to stimulate economic growth, the government of each country need to spend more. He also stated the need for incentives worth about 2% of world GDP, to cover the budget deficit of some states and actually boost economic activities. We note, however, that an economy can not be kept afloat only through foreign loans, given that interest rates are burdensome;

6. Revitalizing credit by banks by relaxing lending conditions and, above all, by reducing interest rates, a process that would allow resumption of significant investment. In Romania, the investment needs are high in housing construction, the modernization of road infrastructure, agriculture, animal husbandry and fruit growing, etc. A study by

consulting firm "A.T. Kearney" reveals that in early 2010, Romania ranked 16 out of 25 attractive destinations in the world, being ahead of the Czech Republic and Russia. Confidence Index on foreign investments, established by "A.T. Kearney", shows that the best places to foreign investment are, in descending order, China (is in the first place), USA (occupies the following two positions) and India (fourth). We point out that in the study prepared by the same company in 2007, our country was not included in the ranking of the 25 most attractive economies in the world.

7. The granting of bonus shares in various companies, when customers buy products of that company. For example, a Canadian dealer offered a bonus of 100 shares in Ford Motor Company (worth about 200 dollars), which increased the number of buyers, eager and proud to have a minority stake in Ford. Several car dealers have successfully run the same marketing strategy, not only in U.S. but also in Britain;

8. Continue the process of privatization in the economy, especially in former communist societies of Europe, which still have many properties of state and whose sale could rouse the public budget (we refer primarily to those who have proven less profitable). If, in 2008, governments of countries bought shares in banks and private companies, then, because budget deficits, more and more states have been forced to sell different economic units to cover their financial needs in times of crisis, as it happened in the

case of Russia, Germany, Britain, Poland and Romania. The new wave of privatization led to the revival of capitalism in the economy and the transfer of state anxiety on the shoulders of individual owners (knowledge that on long term, the latter have proved themselves to be better managers than the institutions of the state);

9. Nationalization of the bankrupt economic giants, a process which until now was conducted in parallel with the privatization of economic enterprises profitable or potentially profitable. Direct or indirect nationalization of private companies have started in the U.S., but this practice is seen in many other countries around the globe. We recall that after the collapse and bankruptcy of large Wall Street financial establishment, the U.S. government directly interfered in the financial industry, with a recovery plan, which cost one hundred thousand billion. Since the beginning of the crisis, the U.S. government massively supplied with funds Federal Home Loan Mortgage Corporation (Federal Loan Mortgage Corporation - Freddie Mac, founded in 1970) and the Federal National Mortgage Association (Federal National Mortgage Association - Fannie Mae founded in 1938), rescuing it from bankruptcy. Then, the state took over entirely largest insurance company in the world - AIG - and has intervened in private industry, particularly that of car manufacturers, which gave the loans necessary for survival.

The situation described in the U.S. repeated in Europe also. For example, in Britain the state

nationalized the banks Bradford & Bingley, Northern Rock and Royal Bank of Scotland. German and Austrian states have pumped billions of euros to save more financial institutions. Belgian-Dutch bank Fortis has the majority shareholders Member of Belgium, Netherlands and Luxembourg. Financial and economic crisis has really confused people trust in some institutions, reaching some anomalous situations such as the sale in Russia of some banks to one U.S. dollar (as reported in the press) or state intervention to save economic agents – an obvious socialist solution, in a world built on a capitalist base;

10. Reduction of staff salaries, temporary disposal (technical unemployment) and mass dismissals, measures that, during the crisis, can not be ignored, but they are painful and unpopular, having a negative impact on citizens. In economic terms, such measures could lead to restriction of socially useful activities and consumption, and, from a social perspective, generates the deterioration of people life. These interventions are among the most common adverse action (being the most readily available), both in private establishments, and the public, enhancing the risk of social protests of prolonged, and high cost of living, which has to bear all those affected, including their families. For example, low wages and growing unemployment has created a sense of fear among the employees: the fear of not being fired, especially in the case of employment to pay the bank rate, for several years, and thus fear of losing their goods purchased (houses, cars, etc.), which go hand in hand

with fear of poverty, the fear of leaving home community binding etc. For any individual, the job loss causes an emotional stress and disorientation of emotional value, especially when the individual is not able to see any positive solution in the social environment for personal subsistence. Japanese society is facing, now, a growth of cases of deliberate self-isolation at home for those left without jobs, especially among middle-age generations. They are disappointed that, although they meet the standards of qualification, performance and promotion of the company that worked, its management dispense them, measure that they could not logically understand, reaching depression (disease that affects especially perfectionist people, who often try to rich utopian goals, unrealistic). Medical statistic in Romania show that in our country there are over two million citizens who are registered as depressed (in February 2010), the disease topping second place (after hypertension) in the hierarchy of the most common disease of the population in Romania;

11. Reducing the costs in private establishments and in budgetary institutions of the state. In general, employer's world has abandoned all sorts of bonuses and material incentives granted to their employees. Limiting public sector expenditure is also a viable way to reduce the debt to the state budget and increasing the funds necessary for public investments (such as to create new jobs). In other words, state spending (the largest is usually the payment of salaries of employees)

must be reported to their possibilities and do not exceed the latter;

12. Overcoming the moral and spiritual crisis that crosses different companies and contemporary business environment. Money crisis may be considered, as a last resort, also because of the crisis of values, crisis that is seen by the naked eye on how they are perceived and respected authentic values in a society. Predominant orientation of people to material values (money, house, car, exaggerated comfort etc.), to the detriment of spiritual values (kindness, compassion, beauty, etc.) and social (solidarity, freedom, cooperation, understanding, support, tolerance, etc.), estranged themselves from the coordinates defining the human essence. Since the beginning of the twentieth century, Oswald Spengler observed a decline of the society from Western Europe, because people have become more desperate for material goods (which make up what he called civilization) and more foreign to the spiritual values (assimilated by the thinker with the creations of the soul), which concluded their opposition.

The transition from use to abuse, concerning the credit consumption is evidence of restraint and recklessness, individual irresponsibility. It is systematically maintained by banks, whose interest of maximum profit urges them to grow and even cause the borrowing needs of the people, by appealing advertising, insistent and even aggressive. A new moral concept means, therefore, a greater valorization of labor than credit, living on their effort than the results

based on the loan. We face, now, with three kinds of household consumption: the consumption of necessity, the property required, essential, normal consumption, balance of goods used wisely and the unrestricted consumption, ostensibly, of goods purchased in excess (e.g., anger Christmas shopping period). Some spend every day, without caring about tomorrow, do not save money, and do not think about the future. Others spend not to feel good, but to see others that they have money. Many individuals spend in order not to seem inferior to others, or to obtain a high social prestige and recognition for being the owners of huge houses or to expensive and luxurious cars.

Changing the mentality through well-organized education is likely to restore confidence in lasting values in a society, values that are primarily moral and spiritual. The current crisis has shown that credit life is not a sustainable solution for individuals or for companies or institutions that live on the speculation of this kind of social and economic activity. The business world is dominated today by fierce competition and the struggle to win converts the competitors in aggressive and vainglorious beings, who wish to have more than necessary and, for this, are able to overcome any moral principles. On the other hand, stifling advertising for certain products makes the ordinary people consumers without freedom of choice and seductive strategies of banks of investing their credit, give some people the illusion that the work (physical and intellectual) is not made for them (preferring to borrow, to deceive, to exploit, to laze etc.)

13. Take measures to fiscal loosening, in general, and the reduction of taxes, in particular, to become bearable compared to some traders, who are managing more difficult, and for different categories of poor or disadvantaged population.

Of course, current global financial and economic crisis raised the value and future of capitalism as a way of organization and functioning of social and economic political activities, etc.. In his book *The Decline of American power*, and in an interview with French newspaper *Le Monde* (January 2009), American philosopher and sociologist Immanuel Wallerstein appreciate that we are in a time of crisis of capitalism because it is near the end, after a history of 500 years of it. The sociologist based his diagnosis on the theories of well-known authors in sociology - as well as French sociologist Fernand Braudel (1902-1985) - and the economy, economists such as Nikolai Kondratiev (1882-1930) and Joseph Schumpeter (1883-1950). Immanuel Wallerstein presents some basic conclusions in his well-known book *The Modern World System* (Academic Press Inc., New York, 1980).

References:

1. Bădescu, Ilie, *Despre criză în lumina teoriei succesiunii coexistente*, Mica Valahie, Bucharest 2009
2. *** European Commission, *Economic Crisis in Europe: Causes, Consequences and Responses*, 2009
3. *** European Commission, *EU Employment situation*, February, Bruselles, 2010

4. *** Eurostat, Comunicat de presă. Euroindicatori, nr.101/ 2010, 7 July 2010
5. *** Consiliul European, *Les femmes et la crise économique et financière*, Bruxelles, 8 April 2010
6. *** Oxfam, Gender perspectives of global economic crisis, February 2010

Consecințele migrației familiei contemporane asupra creșterii și educării copiilor

Lect. univ. dr. Maria PESCARU
Universitatea din Pitești
mariapescaru@yahoo.com

Abstract: Diferitele procese asociate globalizării au accentuat mișcarea în spațiul internațional. Pentru migrație sunt importante nu numai distanța geografică și distanța tehnică (distanța influențată de mijloacele disponibile de transport și comunicare) ci și de distanța socială.

Întotdeauna natura proiectului de migrație este în relație cu situația de viață individual-familială, experiența de migrație, valențele contextului comunitar-regional și capitalul disponibil.

Fenomenul migrației a stârnit multe controverse nu numai în cercurile politice, ci și în straturile societății, adică la nivel interpersonal, divizând fizic și emoțional prieteni, familii și comunități.

Efectele negative ale emigrării se observă și asupra familiilor care, de multe ori, se destramă, se micșorează rata natalității, se încurajează viața libertină reducând numărul căsătoriilor și creșterea vârstei de întemeiere a familiilor.

Deplasarea unuia dintre membrii familiei pentru o perioadă în străinătate poate să ducă la modificări de roluri și funcții în familie: unul dintre membrii familiei rămași în țară preia funcția de cap de familie. Efortul membrilor familiei de a îndeplini sarcinile celui plecat este adesea resimțit negativ.

Parțial, succesul școlar este influențat de resursele familiei copilului (financiare, educaționale, timp liber, atenție și ajutor acordat copilului pentru munca școlară, sprijin afectiv, supraveghere). Plecarea unui părinte sau a amândurora în străinătate pentru o perioadă mai lungă de timp poate determina apariția unor probleme în performanța școlară, în măsura în care

funcțiile îndeplinite de părinți nu sunt preluate de altcineva. Este, însă, posibil ca efectele negative ale plecării unui părinte în străinătate să poată fi diminuate de efectele pozitive ale plecării cum ar fi: creșterea nivelului de trai, posibilitatea mai ridicată pentru copil de a călători în afara țării și contactul cu o altă cultură.

Analizele cercetărilor realizate se vor axa pe studierea influenței factorilor care țin de caracteristicile familiei și ale copilului pentru a vedea dacă familia, fără un ajutor din afară, are posibilitatea de a gestiona situația.

Grupul care este cel mai dezavantajat din punct de vedere al performanțelor școlare, de plecarea părinților în străinătate este grupul de copii cu ambii părinți plecați, Această situație producând un efect negativ mai mare decât statutul social scăzut sau structura destrămată a familiei.

Cuvinte cheie: migrație, globalizare, familie, succes școlar

1. Necesitatea abordării migrației contemporane

Se cunoaște prea puțin faptul că emigrarea presupune în multe instanțe circumstanțe mai puțin plăcute. Ca orice vis, și emigrarea este însoțită de un supra-optimism orb care percepe doar elementele propice unei astfel de decizii. Am întâlnit români care au părăsit România motivând cu rezolvarea unor probleme medicale și nu au reușit să și le rezolve, ci, din contra și-au creat și alte probleme, și mai mari, de natură financiară. Am întâlnit români

care, pentru a mânca o pâine mai bună, au muncit „la negru” printre străini (Grecia, Israel), s-au infiltrat în comunitatea europeană ascunzându-și identitatea, au ajuns să muncească din greu în Europa Apuseană cu speranța (realizabilă pentru foarte puțini) că, odată și-odată, vor intra în legalitate și-și vor duce toată familia cu ei, sau vor începe o familie nouă. Am întâlnit români care au plecat cu acte în regulă să presteze în străinătate servicii pe care nu le-ar fi prestat niciodată în patrie, sau căroră li s-a promis un anumit standard al muncii și s-au întâlnit cu un altul, inferior celui promis. Cunosc faptul că emigrarea este particularizată pentru fiecare caz în parte. Se pare că, indiferent de circumstanțele luării deciziei de emigrare, aceasta nu este o soluție. Probabil că, generația tânără a României de astăzi este lamentabil de comodă și disperat de indiferentă, tocmai pentru că nu cunosc semnificația cuvintelor „inaniție”, „deportare” sau „suferință” și nu au trăit aceste stări în viața proprie. (Trebici, VL., Hristache, I., 1998, P.98)

În societatea democratică a contemporaneității noastre, fenomenul migrației cunoaște valențe necunoscute în vreuna din societățile anterioare. Tocmai liberul arbitru și dreptul la auto-determinare, atât de mult exploatate de societatea sec. XX, a ridicat posibilitatea interpretării migrației și ca posibilitate ultimă de sancționare a guvernării falimentare a unei națiuni. Desființarea frontierelor ca și obstacole în calea liberei circulații a cetățenilor Europei Apusene a fost posibilă numai în condițiile stabilității economice din

țările semnatare și a oportunităților egale de muncă și viață.

2. Problemele emigranților români

Majoritatea imigranților acceptă slujbe refuzate de autohtoni. Pentru firmele din țările de destinație, imigrația înseamnă salarii mici și profituri mai mari. Pe de altă parte, migrația ilegală aduce profituri de 10-15 miliarde de dolari organizațiilor de traficanti, așa cum arată un raport al ONU. Aproape jumătate din această sumă este estimată a proveni din tranzitul ilegal spre Europa a aproape 500.000 de persoane, anual! Majoritatea imigranților ilegali nu au nici o educație sau calificare, îngroșând considerabil numărul săracilor. Copiii născuți din aceste familii nu au acces oficial la servicii medicale și școli. Cei fără documente muncesc pe salarii mici, fără asigurări și în condiții dificile. În anul 2000, numărul accidentelor de muncă în rândul emigranților era de 64.707, în timp ce în 2001 același număr a înregistrat o creștere de 11,7% (76.129). Dintre cele 800.680 de persoane care au permis de ședere legal, fiecare al zecelea suferă un accident de muncă (9,5%). În 2000 și-au pierdut viața în accidente de muncă 101 de străini; acest număr a crescut în anul 2001 la 125 de persoane (o creștere de 23,7%). Numărul accidentelor mortale depinde de condițiile de muncă. Imigranții care vin în Spania preferă să spună „da” în fața altarului unor soți aleși din rândul spaniolilor, mai degrabă decât concetățenilor lor. Deși pare greu de crezut, este adevărat. 63% din numărul total de 173.038 imigranți

care s-au căsătorit în Spania între anii 1996-2004, au făcut-o cu persoane care aveau pașaport spaniol, conform datelor oferite. Lipsa accesului la ocupare a fost identificată ca cea mai mare barieră în calea integrării și astfel cea mai importantă prioritate din cadrul politicii naționale a integrării. Lipsa abilităților lingvistice și dificultățile legate de recunoașterea abilităților profesionale și a calificărilor reprezintă bariere semnificative. Se înregistrează o serie de demersuri în vederea îmbunătățirii consilierii privind locurile de muncă pentru imigranți.

Forța de muncă este decimată de emigrație. Deficitul de forță de muncă este real, se simte din ce în ce mai mult, iar explicația, din păcate, nu stă în creșterea economică. Bani trimiși în țara reprezintă pentru familiile rămase acasă, un venit suplimentar, dacă nu chiar unicul sprijin financiar. Valuta trimisă echilibrează deficitele produse de importurile masive, făcând ca moneda noastră națională să nu se devalorizeze. Satele depopulate astăzi vor deveni, probabil, atunci când se vor întoarce cei care le-au părăsit în căutarea unei slujbe, localități prospere.

După 2-3 ani, emigranții își găsesc joburi mai bune, plătite cu salariul mediu de peste 1.500 de euro în UE și își fac planuri să se stabilească definitiv acolo, cu tot cu familii, depopulând școlile din România. Efectele negative ale emigrării se observă și asupra familiilor care de multe ori se destramă sporind numărul divorțurilor, se micșorează rata natalității, se încurajează viața libertină reducând numărul

căsătoriilor și creșterea vârstei de întemeiere a familiilor.

3. Problemele copiilor cu părinți plecați

Emigrația românilor în străinătate, la muncă, are efecte mai grave decât le-ar fi putut prevedea autoritățile. De-abia acum autoritățile au început monitorizarea fenomenului „Singur acasă”. Primele victime ale fenomenului sunt copiii, a căror fragilitate emoțională îi expune la riscuri mari. Doi din trei copii care au părinții plecați la muncă în străinătate resimt acut lipsa dragostei acestora. Copiii respectivi, spun psihologii și sociologii, dezvoltă personalități dizarmonice și, în consecință, este posibil ca, odată ajunși la maturitate, să formeze o generație de adulți cu probleme de integrare socială. (Huditeanu, A., 2001, p. 112)

O zi din viața unui copil cu părinți plecați

Se trezește dimineața și nimeni nu i-a pregătit micul dejun, cu o mână mănâncă ce e la îndemână, cu cealaltă își îndeasă în ghiozdan cărțile și caietele cu teme pe care le-a făcut. Alege din maldărul de haine ce nimereste și pleacă spre școală. Dacă are chef, ajunge și la ore. Dacă se întâlnește pe drum cu „gașca” în care a învățat să fumeze, amână pe altădată muștrările profesorilor. Oricum n-are cine-l lauda dacă ia o notă mare. După ce pierde toată ziua cu nimicuri amăgitoare, se-ntoarce acasă, îi minte pe cei cu care a fost lăsat că n-are teme de făcut, mai pierde ceva vreme uitându-se poate la televizor, apoi adoarme întrebându-se când o să-l

sune mama sau tata și dacă părinții lui se mai gândesc la el.

Efecte pe termen scurt:

Pericolul este mai mare la copiii mici, a căror personalitate se formează de la început dizarmonic. Mulți dintre ei au tulburari de somn, devin agresivi, nu au încredere în ei - din cauza lipsei modelului parental. Copiii din ciclul primar încep să mintă, să frecventeze grupuri stradale pentru că nu mai pot comunica bine cu ceilalți membri ai familiei, încep să fie agresivi și labili emoțional. Elevii de gimnaziu, din cauză că rămân nesupravegheați de părintele de care obișnuiau să asculte, pot deveni agresivi verbal și fizic, din cauza frustrărilor, a anxietății și marginalizării care încep să se manifeste. Aceste nereguli pot fi recuperate cu consiliere serioasă. Un copil din zece chiulește de la școala în mod constant după plecarea părinților la muncă în străinătate, iau note mici și pot ajunge chiar la abandon școlar. (Pescaru-Baran, Adina, 2004, p. 89) E drept că o parte din copiii celor plecați duc o viață mai bună grație banilor pe care îi trimit părinții. Și totuși, spun psihologii, banii nu țin locul afecțiunii.

Efecte pe termen lung:

Pe termen lung, aceasta generație de copii lipsiți de iubirea părinților și de armonia familială poate deveni una de adulți-problemă. Psihologii nu exclud posibilitatea ca unii să ajungă infractori. Agresivitatea multor copii din generația „Singur acasă”, refuzul lor de a accepta că au probleme, durerea cauzată de lipsa părinților îi transformă, la maturitate,

într-o generație de adulți neintegrați social. Copilul care crește fără părinți sau numai cu unul dintre ei va deveni un adult care nu înțelege sensul căsătoriei, nu vor avea încredere în instituția căsătoriei și, în general, în oameni. Psihologii spun ca adulții care au fost în preadolescență „singuri acasă” vor dori, în general, meserii care să le aducă bani rapid: fotbalist, fotomodel, cântareț, dansatoare. Cei care au fost abandonați de mici își doresc mai degrabă meserii prin care să împartă dreptatea, cum ar fi cea de politist. Puțini dintre cei plecați cu lunile la muncă știu să aleagă soluții pentru copiii rămași în țară. Lipsa informațiilor este frapantă, adulții neavând cunoștință de existența consultanților, a organizațiilor neguvernamentale de la care ar putea primi câteva sfaturi. Sunt copii care ajung în centre de plasament, pentru că părinții plecați la lucru peste hotare "au uitat" că au acasă niște suflete care au nevoie de ei. O alta problemă care devine alarmantă: tot mai mulți tineri, plecați la muncă în străinătate, pentru a strânge banii necesari să-și cumpere o casă sau pentru a-și asigura un trai mai bun, se întorc acasă cu grave afecțiuni psihice, singurătatea, lipsa celor dragi și volumul mare de muncă sunt doar câteva dintre cauzele acestor boli. Știm cu toții în ce condiții se muncește în străinătate.

Soluții:

Există instituții și organisme, atât în țară cât și în străinătate, abilitate să se ocupe de fenomenul migrațiilor, dar acestea nu au în vedere cauzele care duc la emigrarea persoanelor.

Strategia Europeană privind ocuparea forței de muncă are ca scop

o mai bună integrare a imigranților pe piața muncii și de a reduce diferența somajului dintre cetățenii statelor membre ale Uniunii Europene și cei din țările terțe și insistă pe luarea de măsuri pentru transformarea muncii nedeclarate în angajare legală. Sunt încheiate acorduri între România și unele țările membre UE care reglementează și organizează numai circulația forței de muncă. Măsurile care ar trebui luate la nivel central, ar trebui să fie asigurarea unor venituri decente pentru familiile foarte sărace, acordarea de stimulente financiare sau în natură, dar și mărirea numărului de asistenți sociali care să se ocupe de copii rămași acasă astfel încât efectele emigrării asupra lor să fie cât mai mic. (Mihăilescu, I., 1999, p. 176) În România sunt inspectorate școlare și organizații neguvernamentale care se ocupă de prevenirea și combaterea traficului de persoane, de micșorarea efectelor emigrației asupra elevilor, de prevenire a abandonului școlar și a delincvenței printre elevii cu părinți plecați. Dar fenomenul migrațiilor contemporane, și în special emigrația românească presupune cauze și consecințe multiple și diverse. De aceea măsurile și posibilitățile de prevenire și combatere a fenomenelor negative pe care le generează sunt numeroase, în funcție de fiecare caz în parte. Cea mai bună soluție se află în fiecare dintre noi implicat în acest eveniment.

4. Studiu privind influența migrației familiei asupra performanțelor școlare ale copiilor:

Scopul și obiectivele investigației

Scopul acestei investigații este de a determina influența migrației familiilor (unul sau ambii părinți) asupra performanțelor școlare ale copiilor lor (rămași în țară să frecventeze cursurile).

Obiectivele investigației:

- Identificarea influenței plecării familiei la muncă în străinătate asupra rezultatelor școlare ale copiilor;
- Analiza percepției de către copii/elevi asupra plecării familiilor lor să lucreze în străinătate;
- Identificarea gradului de interes pe care școala îl are pentru diminuarea efectelor produse asupra performanțelor școlare ale elevilor de către acest fenomen social.

Ipoteza:

Plecarea părinților să lucreze în străinătate lăsându-și copiii acasă să frecventeze cursurile școlare determină o scădere a performanțelor școlare a acestora cel puțin pe perioada cât ei sunt plecați.

Populația investigată:

Lotul de subiecți a fost format din 100 de elevi din învățământul preuniversitar (Clasele I -IV) din Pitești, județul Argeș. Pentru stabilirea eșantionului final am clasificat populația de referință după criteriile relevante ce fac obiectul investigației noastre (sex, vârstă și mediu rezidențial), iar apoi prin procedeul eșantionării aleatorii simple am stabilit eșantionul final.

Tabel nr. 1 Structura eșantionului în raport cu variabila SEX

	Număr subiecți	%
Masculin	50	50 %
Feminin	50	50%
Total	100	

Tabel nr. 2 Structura eșantionului în raport cu variabila VÂRSTĂ

	Număr subiecți	%
7-9ani	50	50
9-11 ani	50	50
Total	100	

Tabel nr 3 raport cu variabila mediu rezidential

	Număr subiecți	%
Rural	50	50
Urban	50	50
Total	100	

Metodologia investigației

I. *Ancheta psihosocială* se realizează în special pe bază de chestionar (autoadministrarea sau prin intermediul auditorilor).

Această anchetă cuprinde mai multe etape de lucru, sintetizate în cinci acțiuni:

1. Pregătirea anchetei, în care intră o serie de acțiuni privind definirea obiectivelor și
2. Ipotezelor anchetei, determinarea populației anchetei (fixarea eșantionului reprezentativ)
3. Redactarea și aplicarea chestionarului potrivit modului de administrare ales; în cursul căreia se rezolvă problema tipurilor de întrebări și se testează proiectul chestionarului. Cercetătorul poate opta pentru o gamă foarte largă de întrebări (fie că sunt întrebări factuale, de cunoștințe, de opinii și atitudini sau motivaționale). În formularea întrebărilor cercetătorul trebuie să aibă în vedere fenomenele și

implicațiile psihosociale ale situației de răspuns.

4. Prelucrarea și interpretarea datelor anchetei cuprinde la rândul ei trei etape: "despuierea", *s-a analizat*, rezultatele obținute și semnificația lor, metodologia cercetării și țelurile utilizate. Rezultatele obținute trebuie prezentate cu toată obiectivitatea, indiferent dacă ele confirmă sau nu ipotezele inițiale ale anchetei.

5. Scopul codare, analiză cantitativă și calitativă a datelor obținute. În cursul "despuierii" se verifică completitudinea și exactitatea răspunsurilor.

6. Redactarea și comunicarea rezultatelor anchetei sub forma unui raport, redactat, clar și *sistematic privind obiectivele anchetei, populația asupra căreia* final al anchetei nu a acela de predare, ci acela de ameliorare.

Pentru realizarea investigației propuse am construit un chestionar cu 3 dimensiuni, astfel:

- Prima dimensiune analizează

percepția elevilor asupra acestui fenomen (itemii 4, 18, 19,20,21,22,23,24);

- A doua dimensiune surprinde influența plecării familiei la muncă asupra rezultatelor școlare ale copiilor (itemii 11, 12, 13, 14, 15, 16,17, 25, 26);
- A treia dimensiune a chestionarului analizează interesul pe care școala îl acordă elevilor aflați în situația în cauză (itemii 5, 6, 7, 8, 9, 10, 27, 28).

II. Analiza documentelor școlare

S-a recurs la analiza cataloagelor pentru a identifica rezultatele școlare ale elevilor înainte și după plecarea familiilor lor la muncă în străinătate. Am considerat a fi suficientă prezentarea doar a mediei generale obținută de elev pe semestru/semestrele școlare corespunzătoare.

Analiza, prelucrarea și interpretarea rezultatelor

Chestionarul a fost aplicat subiecților individual în perioada 1.02 2009- 25 04. 2009, rezultatele obținute cuantificate în funcție de cele trei dimensiuni fiind redată în continuare.

Prima dimensiune a chestionarului analizează percepția elevilor asupra acestui fenomen (itemii 4, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24).

Motivul pentru care părinții pleacă în străinătate sunt:

- pentru a munci 50%,
- un trai mai bun, o situație economică mai bună 30%,
- nevoia de a-și achiziționa sau renova locuința 10%,
- lipsa locurilor de muncă din România 10%,
- lipsa banilor, neajunsuri financiare 5%,
- specificul profesiei (marinar) 5%.

La itemul „Dacă ar depinde de tine plecarea părinților tăi să muncească în străinătate, ce ai hotărî?”, 60 % dintre subiecți nu vor ca părinții lor să mai plece decât dacă este absolut necesar. 23 % consideră că ar fi de acord cu plecarea pentru o perioadă scurtă de timp. 13% nu sunt de acord întru totul cu plecarea părinților în străinătate, iar 4 % dintre subiecți sunt de acord întru-totul cu acest lucru.

Subiecții care sunt de acord cu plecarea părinților lor consideră că acest lucru este benefic atât părinților, dar și familiei în general, din următoarele argumente:

- „colindă multe țări”,
- „este mai bine decât în țară”,
- „pentru că le este bine acolo, iar eu voi merge în vizită la ei câteva zile și în vacanțe”,
- „pentru că uneori sunt mai liniștit acasă și nu mai sunt atât de presat”,

Cei care nu sunt de acord aduc în cele mai multe cazuri argumente de ordin afectiv:

- „pentru că îmi este dor de ei”,
- „nu pot sta fără ei”, „îmi este greu fără ei”,
- „le simt lipsa”,
- „sunt îngrijorată pentru ei”,
- „este greu fără mama, devin mai neglijent”,
- „pentru că îi iubesc”,
- „pentru că aș vrea să îmi petrec timpul rămas până la plecarea la facultate cu ei”,
- „pentru că le este greu și lor, nu numai mie”,
- „nu avem cu cine să stăm”.

dar și argumente de ordin material, financiar:

- „acolo obține un venit mai mare”,
- „situația materială se îmbunătățește când vine tata acasă”,
- „nu avem posibilități financiare”.

La itemul „Cum apreciezi faptul că părinții tăi au plecat în

străinătate?" părerile subiecților investigați sunt variate, raportându-se atât la motivația intrinsecă, subiectivă, cât și la argumente de ordin financiar. Un număr semnificativ de subiecți nu pot aduce argumente ferme, părerea lor fiind împărțită între consecințele afective ale plecării familiei asupra copilului, și bunăstarea (situație financiară mai bună) pe care această plecare o aduce.

82 % dintre subiecți apreciază pozitiv plecarea, pentru că:

- „de când tata lucrează în Franța avem bani și ne permite cumpăra orice”,
- „este foarte bine, deoarece o să am tot ce îmi doresc și pot avea și iubirea lor”,
- „tata s-a recalificat pentru noi”,
- „este un sacrificiu făcut pentru mine și o viață mai bună”,
- „un efort depus pentru bunăstarea mea și a întregii familii”,
- „nu o să uit niciodată acest lucru”.

Ceilalți subiecți apreciază negativ această plecare, pentru că:

- „nu mi se pare un lucru rău, dar nici prea frumos. Este urât să stai singur, dar uneori nu sunt așa de presat”,
- „e bine, deoarece vin cu bani pentru o locuință, dar e rău pentru că e greu fără ei”,
- „îmi este greu fără mama, și acasă și la școală”.

Fiind întrebați ce ar face dacă ar fi în locul părinților („Dacă ai fi părinte, ai pleca în străinătate la muncă, lăsându-ți copiii cu alte persoane?”), majoritatea subiecților răspund negativ (70%), doar 14 % răspund pozitiv, 2 % afirmă că ar pleca doar dacă este absolut necesar, iar 14 % afirmă că ar pleca doar dacă ar putea să-și ia copiii cu ei.

Prin itemul „Care ar fi motivele pentru care ai pleca?” putem realiza o analiză comparativă și verifica dacă subiecții împărtășesc aceleași motive cu

părinții lor. Motivele pentru care ei ar pleca sunt obiective:

- pentru condiții mai bune, pentru bani mai mulți (64%),
- pentru a munci, dat fiind faptul că în România nu sunt locuri de muncă accesibile, iar veniturile sunt mici (14%),
- pentru a locui și a cunoaște alte țări, care oferă oportunități mult mai diverse decât în țară (10%),
- pentru studii, pentru o carieră (12%).

58 % dintre subiecți sunt de acord cu decizia părinților de a pleca și de a-i lăsa pe copii în țară, pentru că, apreciază subiecții, plecarea și a copiilor înseamnă întreruperea cursurilor în țară ceea ce nu ar fi fost potrivit; 20 % dintre ei regretă faptul că părinții au hotărât acest lucru, afirmând că este mult mai potrivit să fie aproape de părinți, chiar dacă acest lucru ar fi însemnat întreruperea cursurilor și continuarea studiilor acolo. Nici un subiect nu este de acord ca copilul să rămână în grija unor persoane străine în afara rudelor apropiate, de pildă o bonă.

A doua dimensiune surprinde influența plecării familiei la muncă asupra rezultatelor școlare ale copiilor (itemii 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 25, 26). Prin itemii construiți se urmărește analiza percepției pe care subiecții o au despre influența asupra performanțelor școlare, măsurate prin rezultatele obținute activitatea școlară (calitatea rezultatelor, calitatea prestației în activitatea de învățare, întâmpinarea unor dificultăți de învățare etc).

La itemul „De câte ori ai simțit că ești în imposibilitatea de a-ți realiza temele?”, subiecții afirmă că au simțit rar acest lucru (60%), foarte rar (28%), des (6%) sau întotdeauna (6%).

Substituirea îndatoririlor părintelui plecat, în ceea ce privește sprijinirea copilului în îndeplinirea sarcinilor școlare, o realizează într-o

mică măsură persoana (persoanele) în grija căreia a fost lăsat. Subiecții recunosc că de cele mai multe ori își realizează sarcinile: singuri (74%), cu părintele rămas sau cu bunicii (22%), și doar uneori cu unchiul / mătușa (4%).

Comportamentul școlar al subiecților, în percepția lor, nu s-a modificat, pentru că ei comunică permanent rezultatele școlare părinților, la fel ca înainte (90% din subiecți), doar unii recunosc că le comunică părinților doar rezultatele bune, pentru că nu există posibilitatea unei verificări imediate din partea părintelui (10%).

La itemul „Enumerăți 3 motive pentru care familia ta este interesată de rezultatele școlare pe care le obții, acum când sunt plecați?”, subiecții aduc următoarele argumente:

- vor să învețe bine, să nu scad la note (41 %),
- vor să intru la un liceu bun, la o facultate bună (12%).
- „mă iubesc”, (12%)
- „sunt îngrijorați pentru mine, cum mă descurc fără ei”, (10%)
- „vor să am un loc de muncă ușor în viitor”, (10%)
- „este normal, pentru că sunt fiul lor”, (2%)
- „orice părinte se interesează de rezultatele școlare ale copiilor”, (2%)
- „pentru că vor să iau examen de testare”, (2%)
- „să știe dacă particip la ore”, (2%)
- „pentru ca rezultatele mele școlare să fie la fel de bune”, (2%)
- „să mă încurajeze”, (1%)
- „să știe cât pot”, (1%)
- „pentru a afla la ce materii sunt mai bun”, (1%)
- „vor să-i ascult”, (1%)
- „să știe cum mă comport la școală” (1%).

Pentru a identifica unele consecințe ale plecării părinților asupra personalității subiecților am construit

itemul „Cum ai resimțit plecarea părinților tăi în străinătate?”, răspunsurile fiind următoarele:

- „este greu, dar după ce vor termina activitatea acolo se vor întoarce”, (46%)
- „îmi este bine, pentru că se vor întoarce curând”, (24%)
- „nu îmi este greu”, (18%)
- „vreau să se întoarcă acasă” (10%).

Percepția subiecților asupra calității performanțelor școlare în perioada în care familia este plecată în raport cu perioada când familia nu era plecată arată că ei consideră că: învață și au rezultate la fel de bine ca înainte (60%), învață și au rezultate mai bune acum, când părinții sunt plecați (30%), învață mai puțin și au rezultate mai slabe ca înainte (10%).

Argumentele pe care le aduc pentru a motiva această situație - de îmbunătățire sau scădere a performanțelor școlare- sunt:

- absența unei persoane care să controleze permanent îndeplinirea sarcinilor școlare,
- absența unei persoane apropiate care să îl ajute,
- dificultatea de a învăța singur,
- dorul de părinți,
- dificultăți întâmpinate la unele discipline școlare.

Subiecții care recunosc că au performanțe mai slabe ca înainte de plecarea părinților afirmă:

- „nu mai învăț așa de mult”,
- „bunicii nu știu să mă ajute”,
- „ești neglijat, nu are cine să te ajute”,

Subiecții care apreciază că au performanțe mai bune ca înainte de plecarea părinților afirmă:

- „mă ambiționez mai mult”,
- „vreau să devin cineva”,
- „învăț mai mult pentru că mi-am dat seama”,
- „pentru că apreciez efortul pe care l-au făcut și am vrut să-i răsplătesc”.

Cei care apreciază că au performanțe constante, ca înainte de plecarea părinților afirmă:

- „pentru că nu las situația familială să-mi afecteze rezultatele la învățătură”,
- „pentru a fi mândrii de mine”,
- „dacă nu e mama lângă mine nu înseamnă că nu trebuie să învăț”.

A treia dimensiune a chestionarului analizează interesul pe care școală îl acordă elevilor aflați în situația în cauză (itemii 5, 6, 7, 8, 9, 10, 27, 28), interesând în special soluțiile pe care școala le adoptă pentru consilierea elevilor sau depășirea crizei personale, în caz că aceasta apare.

La itemul „În ce măsură consideri că este necesar ca școala să țină legătura cu familia ta privind rezultatele tale școlare?” ei răspund:

- foarte mare măsură (85%),
- mare măsură (0%),
- măsură potrivită (5%),
- foarte mică măsură (10%).

Fiind întrebați care sunt motivele pentru care membrii familiei sunt chemați la școală în această perioadă, când părinții sunt plecați, subiecții răspund:

- pentru note, situație școlară (22%),
- pentru comportament necorespunzător (18%),
- doar atunci când se organizează ședințele obișnuite (60%).

Subiecții apreciază faptul că școala organizează întrevederi cu familia - părintele rămas acasă, bunicii - de cele mai multe ori pentru clarificarea situației școlare, pentru rezolvarea unor probleme de comportament, sau probleme organizatorice ale clasei.

Fiind întrebați „Cum apreciază dirigintele clasei și colegii faptul că părinții tăi au plecat în străinătate?”, subiecții răspund:

- „mă tratează la fel ca înainte”,
- „nu cred că îi interesează”,
- „li se pare ca fiind totul normal, dat

fiind faptul că mulți dintre ei se regăsesc în situația mea”,

- „afirmă că este un lucru bun”,
- „îmi dau sfaturi”,
- „spun că sunt un norocos”,
- „mă întrebă de ce nu plec și eu”,
- „unii cred că este bine fără părinți acasă”.

Pentru a identifica rezultatele școlare ale elevilor înainte și după plecarea familiilor lor la muncă în străinătate am recurs la identificarea rezultatelor școlare ale subiecților la cele două momente pentru a determina dacă aceste rezultate au fost influențate în sens de progres, regres sau au rămas constante. Am considerat a fi suficientă prezentarea doar a mediei generale obținută de elev pe semestru/semestrele școlare corespunzătoare.

În cazul a 29 % dintre subiecți rezultatele școlare au rămas constante sau au crescut foarte puțin.

Pentru ceilalți 71 % dintre subiecți rezultatele școlare au scăzut mai mult sau mai puțin semnificativ față de rezultatele pe care le aveau înaintea plecării părinților. Dintre aceștia, doar în cazul a 8 % subiecți rezultatele au scăzut nesemnificativ.

Concluzii:

La nivel macrosocial, tranziția la economia de piață are importante consecințe asupra familiei:

- scădere a nivelului de trai și plasarea unui număr crescut de familii sub pragul sărăciei;
- diversificarea surselor de venituri;
- creșterea inegalității între veniturile diferitelor familii și polarizarea societății și a modurilor de viață;

Deși, pe ansamblu consumul populației a scăzut, există o ameliorare în ceea ce privește dotarea cu bunuri de uz îndelungat; o sursă majoră a sărăciei și a insatisfacției o reprezintă șomajul;

- scade ponderea populației feminine

ocupate, tot mai multe femei devin casnice;

- munca în agricultură tinde să devină o forma majoră de ocupare, de câștig de venituri suplimentare și de sursă a autoconsumului;
- agravarea crizei de locuințe;
- limitarea accesului la serviciile social-culturale;
- reducerea căsătoriilor;
- creșterea divorțurilor;
- prăbușirea natalității;
- creșterea mortalității generale și infantile;
- sporirea importanței migrației din urban în rural;
- accentuarea unor fenomene patologice („bolile sărăciei”, delicvența juvenilă, abandonul copiilor, neglijența sau exploatarea parentală etc).

Organizarea familială are un rol esențial pentru supraviețuire și adaptare. În cazul tranziției acest model se poate dovedi, de asemenea productiv. Capacitatea familiilor de a înfrunta probleme noi este însă influențată de factori protectivi și de factori de risc. Această capacitate se exprimă prin schimbări în viața internă precum și în comportamentele externe.

De asemenea, există o strânsă legătură între viziunea individuală asupra lumii și tipul de familie - tradițional sau modern (ca structură de autoritate, roluri conjugale, relații, atitudini, valori familiale). Tipul de familie - modern sau tradițional poate juca un rol esențial în procesul de adaptare. (Mitrofan, I., Ciupercă, C., 1998, p. 267)

Percepția subiecților asupra calității performanțelor școlare în perioada în care familia este plecată în raport cu perioada când familia nu era plecată este diferită de situația reală, identificată în urma analizei documentelor școlare.

Cele mai puternice consecințe ale plecării familiei se înregistrează la nivelul personalității subiecților. Ei aduc în cele mai multe cazuri argumente de ordin afectiv „îmi este dor de ei”, „nu pot sta fără ei”, „îmi este greu fără ei”, „le simt lipsa”, „sunt îngrijorată pentru ei”, „este greu fără mama, devin mai neglijent”, „pentru că îi iubesc”, „pentru că aș vrea să îmi petrec timpul rămas până la plecarea la facultate cu ei”, „pentru că le este greu și lor, nu numai mie”.

Cert este că toți își asumă responsabilitatea acestui fenomen, înțelegând atât necesitatea lui din motive financiare, dar și din motive morale - obligația morală a părinților de creștere, educare a copiilor. Ei afirmă „mă ambiționez mai mult”, „vreau să devin cineva, să muncesc”, „învăț mai mult pentru că mi-am dat seama că e importantă școala”, „pentru că apreciez efortul pe care l-au făcut și am vrut să-i răsplătesc”.

Ca punte de legătură între individ și societate, între spațiul privat și cel public, familia este un punct de întâlnire între diverse tensiuni și tendințe ale societății. Schimbările exterioare sunt interiorizate de familie în procesul adaptării, dar familia nu suportă pasiv această adaptare. între adaptarea familiei și adaptarea individuală există paralelisme și intersecții. (Stănculescu, E., 1998, p. 153) Specificul și istoricul fiecărei familii își va pune deci amprenta asupra modului în care va reacționa în fața schimbărilor.

Bibliografie selectivă:

1. Alexandru, Huditeanu, *Metode de cunoaștere psihologică a elevilor*, Editura Psihomedica, Sibiu 2001
2. Ioan, Mitrofan; C., Ciupercă, *Incursiune în Psihosociologia și*

- Psihosexologia Familiei*, Editura Press, București, 1998
3. Mihăilescu, Ioan, *Familia în societățile europene*, Editura Universității din București, București, 1999
4. Cristina-Maria, Otovescu-Frăsie; Adrian, Otovescu; Dan, Semenescu, *Dreptul la emigrație al tinerilor și evaluarea problemelor globale ale omenirii*, Sesiunea de comunicări științifice *Dreptul românesc în contextul exigențelor Uniunii Europene*, Institutul de Cercetări Juridice “Academician Andrei Radulescu”, din cadrul Academiei Romane, Secțiunea a II-a: “Drept constituțional și drept public, 29 aprilie 2009
5. Adina, Pescaru-Băran, *Familia azi. O perspectivă sociopedagogică*, Editura Aramis, Educația XXI, București, 2004
6. Elisabeta, Stănciulescu, *Sociologia educației familiei*, Editura Polirom, Iași 1998
7. Vl., Trebici; I., Hristache, *Demografia teritorială a României*, Editura Academiei, București, 1986

Consequences of Migration of Contemporary Families on Children Upbringing and Education

PhD. Lecturer Maria PESCARU
University of Pitești
mariapescaru@yahoo.com

Abstract: *The various processes associated with globalization have increased movement in the international area. For migration there are important not only the geographical distance and technical distance (distance influenced by the available means of transport and communication) but also by social distance.*

Nature of the migration project is always in relation to individual life situation, family, migration experience, valences of the community-regional context and available capital. The migration phenomenon has stirred controversy not only in political circles but also in the strata of society, at interpersonal level, physically and emotionally dividing friends, families and communities.

The negative effects of migration is observed also on families that often breaks down, the birth rate is decreasing, dissolute life is encouraged by reducing the number of marriages and increasing age of its founding families.

Displacement of family members for a period abroad may lead to changes in family roles and functions: one of the family members left in the country takes over the role as the head of the family. Effort of the family member to fulfill the task of the one that has left is felt negatively.

Partly, school success is influenced by the child's family resources (financial, educational, leisure, child care and aid for school work, emotional support, supervision). The departure of a parent or both abroad for a longer period of time can cause performance problems in school, to the extent that the functions

of parents are not taken by someone else. It is however possible that the negative effects of a parent leaving for a foreign country can be reduced by leaving positive effects such as rising living standards, greater opportunity for the child to travel outside the country and establish contact with another culture.

Analyzes the research conducted will focus on studying the influence of factors related to child and family characteristics to see if the family without outside help, is able to handle the situation.

The most disadvantaged group in terms of school performance, the departure of parents abroad is the group of children with both parents left abroad. This situation produces a greater negative effect than the low social status or disintegrated family structure.

Key words: *migration, family, globalization, school success*

1. Necessity to address contemporary migration

Little is known in many instances that emigration involves less pleasant circumstances. Like any dream, migration as well is accompanied by an over-optimism blind to recognize only the proposed elements of such a decision. I met Romanians who have left Romania with the reason to solve medical problems and failed to solve them, but on the contrary they have created other problems, higher, financial problems.

I met Romanians that in order to eat better bread have worked "illegally" among strangers (Greece, Israel), they were infiltrated into the European community and hidden their identity, came to Western Europe working hard in the hope (feasible for very few) that, eventually, will become legal and their whole family will be brought there by them, or they will start a new family. I met with Romanians who left having legal papers in order to provide services abroad that they would never be provided at home, or have been promised a certain standard of work and met with another, lower than promised.

I know that emigration is customized for each case. It seems that regardless of the circumstances the decision to migrate, this is not a solution. Probably today's young generation of Romania is utterly indifferent convenient and desperate, just because they do not know the meaning of the word "starvation", "deportation" or "suffering" and they have not lived in these states in their own life. (Trebici, VL., Hristache, I., 1998, P.98)

In our contemporary democratic society, migration phenomenon has known unknown facets of any previous society. That free will and right to self-determination, much exploited by the 20th century society, has raised the possibility of migration and the possibility of interpreting the ultimate sanction of the filamentary government of a nation. Abolishing borders as obstacles to free movement of citizens of Western Europe was possible only in conditions of economic stability of the signatory

countries and equal opportunities of work and life.

2. Romanian migrant issues

Most immigrants accept jobs rejected by the natives. For firms from the destination countries, immigration and low wages mean higher profits. On the other hand, illegal migration brings profits of 10-15 billion dollars to trafficking organizations, as evidenced by a UN report. Almost half of this amount is estimated to come from illegal transit to Europe about 500,000 people annually! Most illegal immigrants have no education or qualifications, thickening considerably the number of the poor. Children born in these families do not have official access to medical services and schools. Those without documents are working for low wages, without insurance and under difficult conditions. In 2000, the number of accidents among emigrants was 64,707, while the same number in 2001 increased by 11.7% (76,129). Of the 800,680 people who have legal residence, one in ten suffers from an occupational accident (9.5%). In 2000 died in workplace accidents 101 foreigners, this number rose in 2001 to 125 people (an increase of 23.7%). The number of fatalities depends on working conditions. Immigrants arriving in Spain prefer to say "yes" before the altar of spouses elected from among the Spaniards, rather than their fellow citizens. Although it seems hard to believe is true. 63% of the total number of 173,038 immigrants who were married in Spain between the years 1996-2004, made by people who had a Spanish passport, according to data provided. Lack of

access to employment was identified as the biggest barrier to integration and thus the most important priority of national policy integration. Lack of language skills and difficulties in recognition of professional skills and qualifications are significant barriers. There is a series of steps to improve counseling jobs for immigrants.

The labor force is decimated by emigration. Labor deficit is real, it feels increasingly more, and the explanation, unfortunately, is not economic growth. Money sent in the country for their families back home represents an extra income, if not the sole financial support. Currency sent balance deficits caused by massive imports, making our national currency not devalue. Today depopulated villages will become, probably when they return, those who have left in search of jobs, communities thrive.

After 2-3 years, emigrants find better jobs, the average salary paid 1,500 euros in the EU and make plans to establish definitively there, along with families, depopulating schools from Romania. The negative effects of emigration is observed on families that often splits increasing number of divorces, the birth rate is decreasing, it is encouraged a dissolute life by reducing the number of marriages and increasing age of its founding families.

3. The problems of children with parents working abroad

Romanians emigration abroad, at work, has more serious effects than they could be provided by the authorities. Only now have the authorities started monitoring the phenomenon of "Home Alone." The

first victims of the phenomenon are the children, whose emotional fragility exposes them to greater risks.

Two out of three children who have parents gone to work abroad are affected by the lack of their love. Those children, psychologists and sociologists say, develop disharmonious personalities, and it is therefore possible that, once mature, to build a generation of adults with social integration problems. (Huditeanu, A., 2001, p. 112)

A day in the life of a child with parents working abroad

He wakes up and no one has prepared breakfast for him/ her eat with one hand what is at hand, with the other books in his/ her backpack and tamp down their notebooks with the themes that they may have neglected. Chooses from the pile of clothing that he / she gets and goes to school. If he/ she wants, will arrive to class.

If he / she meets on the road with the "gang" in which he/ she learned to smoke, postpones the teacher's reproaches. However, there is no one to praise him / her if he /she got a high mark. After losing all day with misleading junk, returns to home, lies to those who were at home that he has no homework to do, wastes some time watching TV, then goes to sleep wondering when mom or dad will call or if his parents think about him.

Short term effects:

The danger is greater in young children, whose personality is formed from the beginning in disharmony. Many have trouble

sleeping, become aggressive, do not trust themselves – because of the lack of parental models. Children in elementary school begin to lie, to attend street groups because they cannot communicate well with other family members, they will be aggressive and emotionally labile. Secondary school students, because they remain unattended by the parent whom they used to obey, can become verbally and physically aggressive because of frustration, anxiety and marginalization that began to unfold. These irregularities can be recovered with serious counseling.

One in ten children skipping school after his parents constantly works abroad, take low marks and may even reach school dropout. (Pescaru-Baran, Adina, 2004, p. 89) It is true that some children of the ones who had left lead a better life thanks to the money sent by the parents. And yet, psychologists say, money cannot replace affection.

Long term effects:

In the long run, this generation of children deprived of parental love and family harmony may become one of a problem - adults. Psychologists do not exclude the possibility that some more children become law – breakers. Aggressivity of many children from the generation "Home Alone", their refusal to accept they have problems, pain caused by the absence of parents turns them during the adulthood, a generation of adults socially unincorporated.

A child that grows up without parents or only with one of them will become an adult, who does not understand the meaning of marriage, will not trust the institution of

marriage and, in general, people. Psychologists say that adults who were in preadolescence "home alone" wish jobs that make money fast: football, topmodel, singer, dancer. Those who have been abandoned since childhood would rather want jobs in which justice is served, such as police work. Few of those who left for work for months know how to choose solutions for children left at home. Lack of information is striking; adults have no knowledge of the existence of consultants, non-governmental organizations from which they could receive some advice. There are kids who grow up in orphanages because their parents who went to work abroad "forgot" that they have souls at home who need them. Another problem that becomes alarming: more young people, gone to work abroad to raise money to buy a home or to secure a better life, are returning home with serious mental illness, loneliness, the absence of the loved ones and workload are just some of the causes of these diseases. We all know the conditions for working abroad.

Solutions:

There are institutions and bodies, both at home and abroad, able to handle the migration phenomenon, but they are not considering the causes of emigration of people. European Strategy for Employment is aimed at better integrating immigrants into the labor market and reduces the unemployment gap between the citizens of Member States of the European Union and those from third countries and insists on taking measures to transform undeclared work into legal employment . There

are some agreements between Romania and EU countries that regulate and organize only the labor movement.

Measures should be taken at central level should ensure decent incomes for very poor families, providing financial incentives or barter system, but also increasing the number of social workers dealing with children back home so that the effects of emigration on them to be as small as possible. (Mihailescu, I., 1999, p. 176) In Romania, school inspectors and non-governmental organizations are concerned with preventing and combating trafficking in persons, decrease the effects of emigration on students to prevent school dropout and delinquency among students with parents who work abroad. But contemporary migration phenomenon, and in particular Romanian emigration involves multiple and diverse causes and consequences. Therefore, measures and options for preventing and combating negative phenomena that are generated are numerous, depending on each case. The best solution lies in each of us involved in this event.

4. Study on the influence of family migration on children's school performance:

Purpose and objectives of the investigation

The purpose of this investigation is to determine the influence of migration of families (one or both parents) on school performance of their children (left in the country to attend classes).

The objectives of the investigation:

- Identify the influence of family leaving to work abroad on academic achievement of children;
- Analysis of perception by children / students about leaving their families to work abroad;
- Identifying the degree of interest that the school has for reducing the effects on school performance of students by this social phenomenon;

Hypothesis:

Going to work abroad parents and children leaving home to attend school causes a decrease in their school performance at least for as long as they leave.

Population investigated:

The group of subjects consisted of 100 students from higher education (classes I-IV) in Pitesti, Arges county. To establish the final sample we have classified the relevant reference population covered by the criteria of our investigation (gender, age and residential environment) and then by simple random sampling process, we established the final sample.

Table no. 1 A sample structure in relation to the GENDER variable

	Number of subjects	%
Male	50	50
Female	50	50
Total	100	

Table no. 2 Sample structure in relation to the variable AGE

	Number of subjects	%
Age 7 - 9	50	50
Age 9 -11	50	50
Total	100	

Table no. 3 compared with the residential environment variable

	Number of subjects	%
Rural	50	50
Urban	50	50
Total	100	

Investigation methodology

I. Psychosocial investigation. It is achieved basically based on a questionnaire (self administration or by auditors).

This survey consists of several stages of work, summarized in five actions:

1. preparation of the survey, which includes a series of defining objectives and

actions assumptions of the investigation, determination of the population from the survey (representative sample setting)

2. drafting and implementation of the proper questionnaire regarding the chosen administration mode, during which he resolves the types of questions and tests the draft questionnaire. The researcher may opt for a wide range of questions (be they style questions, knowledge, opinions and attitudes or motivational). In formulating the questions the researcher must consider the psychosocial implications of the phenomena and response situation.

3. survey data processing and interpretation in turn comprises three

stages:

"Despoiling" was analyzed, the results obtained and their meaning, and goals of the research methodology used. The results should be presented with all objectivity, whether or not they confirm the initial assumptions of the investigation.

4. The purpose of coding, quantitative and qualitative analysis of data obtained. In the course of, despoiling" it is being checked the completeness and accuracy of responses.

5. drafting and communicating the results of the investigation as a report, drawn up clearly and systematically regarding the survey objectives, the population over which an end of the investigation is not that of surrender, but of improvement.

To achieve the proposed investigation we constructed a questionnaire with three dimensions, as follows:

- The first dimension examines students' perception of this phenomenon (items 4, 18, 19,20,21,22,23,24);

- The second dimension captures the influence of the family leaving for work on the educational attainment of children (items 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 25, 26);
- The third dimension of interest in the questionnaire examines the interest that school gives to students in the situation concerned (items 5, 6, 7, 8, 9, 10, 27, 28).

II. Analysis of school documents

Catalogs analysis was used to identify students' academic achievement before and after their families leaving to work abroad. I thought to be sufficient to provide only general average obtained by the student per semester / semesters in appropriate school.

Analysis, processing and interpretation of results

The questionnaire was applied to individual subjects between February, 2nd, 2009 and April, the 25th, 2009, the results quantified according to the three dimensions is given below.

The first dimension of the questionnaire examines student perceptions of this phenomenon (items 4, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24).

The reasons why parents are going abroad:

- To work 50%
- A better life, a better economic situation 30%
- The need to purchase or renovate housing 10%
- Lack of jobs in Romania 10%
- Lack of money, financial shortcomings 5%
- Specific profession (sailor) 5%.

At the item "If it depended on you your parents to leave to work abroad, what would you decide?", 60% of respondents do not want their parents to leave unless it is absolutely necessary. 23% believe that they would agree to leave for a short period of time. 13% do not agree entirely with their parents leaving abroad, and 4% of the subjects totally agree with this.

Subjects who agree to let their parents leave consider that this is beneficial to both parents and family in general, bringing the following arguments:

- "Roams many countries,"
- "It is better than in the country,"
- "Because it is well there, and I'm going to visit them for a few days and holidays"
- "Because it is sometimes quieter at home and no longer so pressing,"

Those who disagree in most cases without affective arguments:

- "Because I miss them"
- "Can not bear without them," I find it hard without them,"
- "Miss them"
- "I'm worried for them,"
- "Is hard without mom, I become more reckless,"
- "Because I love them"
- "Because I want to spend my remaining time until departure to college with them,"
- "Because they find it difficult, not only me,"
- "We do not have someone to stay with us." or financial or material arguments:
- "There you get a higher income,
- "Financial situation improves when Dad comes home"
- "We have no financial means."

At the item "How do you appreciate the fact that your parents have gone abroad?" Opinions of the subjects investigated are varied, with reference both to intrinsic motivation, which is subjective, and also the financial arguments. A significant number of subjects can not make strong arguments, Their opinion was divided between the emotional consequences of leaving the child family, and welfare (better financial situation) that this departure brings. 82% of subjects welcomes departure, because:

- "Since my dad works in France it allows us to have money and buy everything,"
- "it is very well, because you'll have everything you want and can also have their love "
- "Dad has been retrained for us,"
- "Is a sacrifice made for me and a better life"
- "An effort for my welfare and the whole family"
- "No one will never forget this."

Other subjects appreciate this departure as negative, because:

- "I do not think it's a bad thing, but not too nice, either. It is bad to sit alone, but sometimes not so pressing,"
- "It's good, because they bring money for a house, but bad because it's hard without them,"
- "I find it difficult without my mother, at home and at school."

When asked what they would do if they were in the place of their parents ("If you are a parent, would you go abroad to work, leaving your kids with other people?), Most subjects responding negatively (70%), only 14% responding positively 2% say they would go only if absolutely

necessary, while 14% say they would go only if he could take their children with them.

The item "What would be your reasons for leaving?" We can achieve a comparison and verify that subjects share the same reasons their parents do. The reasons why they would leave are fairly:

- For better conditions, for more money (64%)
- To work, given the fact that in Romania the available jobs and incomes are low (14%)
- To live and to know other countries, offering more diverse chances than in our country (10%)
- To study for a career (12%).

58% of respondents agree with the parents' decision to leave and let the children in the country-side because, subjects say, children too leaving the country means stopping what courses would be appropriate in the country, 20% of them regret that parents have decided this, saying that it is much better to be close to their parents, even if this would have meant disruption and continuing education courses there. No subject agrees that the child should remain in the care of strangers than close relatives, such as a nanny.

The second dimension captures the influence of the family leaving for work on the educational attainment of children (items 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 25, 26). Through the built items it is aimed the analysis perception that subjects have about the influence on school performance as measured by school work performance (quality of results, quality of service in the learning, meeting learning difficulties etc).

The items "How often have you felt that you are unable to do your homework?" Subjects said they felt: so rarely (60%), rarely (28%), often (6%) or always (6%).

Substitution of duties for the parent that has left, in respect of supporting the child in school tasks, one done to a small extent by the person (s) in whose care he was left. Subjects recognize that often they carry out their tasks: alone (74%), with the remaining parent or grandparents (22%), and only sometimes with his uncle / aunt (4%). Behavior at school of the subjects in their perception, has not changed, because they constantly communicate school performance to parents, as before (90% of subjects), only some parents admit that they communicate only good results, because there is a possibility for immediate verification of the parent (10%).

The item "List three reasons why your family is interested in their school achievements, now they are gone?" Subjects answer as follows:

- Want to learn better, not to have lower marks (41%)
- Want to get into a good high school, a good university (12%).
- "they love me" (12%)
- They are worried for me, as how I could manage without them "(10%)
- "I want an easy job in the future" (10%)
- "It is normal, because I am their son" (2%)
- "Any parent is interested in their children's academic achievement, (2%)
- "Because they want to take the exam test '(2%)
- "To know if I participate in class, (2%)

- "School results to be as good" (2%)
- "To encourage me" (1%)
- "To be aware of as how much I can, (1%)
- "To find out what matters are best" (1%)
- "They want me to obey them", (1%)
- "They want to know how I behave in school" (1%).

To identify the consequences of their parents going on the personality of the subjects have built item "How have you felt your parents going abroad?" Replies were the following:

- "It's hard, but after they finish the work they will be back" (46%)
- "I'm fine, because they will return soon" (24%)
- "I am not at difficulty" (18%)
- "I want them to return home" (10%).

Subjective perception of quality of school performance during the period the family is gone in relation to the period when the family was not away shows that they believe that: are learning and performing as well as before (60%), are learning and performing better now when parents are away (30%), are learning less and have worse results than before (10%).

The arguments they make to justify this situation, the improvement or decrease in school performance, are:

- Absence of a person that controls the performance of school tasks
- The absence of a loved one to help him,
- Difficulty to learn alone
- Longing for parents
- Difficulties in some disciplines.

Subjects who admit underperformance compared to the period before the departure of their parents:

- "Do not learn so much,"
- "Grandma does not know how to help me"
- "I am ignored, there is no one to help me"

Subjects who consider that they perform better now than before the departure of their parents said:

- I am more inspired"
- "I want to become someone,"
- "I learn more because I realized"
- "Because I appreciate the effort that they have made and I wanted to repay them."

Those who like to have consistent performance, say that before their parents have left say:

- "Because I do not let family status affect my performance in school"
- "To make them proud of me"
- "If mother is not next to me it does not mean I don't have to learn."

The third dimension of the questionnaire examines the interest that school has for the students in the present situation (items 5, 6, 7, 8, 9, 10, 27, 28), affecting in particular the solutions that they adopt for school counseling students or personal crisis, should they occur.

The item "To what extent do you think school is necessary to keep in touch with your family on the results of your school?" They say

- Very large extent (85%)
- Largely (0%)
- As appropriate (5%)
- Very little (10%).

When asked the reasons for which family members are invited to school during this period, when parents are away, the subjects answer:

- For marks, school event (22%)
- For misconduct (18%)
- Only when regular meetings are held (60%).

Subjects like the fact that school organizes meetings with family - father remained at home, grandparents - most times to clarify the school situation for solving behavior problems, or organizational problems of the class.

When asked "How does the class tutor and colleges appreciate the fact that your parents have gone abroad?" subjects answer:

- "Treat me like before"
- "I do not think they are interested"
- "They find it to be quite normal, given that many of them found themselves in my situation"
- "They say it is a good thing,"
- "They give me some advice,"
- "They say I'm lucky"
- "They ask me why I'm not leaving as well"
- "Some think it is good home without parents."

To identify students' academic achievement before and after their families leaving to work abroad we used to identify the educational attainment of subjects at both times to determine whether these results were influenced in the sense of progress, regress or remain constant. I thought it to be sufficient to provide only general average obtained by the student per semester / semesters appropriate school.

If 29% of subjects in school have remained constant or increased very little.

For the other 71% the school results have dropped more or less significantly as opposed to the results they used to have before their parents departure. Among those, in only 8 % of the subjects the results have decreased insignificantly.

Conclusions:

At a macro level, the transition to a market economy has important consequences for the family:

- a decline in living standards and placing an increased number of families below the poverty line;
- diversification of income sources;
- increasing income inequality between different families and polarization of society and lifestyles;

While overall population consumption has decreased, there is an improvement in terms acquisition of durable goods usage, a major source of dissatisfaction is the poverty and unemployment;

- decreases the balance of female employment, more women are housewives;

• work in agriculture tends to become a major form of employment, earning additional income and source of self-consumption;

- worsening housing crisis;
- limiting access to social-cultural services;

• decrease in marriage;
• increase in divorces;
• birthrate fall;
• growth of general and infant mortality;

• increasing the importance of migration from urban areas;

- emphasis on pathological phenomena ("diseases of poverty", juvenile delinquency, child abandonment, parental neglect or exploitation, etc.).

Family organization is essential for survival and adaptation. In case of transition this model can also prove productive. The ability of

families to cope with new problems, however, is influenced by protective factors and risk factors. This capacity is expressed through changes in domestic life as well as external behaviors.

Also, there is a close link between individual vision of the world and family type –traditional or modern (as a structure of authority, marital roles, relationships, attitudes, family values). Family type - modern or traditional may play a role in the adaptation process. (Mitrofan, I., mushrooms [., C., 1998, p. 267)

Subjective perception of quality of school performance during the period when the family is gone in the time period when the family was not away is different from the real situation, identified following analysis of school documents.

The strongest consequences of leaving the family are laid on the subjects personality. They bring in most cases affective arguments "I miss them," "I cannot stay without them, "I find it hard without them, miss them, "I am worried about them," "it is hard without mom, I become more reckless, "because I love them," because I want to spend my remaining time until necessity both for financial reasons but for moral reasons - the moral obligation of parents, is to bring up and educate the children. They say "I am inspired more," "I want to become someone, to work," "I want to learn more because I realized that school is important," because I appreciate the effort that they have made and I wanted to repay them. "departure to college with them, "because they find it difficult, not only me." The fact is that everyone assumes the responsibility

of this phenomenon, understanding its.

As a bridge between the individual and society, between private and public space, the family is a meeting point between the various tensions and societal trends. Exterior changes are internalized in the family adaptation process, but the family does not support passive adaptation. Family adjustment and adaptation between the individual there are parallels and intersections. (Stănciulescu, E., 1998, p. 153) The specific and history of each family thus will make its mark on how it will react to change.

References:

1. Alexandru, Huditeanu, *Metode de cunoaștere psihologică a elevilor*, Editura Psihomedica, Sibiu, 2001.
2. Ioan, Mitrofan, C., Ciupercă, *Incursiune în Psihosociologia și Psihosexologia Familiei*, Editura Press, București, 1998.
3. Ioan, Mihăilescu, *Familia în societățile europene*, Editura Universității din București, București, 1999.
4. Otovescu-Frăsie Cristina-Maria, Adrian, Otovescu Dan, Semenescu *Dreptul la emigrație al tinerilor și evaluarea problemelor globale ale omenirii* (în colab.), Sesiunea de comunicări științifice *Dreptul românesc în contextul exigențelor Uniunii Europene*, Institutul de Cercetări Juridice “Academician Andrei Radulescu”, din cadrul Academiei Romane, Secțiunea a II-a: “Drept constituțional și drept public, 29 aprilie 2009
5. Adina, Pescaru-Băran, *Familia azi. O perspectivă sociopedagogică*,

Editura Aramis, Educația XXI, București, 2004

6. Elisabeta Stănciulescu, *Sociologia educației familiei*, Editura Polirom, Iași, 1998

7. Vl., Trebici, I., Hristache, *Demografia teritorială a României*, Editura Academiei, București 1986

Procesele de inovare și convergența României cu Uniunea Europeană

Prof.univ.dr. Ion GLODEANU
Institutul de Sociologie al Academiei Române
glodeanu@insoc.ro

Abstract: *The article deals with an issue of great present interest, namely the issue of innovation as one of the main sources for development and increasing competitiveness. For our country, innovation is a factor of major importance for bridging the gap separating it from the developed countries of the EU. Based on studies and statistical data at the level of the EU states, the article points out that our country ranks among the last with respect to all the indicators of innovative performance. The article also emphasizes the economic development gap between our country and the other countries of the EU.*

The article presents several strategic alternatives which could lead to the reduction of the gap between our country and the developed countries of the EU. For each of the alternatives, the article sets out the advantages and disadvantages of applying one or the other of the proposed strategies, in order to be able to assess which of the variants is the best for the circumstances and the current situation of our country.

Key words: *Innovation, gap, competitiveness, strategy, alternatives, knowledge-based society, objectives*

1. Decalajul dezvoltării

Intrarea țării noastre în Uniunea Europeană impune realizarea unei noi

gândiri și acțiuni strategice, în scopul reducerii decalajului și de a asigura României o poziție competitivă pe piața unificată a Uniunii Europene și pe piețele globalizate.

Din această perspectivă se impun câteva întrebări:

1. se poate face o diagnoză a situației României față de cea a țărilor Uniunii Europene? Pe ce criterii se poate face această evaluare?
2. care este ținta strategică în raport cu care folosim criteriile de evaluare?
3. care este scopul strategic?

Intrarea României în Uniunea Europeană a creat un **cadru favorabil** dezvoltării țării noastre, dar implică și **o serie de constrângeri** rezultate din principiile și obiectivele Uniunii Europene obligatorii pentru toate statele membre.

Aceste constrângeri, sub forma unor *obligații și interdicții*, impun o serie de măsuri de adecvare a politicilor României la cele ale Uniunii Europene. Cadrul favorabil rezultă chiar din aceste constrângeri, căci ele asigură un mediu propice unei colaborări și competiții, pe **criteriile câștigător-câștigător**, și nu pe cele ale concurenței învingător-înving.

Printre sursele principale ale creșterii competitivității Uniunii Europene pe piețele globalizate și asigurarea unor condiții mai bune de viață, *Raportul Kok* enumeră

„promovarea hotărâtă a strategiilor economice în cadrul unui mediu de tipul câștigător-câștigător”¹.

Scopul strategic, se referă la ceea ce se dorește a se obține în cazul în care obiectivele se vor realiza.

În acest sens, scopul strategiei nu poate fi altul decât realizarea unei stări sociale durabile care să asigure condiții tot mai bune de viață populației țării și conservarea unui mediu natural și social sănătos. Pe această intenționalitate, comună pe întreaga Uniune, s-a modificat chiar definiția competitivității, precizându-se scopul și mijloacele sale: „Competitivitatea este capacitatea economiei de a asigura populației sale atât standarde de viață superioare și în permanentă creștere, cât și rate superioare de angajare pe baze durabile”².

Cum poate fi realizat un asemenea scop? La această întrebare ar trebui să vedem *ce criterii* se pot utiliza în evaluarea stării de fapt.

Prin Tratatul de la Maastricht, Uniunea Europeană a fixat **cinci criterii nominale de convergență și un al șaselea privind legislația**.

Cele cinci criterii se refereau la inflație, rata nominală a dobânzii pe termen lung, cursul de schimb, deficitul bugetar și datoria publică.

Este ușor de înțeles că aceste criterii privesc doar câteva aspecte ale problemei. Alte criterii sunt la fel de

necesare, avându-se în vedere structurile pe ramuri economice, ponderea cercetării și învățământului în structura populației ocupate, etc.

Analizând *multicriterial* poziția României, realizările și minusurile existente între țara noastră și celelalte țări Europene, se constată un decalaj care trebuie diminuat sau redus.

Obiectul diagnozei, fixarea corectă a locului Uniunii Europene în economia globă și a mijloacelor de evaluare, a permis specialiștilor Uniunii Europene să trateze cu atenție fixarea obiectivelor.

Analizând deficiențele apărute în realizarea strategiei, *Raportul Kok* a subliniat că obiectivele sale rămân în totalitate valabile. „Europa a construit un model specific, economic și social, care a combinat productivitatea, coeziunea socială și adeziunea crescândă față de mediul durabil. Strategia Lisabona, reaxată pe creștere și angajare, oferă Europei un nou spațiu pentru acest model economic și social”³.

Raportul atrage atenția că „Strategia Lisabona nu reprezintă o încercare ca Europa să devină o copie a SUA – departe de aceasta. Lisabona reprezintă dorința de realizare a viziunii Europei privind ceea ce vrea să fie și ceea ce vrea să mențină cu prioritate în domeniile competiției globale crescânde, al populației în vârstă și al lărgirii. Ea exprimă largă ambiție pentru solidaritatea cu cei săraci, acum și în viitor”⁴. Obiectivele UE fixate la întâlnirea de la Lisabona

---

¹ European Communities, *Facing the Challenge*, Report from the High Level Group chaired by Wim Kok, noiembrie 2004, Luxembourg, p. 18.

² Commission of the European Communities, *Industrial Policy in an Enlarged Europe*, COM (2002), 714 final, Brussels, 2002, p. 2.

---

³ European Communities, *Facing the Challenge. The Lisbon Strategy for Growth and Employment*, Luxembourg, 2004, p. 7.

⁴ *Ibidem*, p. 12.

se concentrează pe următoarele cinci obiective:

- societatea cunoașterii;
- dezvoltarea pieței interne;
- îmbunătățirea climatului de afaceri;
- măsuri privind piața muncii;
- mediul durabil.

Fiecare țară membră arată raportul, va trebui să se concentreze pe două-trei obiective din cele cinci, fiind dificil să le abordeze simultan pe toate.

În fixarea obiectivelor sale, țara noastră pornește de la o analiză comparativă. Pe de o parte, se evidențiază decalajul dintre România și țările avansate ale Uniunii, se pun în lumină domeniile acestui decalaj și efectele sale asupra scopului urmărit, pe de altă parte, se precizează limitele și greutățile, oportunitățile pentru a concretiza mijloacele.

Decalajul dintre România și nivelurile medii ale Uniunii Europene este greu de lichidat, chiar de redus. Acesta a fost pus în evidență și de studiile elaborate de Uniunea Europeană.

Începând din 2001, Uniunea Europeană realizează anual un studiu evaluativ, prin care compară nivelurile la care au ajuns țările membre din punctul de vedere al procesului de realizare a trecerii spre societatea condusă prin cunoaștere.

Începând din 2002, aceste cercetări au cuprins și România.

În 2003, studiul grupează țările analizate în patru categorii:

- a) țări „lidere” („moving ahead”);
- b) țări care au performanțe bune, dar ritmul lor de dezvoltare nu ține pasul cu cel al țărilor de lideritate (sintagma „losing

momentum” – „pierderea vitezei” – le caracterizează);

- c) țări care pot practica strategia de „ajungere din urmă” („catching up”) a frunțașilor;
- d) țări „care continuă să cadă” („falling further behind”) și care nu reușesc să reducă rămânerea în urmă - în această grupă se află și România¹.

Studiile din 2003 și 2004 continuă să plaseze România în ultima grupă. Cel din 2005² prezintă, de asemenea, o situație nefavorabilă României. Pe baza unui indice sintetic (=1), țările cuprinse în cercetare sunt grupate în patru categorii:

- a) lideri inovatori pe plan global (indicele între 0,76 și 0,67);
- b) performeri de nivel secund (între 0,63 și 0,50);
- c) țări care urmează performerilor („follower countries”, cu indicele între 0,36 și 0,33);
- d) țări rămase în urmă” („lagging countries”, cu indicele între 0,29 și 0,11).

România se află tot în ultima grupă, pe ultimul loc, cu un indice de 0,11.

Studiul din 2007³, plasa România pe penultimul loc (înaintea Turciei). Operaționalizând conceptul de „performanță inovativă” prin cinci dimensiuni, UE consideră că, fără a lua în calcul unele surprize, României „i-

¹ “European Innovation Scoreboard”, în rev. *Cordis-focus*, nr. 19, decembrie 2002, p. 15.

² “Persistent Gap”, în rev. *Euroabstracts*, 2006, nr. 2, p. 3.

³ *European Innovation Scoreboard 2007*, februarie 2008, www.nordforsk.org/_img/european_innovation_scoreboard_2007.pdf.

ar trebui circa 20 de ani pentru a ajunge la media UE în domeniul inovării și dezvoltării inovative”¹.

Pe cele cinci dimensiuni ale performanței inovative, situația României era următoarea:

1. dimensiunea „promotorii inovației”, locul 24, din 27;
2. dimensiunea „crearea cunoașterii” – locul 27;
3. dimensiunea „inovație și antreprenoriat” – locul 18 din 27;
4. dimensiunea „aplicări” – locul 23 din 27;
5. dimensiunea „proprietate intelectuală” – pe ultimul loc.

2. Lichidarea decalajului și alternativele strategice

Necesitatea lichidării decalajelor dintre nivelurile de dezvoltare economică ale României și cele ale țărilor dezvoltate este acceptată de toți.

Ce înseamnă însă a lichida decalajele? Urmărim să realizăm asemănarea economiei noastre cu cea a țărilor avansate în ceea ce privește atât aspectele structurale, cât și cele de performanță? Sau să concepem o dezvoltare alternativă, pe căi mai „scurte” și obiective specifice, să promovăm un proces de dezvoltare pe căi și prin modalități care să ne permită alternative, dar cu performanțe de nivel comparabil cu cele ale țărilor dezvoltate? Astfel, lichidarea decalajului va avea ca țintă realizarea unei economii competitive pe piețele globalizate, dar plasând competiția pe zone, produse, tipuri de consumatori etc. avantajoase alternativelor noastre acționale.

---

¹ *Ibidem*, pp. 12-13.

Lichidarea decalajului poate fi proiectată pe ipoteza folosirii aceluiași căi utilizate de țările avansate de-a lungul istoriei lor sau se impun căi noi, adecvate situației noastre, și care ar putea fi ele?

În general, pentru România ca și pentru țările aflate în situații similare, se pot concepe o serie de căi alternative, cu aspectele lor pozitive sau negative, cu avantaje și dezavantaje, oportunități și riscuri.

Înainte de a trece la prospectarea alternativelor noastre, să amintim – element teoretic și practic foarte important – că și țările actualmente dezvoltate nu au mers pe căi identice. Au existat, în evoluția lor, o serie de aspecte fundamentale comune, care însă s-au îmbinat cu aspecte specifice care ocupau ponderi destul de importante.

Mai întâi, trebuie amintit faptul că procesul de trecere de la economia și regimul social politic feudal pentru Europa Apuseană s-a desfășurat pe o perioadă istorică de câteva sute de ani. Astăzi, tranziția spre societatea condusă prin cunoaștere implică un stadiu avansat de dezvoltare industrială, despre care Alvin Toffler vorbește chiar de un nivel al supraindustrialismului, de un industrialism care a ajuns la limitele modelului său.

În al doilea rând, a existat o succesiune de etape, cu caracteristici specifice, cu actori sociali diferiți, promotori ai schimbărilor, cu probleme umane particulare etc. Între aceste etape, despărțite uneori, prin perioade de „maturizare” de zeci și zeci de ani, s-au realizat schimbări treptate, pe măsură ce se dezvoltau actorii sociali și se constituiau condițiile necesare.

. Pentru o bună parte a istoriei moderne, ceea ce a caracterizat guvernele din Europa și America de Nord, deosebindu-le de cele din alte părți ale lumii, nu a fost democrația, ci liberalismul constituțional. «Modelul occidental» este simbolizat cel mai bine nu de plebiscitul maselor, ci de judecătorul imparțial¹.

Procesul de creare a economiei capitaliste și a evoluției sale a depins de contextele naționale și internaționale ale vremii, de specificul economiei și cu deosebire, de particularitățile culturale ale statelor. Max Weber a pus în evidență particularitățile formării capitalismului în țările în care a predominat credința protestantă. Adam Smith a tratat evoluția capitalismului din Anglia pe baza proceselor legate de diviziunea muncii și de politicile economice ale statelor.

Sucesiunea unor etape în evoluția țărilor occidentale s-a realizat neforțat, în intervale de timp generate de mersul „natural” al evenimentelor, astfel:

Renașterea (1450-1600) a pregătit „ruptura” de etapa reproducerii tendințelor, prin instituirea unei viziuni noi despre om și societate, cu o serie de aspecte pozitive, dar și unele negative².

Revoluțiile politice democratice (Anglia – 1642, Franța – 1789, lanțul

de revoluții din 1848) au creat noul spațiu politic al democrației liberale.

Revoluția științifică (Newton – 1687) a creat știința modernă, dar aceasta a rămas izolată de tehnologie până spre a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

Formarea de instituții moderne de învățământ (Universitatea din Paris – 1160) a realizat începutul difuzării culturii în rândul unor părți mai largi ale populației avute, ele funcționând însă izolat de cercetare și întreprinderi.

Revoluția industrială (1750-1790) a creat motorul cu abur și epoca societăților industriale. Revoluția industrială s-a realizat la început fără aportul științei epocii, noua tehnologie fiind rezultatul creației unor oameni autodidacți.

Tranziția spre societatea condusă prin cunoaștere, începută relativ din anii 1950-1960 aduce o schimbare radicală în principiile de funcționare a economiilor moderne.

Iată, pe scurt, succesiunea unor etape care prin realizarea și cumularea efectelor lor stau la baza resurselor și accesibilității la competitivitatea țărilor avansate.

Astăzi, România ca și alte țări aflate în situații similare, trebuie să judece aceste etape și să hotărască asupra modului în care le va trata.

Pentru a putea judeca *unitar* asupra politicilor – ca proces final – și *diferențiat* – ca proces vizând atitudinea practică față de fiecare etapă în parte –, se pot schița principalele probleme cu care ne confruntăm și pe care strategiile de postaderare ar trebui să le ia în considerare și să le găsească soluții.

¹ Zakaria Fareed, “The Rise of Liberal Democracy”, în rev. *Foreign Affairs*, noiembrie-decembrie 1997.

² Instituirea unei rupturi între știință și filosofie, pe de o parte, și religie, pe de altă parte, a constituit fundamentul (de gândire) al unor comportamente lipsite de înțelegerea datoriei umane.

În primul rând, România ar trebui să rezolve **trei probleme** privind economia în ceea ce are ea esențial: 1) finalizarea și consolidarea proceselor de creare a unei economii capitaliste pe plan național; 2) lichidarea decalajelor economice rezultate din faptul că, la noi, ca și în alte țări, constituirea unei economii de tip industrial nu a fost dusă până la capăt, industria cunoscând un nivel de dezvoltare tehnologică inferior celor occidentale, menținându-se puternice elemente preindustriale, 3) trecerea spre societatea condusă prin cunoaștere ca o cerință imperioasă, dar dificilă pentru noi în condițiile în care societatea industrială nu a fost încă constituită pe ansamblul economiei, persistând puternice elemente preindustriale legate de ponderea mare a populației rezidente la sate și care lucrează în agricultură.

O primă problemă se referă la modalitatea în care aceste trei procese care s-au realizat separat, pe etape succesive, în țările occidentale avansate, ar putea fi urmate în cadrul unui „flux unitar” de schimbare de tip *structural indusă*, adică dirijată de politicile statale pe baza unor proiecte dezirabile și cu deosebire, accesibile.

O a doua problemă se referă la *schimbarea sistemului instituțional*. Actualul sistem este și la noi rezultatul proceselor de modernizare, în care instituțiile sunt proiectate și acționează pe principiul unifuncționalității: întreprinderea produce bunuri și servicii, unitățile de cercetare produc cunoaștere, universitățile produc specialiști, corelarea dintre ele făcându-se greoi pe piață.

Noua societate condusă prin cunoaștere are un alt sistem instituțional specific. Pe baza analizei

critice a actualei practici, Uniunea Europeană a elaborat un model dezirabil și accesibil, în care:

1. unitățile de cercetare și de învățământ devin elementul central al sistemului;
2. instituțiile capătă caracterul unor organizații multifuncționale;
3. relațiile tind a evita fragmentarismul și medierea pieței, trecându-se la rețele eterogene de cooperare, clustere și megaclustere verticale.

În ce măsură aceste transformări sunt accesibile României și prin ce căi pot fi ele realizabile în proiectele noastre strategice?

O a treia problemă se referă la raportul IMM-urilor cu întreprinderile mari.

În trecut, sistemul organizațional al întreprinderilor avea la bază întreprinderi mari, fără o legătură organică cu întreprinderile mici și mijlocii.

Astăzi, evaluarea întreprinderilor mari se modifică pe măsură ce piețele însele se schimbă sub acțiunea a doi factori corelați: creșterea puterii de cumpărare a populației și generarea cerințelor de consum pe baza sistemelor diferențiate ale stilurilor de viață¹.

Astfel, în UE-25, circa 99,7% din numărul întreprinderilor sunt de tipul IMM. Totuși, în unele țări domină, proporțional, întreprinderile mari (tabelul 1).

---

¹ Ion Glodeanu, Oscar Hoffman (coord.), C. Leovaridis, S. Rașeev, A. Nicolaescu, *Paradoxul instituțional. IMM și dezvoltarea durabilă*, Editura Expert, București, 2006.

Tabelul 1
 Tipul dominant de întreprindere pe țări¹
 (sub aspectul clasei de mărime)

Țara	Tipul dominant	Țara	Tipul dominant
Austria	Micro	Luxemburg	IMM
Belgia	Micro	Olanda	IM
Danemarca	IMM	Portugalia	IMM
Finlanda	IM	Spania	Micro
Franța	Micro	Suedia	Micro
Germania	IM	Anglia	IM
Grecia	Micro	UE-15	Micro
Islanda	IMM	Islanda	IM
Italia	Micro	România	Micro

Nu este întâmplător faptul că IM sunt proporțional majoritare în unele țări dezvoltate economic (Finlanda, Germania, Olanda, Anglia, Islanda). Acestea sunt țări în care modelele de conducere pun preponderent accentul pe deciziile de „sus în jos”, țări cu concepții religioase protestante. Franța, Italia, Spania sunt țări în care funcționează modele cu orientări mai puternice „de stânga”, în care instituțiile statale joacă un rol mai mare.

Studiile făcute de G. Hofstede și J. McCormick aduc o anumită înțelegere în acest domeniu.

¹ European Commission, *Observatory of European SME's*, nr. 7, 2003, p. 29 (IM = întreprinderi mari, Micro = până la 9 salariați, Mici = 10-49 de salariați, Mijlocii = 50-249 de salariați).

Aceeași problemă este tratată și de alți cercetători. Astfel, modelul francez¹ implică, printre altele:

1. rolul statului: intervenționist, legitimitatea intervenției statului;
2. ideologia: importanța statului în protecția socială.

O explicație a preponderenței IM în unele țări se află și în structura pe ramuri a economiilor unor state, căci într-o serie de tipuri de producție, prin natura muncii, domină marile întreprinderi: extracția de petrol și gaze, minerit, rafinării, industria chimică, industria metalurgică, confecționarea mobilei, industria auto, mașini electrice, transport aerian, poștă, telecomunicații, asigurări sociale, bănci etc.².

Țările în care aceste ramuri au o pondere mai semnificativă pe economie vor avea și o pondere mai mare a IM.

În elaborarea strategiei, ce soluție să promoveze România? Este necesar a căuta, cu tot dinadinsul, să presăm tendința de a reduce numărul IM și al salariaților din cadrul lor?

A patra problemă se referă la formarea antreprenorilor. Antreprenoriatul definit ca reprezentând managementul inovativ – adică acel management care practică inovația în mod sistematic, permanent, voit, cu succes, benefic –

devine specific pentru societatea condusă prin cunoaștere

3. Alternative cu grade diferite de accesibilitate și dezirabilitate

Pornim de la problemele pe care politicile de postaderare trebuie să le aibă în vedere și să le caute o rezolvare cu costuri sociale cât mai reduse.

Așadar, vom lua pe rând fiecare alternativă teoretic posibilă și o vom cerceta pe o *grilă de criterii corelate*, vizând pe de o parte, gradul de accesibilitate și pe de altă parte, cel de dezirabilitate. Combinând cele două perspective, vom putea vedea care alternativă are un grad mai ridicat de accesibilitate și de dezirabilitate.

- **Alternativa „A”:** urmarea drumului parcurs de țările avansate.

Această alternativă a fost cu succes experimentată de țările capitaliste avansate. Se pot compara căile diverse prin care unele țări au abordat această alternativă. Experiențele pot fi evaluate din perspectiva prezentului, punând în lumină ceea ce a fost pozitiv și merită a fi luat în considerare de noi, dar și ceea ce a fost negativ: erori, neîmpliniri, efecte colaterale periculoase – R. Boudon le numea „efecte perverse”.

Deși, în ansamblu, drumul parcurs de țările avansate le-a dus spre rezultate pozitive, nu înseamnă că nu au existat și încercări nereușite, revizuirii, părăsiri de acțiuni. *Nu tot ce este o componentă a unei practici bune poate fi acceptată și benefică pentru viitor în orice context.*

¹ Janice McCormick, „Comblent l'écart entre logique industrielle et logique humaine dans le management internationale”, în vol. *Management Européen et International*, Paris, Editura Economică, 1993, p. 36.

² *Observatory of European SME's*, pp. 74-76.

Ipoteza teoretică a acestei alternative se află în teoria lui Rostow, a „stadiilor dezvoltării”.

Walt Whitman Rostow a analizat situația țărilor în curs de dezvoltare în termeni de „întârziere”. În lucrarea sa apărută în 1960¹, Rostow considera că țările în curs de dezvoltare au o serie de probleme socioeconomice specifice, asemănătoare celor pe care le-au avut și le-au rezolvat țările dezvoltate.

După Rostow, dezvoltarea economică trece prin *cinci mari etape*, care se succed istoric, într-o *ordine unică și necesară*:

1. societatea tradițională: predominarea sectorului agricol, viziunea fatalistă, rolul important al familiei, puterea aparține proprietarilor funciari;
2. crearea condițiilor prealabile decolării: dezvoltarea optimismului și dinamismului, valorificarea investițiilor, a profitului și a economiei;
3. „decolarea” („take-off”) sau „demarajul”, înlăturarea blocajelor care împiedică creșterea, investițiile ajung la peste 10% din venitul național, industriile noi devin motorul dezvoltării, agricultura se modernizează și furnizează forță de muncă;
4. mersul spre maturitate: prelungește efectele decolării, progresul tehnic avansat;
5. societatea de consum de masă este cea la care ajung țările industrializate.

---

¹ Walt Whitman Rostow, „The Take-off into Self-Sustained Growth”, în vol. *Social Change* (ed. A. Etzioni), Basic Books Inc., New York, 1964.

Țările în curs de dezvoltare vor trebui să urmeze aceste etape dacă vor să ajungă la nivelul celor dezvoltate.

Ipoteza de lucru a acestei alternative presupune ca țările în curs de dezvoltare, în limbaj mai nou, cele care urmăresc lichidarea decalajelor și „ajungerea din urmă” sau lichidarea întârzierii, să urmeze, pas cu pas, aceleași etape pe care le-au parcurs țările avansate, inclusiv actuala trecere spre societatea condusă prin cunoaștere.

- **Avantaje.** Aparent, această alternativă ar prezenta cele mai multe avantaje, cum ar fi:

1. se practică o strategie pe baza unei experiențe care s-a verificat favorabil, prin însăși poziția de lideritate a țărilor care au conceput-o și au aplicat-o;
2. se asigură un „răgaz” de timp, prin abordarea „pas cu pas” a drumului parcurs, ceea ce ar permite pregătirea resurselor necesare fiecărei etape;
3. s-ar putea realiza un consens mai mare din partea diferitelor forțe politice, prin argumentarea strategiei pe baza succesului anterior;
4. se va cunoaște din vreme etapa care urmează, resursele necesare, actorii care vor trebui sprijiniți etc. și în consecință, se vor realiza strategii apte să fie îndeplinite;
5. succesul acestei alternative este în general asigurat, cu condiția să se cunoască bine cum au procedat – la timpul lor – țările avansate și să nu

se comită greșeli în aplicarea celor cunoscute.

Conform lui Rostow, creșterea economică se realizează ușor dacă se întreprinde ceea ce este necesar. „Procesul creșterii economice poate fi în mod util abordat ca fiind centrat pe un interval de timp relativ scurt, de două sau trei decenii, când economia și societatea se transformă în așa fel încât creșterea economică devine apoi mai mult sau mai puțin automată. Vom numi decolare această transformare decisivă”¹.

La prima vedere, această alternativă ar trebui îmbrățișată. Dar dezavantajele sunt foarte mari.

- **Dezavantaje.** Aplicarea acestei teorii nu ia în considerare o serie de aspecte esențiale ale contextului concret în care se desfășoară astăzi competiția pe piețele globalizate.

Globalizarea tot mai adâncă și multicriterială duce la internaționalizarea piețelor naționale, pătrunderea marilor competitori pe piețele noastre proprii. Pentru a „înainta” în ritmul și în succesiunea etapelor precum țările avansate, nu poate fi omis un factor esențial: caracterul limitat al resursei timp. Timpul este un factor esențial al schimbării.

Alternativa discutată implică o ipoteză tacită², și anume credința într-un „timp constant”, cu alte cuvinte intervalele de timp în care s-au petrecut etapele de dezvoltare ale țărilor actualmente avansate pot fi aceleași acum, și pentru țările în curs de dezvoltare. Ipoteza nu ține cont de

faptul că timpul necesar unei etape de dezvoltare în trecut nu mai poate fi același cu cel pentru aceeași etapă în prezent sau viitor, deoarece „timpul social” este fundamental altul.

Țările care experimentau dezvoltarea în perioada „capitalismului timpuriu”, erau relativ la același nivel, astfel încât competiția se ducea pornindu-se de la condiții egale.

Azi, timpul nu mai poate fi judecat pe aceleași intervale, căci țările în curs de dezvoltare au un concurent mult mai puternic, care avansează mai rapid decât ele.

A urma „pas cu pas” drumul țărilor avansate înseamnă a condamna țările mai puțin dezvoltate să se confrunte permanent cu un competitor mai avansat, capabil de a veni pe piețe, chiar cele ale țărilor mai puțin dezvoltate, cu produse mai bune, mai ieftine, mai diferențiate, mai apropiate de personalitatea clientului, de a aduce tehnologii mai moderne etc.

„Decalajul de timp” pune permanent țările mai slab dezvoltate în condiții de inferioritate.

A urma această alternativă ar însemna a urmări o utopie, practic foarte dăunătoare.

Oricât de rapid ar fi ritmul de dezvoltare al României, experiența arată că țările avansate au oportunități superioare de creștere. Chiar la un ritm proporțional mai mic, creșterea absolută este mai mare.

Un ritm de creștere de 5% pentru țara noastră creează un plus de valoare adăugată cu mult mai mic ca cel produs de o creștere de 1-2% a unei țări dezvoltate.

Având avantaje mari din punct de vedere abstract, judecată într-un context concret al actualității,

¹ W. Whitman Rostow, *op. cit.*, p. 275.

² „Ipotezele tacite” sunt ipotezele care nu sunt formulate explicit, dar care, exprimând un mod de gândire, determină o serie de judecăți explicite.

alternativa aceasta este totalmente nerealizabilă și nedezirabilă.

- **Alternativa „B” a „piețelor duale”.**

Teoria care susține „dualismul” are ca o primă premisă analiza inegalităților în dezvoltarea statelor, pe baza sintagmei „subdezvoltării”.

În acest sens, așa cum arătase F. Perroux, subdezvoltarea este prezentată „sub forma a două sectoare, unul modern și celălalt arhaic (...) de unde reiese că o creștere puternică aplicată într-un punct (...) nu se propagă în ansamblu (...) Ansamblul este compus din insulițe de creștere economică înconjurate de spații economice vide sau care stagnează”¹.

Cele două sectoare au ca „bază” două tipuri de piețe ale muncii care coexistă, dar evoluează după „logici de funcționare diferite”².

Ipoteza autonomiei celor două sectoare și tipuri de piață stă la baza teoriei dezvoltării duale, conform căreia țările subdezvoltate, care nu au condiții și resurse să lichideze rămânerea în urmă pe ansamblul economiei, ar trebui să adopte o strategie pe două planuri: să dezvolte un sector modern, de înaltă tehnologie și productivitate, în care să se „absoarbă” forța de muncă bine calificată, puțin numeroasă și un sector mult mai larg al producției „tradiționale”, care să dea de lucru majorității populației, puțin calificată, și care ar fi condamnată la șomaj și sărăcie dacă s-ar trece la o dezvoltare

de tip modern pe ansamblul economiei.

Strategia are ca scop asigurarea unui loc de muncă pentru masa populației, dar și un efort de modernizare care să aducă în țară o serie de produse obținute prin relațiile de export-import.

Strategia aceasta, adaptată României, ar presupune menținerea unui sector cuprinzător al unei agriculturi de subzistență, care să ofere de lucru unei mase mari de țărani, a unor activități „tradiționale” de tip neagricol la sate și a unui sector asemănător mai restrâns la orașe, urmând ca pentru export să se dezvolte o serie de subramuri în care am avea experiență, resurse, piețe de desfacere.

Avantajele aparente, de scurtă durată, ar consta în reducerea șomajului în primele momente.

Dezavantajele sunt numeroase, structurale, de lungă durată, dar și imediate.

Ipoteza „autonomiei” celor două sectoare se dovedește neconsistentă în actualele condiții ale piețelor globalizate. Sectorul „tradițional” nu poate să se mențină izolat de ceea ce se petrece cu ansamblul economiei. Experiența negativă pe care o constatăm chiar acum la noi în țară ne arată că competiția cu economiile dezvoltate ale țărilor fruntașe, dar și a altora care promovează dezvoltarea, se desfășoară în tot mai mare măsură chiar pe piețele noastre interne.

„Internaționalizarea piețelor naționale” – ca un aspect al transformării economiilor naționale în „regiuni ale economiei globale” (R. Reich) – generează o tot mai profundă interconectare, atât a economiilor

---

¹ A. Gélédan, J. Brémond, *Dicționar economic și social*, București, Editura Expert, 1995, p. 375.

² *Ibidem*, p. 975.

naționale, cât și a diferitelor sectoare ale unei economii naționale între ele și cu economia mondială. În consecință, de exemplu, producția agricolă din România, în măsura în care a rămas „tradițională”, nu face față concurenței cu produsele altor economii naționale. Acest fapt, la rândul său, generează import de produse agroalimentare, chiar pentru produse pe care le realizăm și noi, ducând în multe cazuri la îndepărtarea de pe piețele noastre a produselor și producătorilor români. Sectorul „tradițional” al agriculturii nu este autonom, nu poate fi protejat, nu poate coexista alături de cel modern într-o strategie duală.

Urmărind a asigura un loc de muncă pentru populația mai săracă și mai puțin calificată, strategia dezvoltării duale duce la adâncirea subdezvoltării și la creșterea șomajului.

- **Alternativa „C”, a „arderii etapelor”,** are la bază principiile „alternativei A”.

Țările aflate în „urma” celor avansate trebuie să urmeze, în ceea ce este esențial, aceleași etape ca acelea pe care doresc „să le ajungă din urmă”, dar să „sară” peste unele etape, „să comprime” mai multe etape într-una singură. Prin această „scurtare a drumului”, vor putea să se dezvolte cu rezultate asemănătoare celor cu un ritm mai rapid de avansare.

În mod concret, cei care încearcă această strategie folosesc câteva principii din managementul strategic:

1. transformarea dezavantajelor în avantaje;

2. folosind experiența liderilor, se va evita acțiunile care s-au dovedit inutile;
3. folosind experiența liderilor, se vor adopta hotărârile lor finale, omițând etapele de căutare.

Aplicând aceste principii, se consideră că drumul se scurtează și poate fi parcurs mai repede cu viteze mai reduse decât „drumul lung” care implică toate căutările, erorile, revenirile etc.

Strategia aceasta face o omisiune esențială, concentrându-se asupra timpului necesar țărilor rămase în urmă de a parcurge drumul mai lung pe care au mers liderii. Dar liderii nu „stau pe loc”, ei continuă să avanseze în ritm mai rapid chiar din punctul pe care vor să-l atingă țările rămase în urmă.

Liderii au performanțe mai mari în domeniile de bază ale generării vitezei: cercetarea-dezvoltarea, inovarea, productivitatea, valoarea adăugată etc.

Nu numai că țările în competiție cu liderii nu reușesc să aibă performanțe mai mari, dar „ritmul” ascunde o „masă” mai mare de munci de realizat.

Avantajele strategiei ar fi importante DACĂ presupuzițiile sale ar fi realiste, realizabile.

Transformarea dezavantajelor în avantaje este posibilă în anumite cazuri și are, într-adevăr, efecte benefice. De exemplu, prin trecerea industriilor bunurilor de consum individual de la producția de masă, bazată pe productivitatea mașinii, spre producția personalizată, bazată pe munca manuală, superior calificată, ajutată de computer, s-ar putea ca industriile noastre mai slab utilizate pentru competiția pe bază de

tehnologie să aibă unele ascendente în noua competiție bazată pe măiestria omului.

Dar, și în acest caz, se impun:

1. măsuri de înzestrare cu tehnologiile informației;
2. o recalificare a forței de muncă, obișnuită acum să lucreze doar pe câteva operații ale ansamblului diviziunii muncii;
3. un management de tip nou;
4. pătrunderea pe piețele de desfacere cu aceste produse.

Experiența ne arată că aceste condiții, aparent simple, nu se pot realiza ușor și pe scară largă din diferite cauze, printre care greutatea de a cuceri piețe dominate de producători de mare prestigiu. La vremea sa, Japonia a practicat strategia, cu bune rezultate, în cazul calculatoarelor „de buzunar”, dar acest fapt a implicat eforturi deosebite și o disciplină a muncii tipic japoneză.

Dezavantajele rezultă tocmai din nerealismul ipotezei. Drumul nu se poate scurta dacă folosim aceleași criterii de etapizare, de fixare a obiectivelor ca cele ale liderilor.

- **Alternativa „D” – „alternativele în fixarea drumului însuși”.**

Putem lichida decalajele dacă vom schimba radical modul de a formula problema sau, cum se exprima C. Noica, „dacă mutăm problema din loc”. În acest caz, vom pune în alți termeni întrebarea: care ar trebui să fie obiectivele concrete, particulare, pentru a putea ajunge *la același nivel de competitivitate, dar prin alte ramuri economice?*

Mai exact, nu putem urmări mai întâi să „epuizăm” modelul industrial, dezvoltând industriile de tip mecanic, și doar după aceea să

începem trecerea spre societatea condusă prin cunoaștere.

Nu există o altă alternativă la societatea condusă prin cunoaștere, dar există alternative în cadrul societății conduse prin cunoaștere.

Țările occidentale avansate trec la societatea condusă prin cunoaștere în condițiile în care modelul industrial și-a epuizat valențele sale, realizând o economie condusă prin cunoaștere cu o industrie puternică.

Noi vom putea sau ar trebui să realizăm o economie condusă prin cunoaștere cu o industrie modernă, informatizată, dar dezvoltată pe mai puține ramuri și subramuri în care am putea fi competitivi și în plus, îmbinând structurile industriale și ale serviciilor cu o dezvoltare mai extinsă a agriculturii modernizate, ecologice, cu o populație ocupată în acest domeniu mai numeroasă față de cea din Anglia ori Germania și cu un turism multifuncțional. Elemente ale acestei strategii sunt prezente cu bune performanțe în unele țări aflate la un nivel de dezvoltare generală superior țării noastre.

Programul Național de Reforme. Strategia Lisabona 2006, elaborat de Ministerul Integrării Europene, stabilește un număr de 14 priorități, structurate pe trei obiective.

Obiectivul 1. Nivelul macroeconomic: stabilitatea economică și sustenabilitatea finanțelor publice. Priorități:

1. Stabilitatea macroeconomică.
2. Sustenabilitatea finanțelor publice.
3. Reformarea sistemului de asigurări sociale și de asigurări de sănătate.

4. Creșterea calității serviciilor publice și a eficienței administrației.
5. Asigurarea unei balanțe energetice echilibrate.

Obiectivul 2. Nivelul microeconomic: îmbunătățirea competitivității și productivității economice. Priorități:

1. Cunoaștere și inovare.
2. Tehnologia informațiilor și a comunicării.
3. Promovarea antreprenoriatului.
4. Dezvoltarea rețelei de transport.
5. Îmbunătățirea funcționării pieței interne.
6. Gestiunea durabilă a resurselor regenerabile și neregenerabile.

Obiectivul 3. Priorități în domeniul ocupării: calitatea ocupării pentru toate categoriile de vârstă.

1. Flexibilitatea și securitatea pe piața forței de muncă.
2. Îmbunătățirea accesului pe piața muncii.
3. Competitivitate pe piața muncii.

La aceste obiective și priorități s-ar adăuga cele referitoare la agricultură și sat, turism, cercetare-dezvoltare-inovare.

În cadrul priorităților menționate se înscrie și găsirea unui răspuns legat de raportul dintre IMM-uri și marile întreprinderi.

Credem că, în alternativa a patra, soluția ar putea fi: un procent mai mare de 0,3% întreprinderi mari, respectiv un procent mai mic de 99,7% IMM-uri. Raportul ar putea fi de 5-8% întreprinderi mari. Aceasta, pentru că doar întreprinderile mari pot asigura o legătură necesară între cercetare-inovare și aplicarea rezultatelor în întreprinderi.

Promovarea cu tot dinadinsul a reducerii numărului și dimensiunilor IM este eronată chiar și în viziunea Uniunii Europene. La dimensiunile economiei noastre, un procent de cel puțin 5-8% din numărul total al întreprinderilor mari ar putea fi „motorul” inovării, al transferului către IMM-uri, al legăturii cu cercetarea și învățământul. Întreprinderile mici și mijlocii vor putea prelua inovațiile, vor asigura difuzarea lor pe ansamblul economiei, unele vor putea să devină IMM-uri de tip „high-tech”, să creeze cunoaștere.

În cadrul „alternativei D” pe care ne-am putea-o însuși, procesele de schimbare a structurilor socioeconomice ale capitalismului se realizează prin mecanisme de „ruptură”, adică au la bază „frângerea tendințelor”; vechile tendințe specifice reproducerii structurilor existente încetează a mai persista și apar noi tendințe care devin predominante.

„Dezvoltarea prin procese de ruptură” este proprie schimbărilor sociale și în cazul trecerii spre economia condusă prin cunoaștere.

Noua societate și economie schimbă radical mecanismele inovării și „alinamentul” actorilor sociali ai dezvoltării, impunând o nouă viziune tocmai pentru a putea promova în cunoștință de cauză asemenea mutații practice. Noua viziune nu se formează spontan, ca o simplă generalizare a practicilor economice, ci impune un **proiect opțional**, constant, pe baza unor analize pe criterii de accesibilitate și dezirabilitate. O asemenea analiză în construcția proiectului nostru strategic este de dorit.

Orice nouă fază a capitalismului a fost generată de actori sociali specifici care au pus în „acțiune” resurse și mijloace particulare. Epoca industrială, declanșată prin „revoluția industrială” a fost susținută de investitorii industriași, de inventatorii autodidacți și de muncitorii de execuție.

Între cei doi poli ai societății, muncitorii și capitaliștii, s-a dezvoltat o largă și importantă „clasă de mijloc”, infirmându-se teza lui Marx asupra „polarizării” sociale.

Societatea condusă prin cunoaștere pune în evidență alți actori sociali capabili să o proiecteze și să o realizeze.

4. Noii actori ai schimbării

Trebuie să subliniem un fapt esențial: în istoria civilizațiilor au existat diverse epoci caracterizate prin resurse materiale de bază folosite (epoca pietrei, a pietrei șlefuite, a bronzului, a fierului etc.) sau prin cele energetice (epoca energiilor animale, mecanice, a electricității, atomice etc.). Factorul activ, care a **determinat** trecerea de la o epocă la alta, nu a fost resursa, ci noii actori care au creat-o și promovat-o.

Astfel, revoluția industrială a fost generată de noii actori sociali, promotori ai mării industrii, deși resursa folosită (cunoașterea) fusese creată încă din antichitate. „Cunoștințele și realizările din domeniul mecanicii, obținute în perioada elenistă, au fost prin ele însele cu totul suficiente pentru a putea produce principalele mecanisme care au dat naștere revoluției industriale, dar dezvoltarea mecanicii

eleniste s-a oprit curând”¹. Dacă aceste cunoștințe n-au generat revoluția industrială, faptul se datorează lipsei actorilor sociali interesați și capabili în a realiza transferul spre o nouă industrie.

Trecerea spre societatea condusă prin cunoaștere nu poate fi explicată prin apelul la resurse, ci la actori. Și societățile de tip industrial au avut o „elită intelectuală” care a produs cunoaștere: în a doua jumătate a secolului al XIX-lea apar primele ramuri industriale bazate direct pe știință. Și „managerii profesioniști” apar la începutul secolului nostru.

Dacă termenul sau „metafora” „societății conduse prin cunoaștere” are o legitimare, aceasta trebuie căutată nu în zona resurselor, ci a actorilor sociali. Pe fundalul liberei concurențe specifice unei economii capitaliste de piață maturizate, grupurile sociale ale cunoașterii, noua „clasă a cunoașterii”², „clasa specialiștilor”³, noile „elite tehnice”, „noua elită”⁴, devin tot mai importante în asigurarea competitivității prin inovare pe baza cunoașterii.

Noii actori au generat nu numai creșterea rolului cunoașterii, ci și – foarte important – schimbarea naturii cunoașterii: ei au dezvoltat cunoașterea, determinând „centralitatea cunoașterii teoretice – primatul teoriei față de empirism – și codificarea cunoașterii în sisteme abstracte de simboluri care, în orice sistem

¹ J.D. Bernal, *Știința în istoria societății*, Editura Politică, București, 1964, p. 159.

² Daniel Bell, *op. cit.*, p. 221.

³ *Ibidem*, p. 238.

⁴ *Ibidem*, p. 487.

axiomatic, poate fi folosit pentru a clarifica multe arii ale experienței, diferite și variate”¹. Actorii sociali au schimbat caracterul cunoașterii, permițând generarea de algoritmi și, prin aceasta, au inventat o nouă tehnologie, o „tehnologie intelectuală”. Astfel „o tehnologie intelectuală este un substitut al algoritmului în locul judecăților intuitive. Acești algoritmi pot fi introduși într-o mașină automată, într-un program de computer, un set de instrucțiuni bazat pe unele formule statistice sau matematice”².

Așadar:

Noua clasă a cunoașterii a generat o schimbare în natura cunoașterii, care a permis elaborarea de algoritmi și prin acestea, noua tehnologie intelectuală. Așa s-a instituit rolul nou al intelectualității.

Competiția a dus spre accesul tot mai relevant al intelectualității în diferitele sectoare ale societății și prin aceasta, „la expansiunea noii intelectualități”³.

Societatea condusă prin cunoaștere este rezultatul acțiunii noilor actori care au pus cunoașterea la baza schimbării. Descifrarea metaforei „**societatea condusă prin cunoaștere**” este de găsit în domeniul actorilor, rolul conducător al noilor elite, în sensul de generare a direcției schimbării, care implică fundamentarea proceselor de decizie pe participarea directă a noilor actori, nu simplist pe cunoaștere.

Iată de ce a promova noua economie implică a stimula, a ajuta această nouă clasă să joace rolul său social, așa cum promovarea societății industriale cerea stimularea liberei dezvoltări a promotorilor săi.

Complementar noii tendințe exprimate de creșterea numerică și în special, a rolului noii clase a cunoașterii, se desfășoară și o altă tendință majoră: decuplarea crescândă a proceselor tehnologice de procesele de muncă în cazul muncilor fizice, în prima etapă, apoi de activitățile ce pun în funcțiune abilitățile intelectuale rutiniere: de birou, gestiune, comerț etc.

Spre deosebire de **tehnologiile mecanice** care funcționează dirijate de om, tehnologiile inteligente transferă programul „din capul omului” în mașini, făcând ca acestea să funcționeze automat, omul doar supraveghindu-le.

În consecință, numărul muncitorilor manuali scade treptat, crescând exponențial cel al profesiilor intelectuale.

Chiar în cazul trecerii la managementul personalizat care readuce în prim plan munca manuală, superior calificată, asistată de mijloacele computerizate, scăderea numărului muncitorilor și creșterea celui al profesiilor intelectuale caracterizează trecerea spre noua economie condusă prin cunoaștere. Acest proces este un element component esențial al „rupturii” în viziunea despre economie, părăsindu-se modelul „clasic” al economiei de tip industrial, caracterizat prin cele două clase principale, muncitori-capitaliști și o clasă mijlocie tot mai numeroasă.

¹ *Ibidem*, p. 362 (“Resursa principală a societății postindustriale este personalul său științific”, *ibidem*, p. 221).

² *Ibidem*, pp. 28-30.

³ *Ibidem*, p. 15.

Trebuie să ne obișnuim cu viziunea unei economii care are ca protagoniști principali grupuri diferite ale elitelor cunoașterii, inclusiv ale celor care investesc bani și conduc prin medierea antreprenorilor profesioniști și/sau prin participarea lor directă, în măsura în care sunt profesioniști ai afacerilor nu doar deținători de capital. Acești noi actori sociali se pot dezvolta și spontan, dar procesul ar fi mai dificil și îndelungat. Apare **noul rol al statului** – ca exponent al intereselor generale ale societății – de a interveni activ în susținerea, motivarea, ajutorarea acestor noi actori potențiali.

Care sunt acești actori?¹

Ei sunt „noile elite” ale societății. De ce vorbim de **elite**?

Societățile conduse prin cunoaștere sunt generate de:

- **Elitele intelectuale.** Ne referim, în primul rând, la profesioniștii din învățământ, cercetare-inovare-dezvoltare, inventatorii, creatorii de programe, personalul ocupat cu strângerea, prelucrarea, difuzarea informației etc. Alături de aceștia, se cuvine a menționa intelectualitatea „din afara” cunoașterii științifico-tehnologice, și anume cea din sfera artei, moralei, dreptului, religiei etc., care întregeste gama valorilor unei culturi.

- **Elitele antreprenoriale,** managerii inovativi, cei care practică inovarea conștient, voit, permanent, sistematic și cu succes (P. Drucker) și care dau proceselor organizaționale un caracter dirijat prin cunoaștere de către cei care produc, prelucrează, difuzează, folosesc cunoașterea și inovarea prin cunoaștere, iar aceștia sunt recrutați din straturile cele mai pregătite, creatoare și inovatoare. Societățile de tip industrial au fost generate de „actori de masă”, investitori adesea fără studii de specialitate, practicanți ai tehnologiilor, muncitori de execuție. „Elitele intelectuale” lucrau „din afara economiei”, jucând un rol doar prin medierea industriei. Actorii societății conduse prin cunoaștere sunt recrutați din „vârfurile” meritocrației (D. Bell).
- **Noile elite ale muncitorilor industriali** – posesori ai unor înalte calificări, punând preponderent în valoare aptitudinile lor intelectuale față de cele fizice.
- **Noile elite sindicale,** promotoare ale unei noi mentalități, ale „jocului cu sumă pozitivă”, ale parteneriatului public-privat-sindicate.
- **Noile elite guvernamentale,** promotoare ale „noului liberalism intervenționist”, care părăsesc politicile de „laissez-faire”, trecând la un liberalism în care statul intră și el ca

¹ Oscar Hoffman, Ion Glodeanu, *Cunoașterea – noua resursă a puterii*, Editura Intact, București, 2006, pp. 53-55; Oscar Hoffman, Ion Glodeanu, *De la mediocrație la meritocrație – societatea cunoașterii și noile elite*, Editura Expert, București, 2007.

partener, alături de patronat și sindicate.

- **Noile elite ale societății civile**, exponente ale acelor grupuri care se angajează în promovarea „liberalismului intervenționist”, alături de elitele guvernamentale.

Crearea unor noi mecanisme ale schimbării prin acțiunea prioritară a acestor „elite” presupune și o nouă viziune asupra sectoarelor economiei și a rolului lor.

În societățile de tip industrial, rolul preponderent al „actorilor de masă” din industrie făcea ca majoritatea populației ocupate să se afle concentrată în sectorul II al industriei. În societatea condusă prin cunoaștere, majoritatea populației ocupate se va afla concentrată în sectorul informatic (universități, unități de cercetare, activități antreprenoriale, recoltarea, difuzarea și folosirea informației, comunicare etc.) și subsectorul „b” al industriei, producătoare a „tehnologiilor inteligente” (D. Bell)¹.

---

¹ D. Bell a propus o nouă sectorizare a economiei: **sectorul I** (cel clasic, al exploatării directe a resurselor naturale: agricultura, silvicultura, pescuitul, mineritul etc.); **sectorul II** (industria) este subîmpărțit în două: *subsectorul „a”* (cel tradițional, al industriilor de până acum) și *subsectorul „b”* (subsectorul informatic al economiei), alcătuit din industriile electronice, de automatizare și robotizare, calculatoare etc.; **sectorul III** (serviciile economice: transport, comerț etc.); **sectorul IV** (serviciile sociale: băncile, sănătatea, loisir-ul etc.); **sectorul V** (serviciile informatice: învățământul, cercetarea-inovarea, managementul, culegerea de date etc.) (Daniel Bell, *op. cit.*, pp. 14-

Noua viziune marchează „ruptura” prin mutarea preocupărilor spre noii actori și noile sectoare prioritare ale economiei.

Creдем că societatea condusă prin cunoaștere trebuie proiectată pe criteriul adecvării sale la ceea ce are ea esențial-specific: a) promovarea sa de către noii actori; b) asigurarea rolului strategic prioritar al învățământului, cercetării-inovării-dezvoltării; c) găsierea „nișei” în economia globalizată de competitivitate.

De asemenea, noua economie poate fi realizată și cu o agricultură ce menține un procent mai mare din populația ocupată, **cu condiția** ca și ea să se restructureze pe „axul” noii economii conduse prin cunoaștere: biotehnologiile, ecotehnologiile, agricultura ecologică etc. În orice caz, ar trebui să se ia în considerare, în diferitele variante ale structurii economico-ocupaționale, faptul că această structură are ca „ax” principal actorii noi ai producerii, prelucrării, difuzării și utilizării cunoașterii.

„Producția materială” rămâne o componentă de bază a noii economii. Omul trebuie să mănânce, să se îmbrace, să locuiască, să se deplaseze, să producă bunuri și servicii, iar acestea se realizează printr-o producție care implică „o nouă structură care poate fi descrisă ca «producție inovativă» bazată pe cunoaștere și capital”².

Noua economie va face și din industrie o aplicare a cunoașterii, transformând esențial structura ocupațională a întreprinderilor mari

---

15).

² European Commission, *Manufuture. A Vision for 2020*, Belgia, 2004, p. 13.

competitive și „actorii cunoașterii”, în elementul principal al resurselor umane. „Transformarea industriei este o necesitate. Pentru a face față competitivității, provocărilor privind mediile și aspectele sociale, un efort concertat va fi necesar pentru a transforma industria spre una de tip intensiv-cognitiv, cu un sector inovativ capabil să atingă și să mențină lideritatea tehnologică și de producție pe piața globală”¹. Este posibilă o economie condusă prin cunoaștere cu o **structură industrial-agrară** și de mare competitivitate pe piețele globalizate?

Punându-și asemenea obiectiv strategic de perspectivă, România poate să valorizeze aspectele specifice economiei țării, asigurând o postaderare competitivă și benefică, și să reducă decalajul care o desparte de țările avansate.

După părerea noastră, putem spune că politicile actuale subapreciază rolul determinant al „clasei cunoașterii”, al „clasei specialiștilor”.

Bibliografie selectivă:

1. 2006 *Global Innovation Scoreboard* (GIS), Report, “European Trend Chart on Innovation”, decembrie 2006.
2. *Anuarul statistic al României*, 2008.
3. Bell, Daniel, *The Coming of Post-Industrial Society. A Venture in Social Forecasting*, Basic Books Inc. Publisher, New York, 1973.
4. Bernal, J.D., *Știința în istoria societății*, Editura Politică, București, 1964, p. 159.
5. Burnham, James, *The Managerial Revolution*, N.Y., 1991.
6. Chandler, A., *The Visible Hand, The Managerial Revolution in American Business*, Harvard University Press Cambridge, 1977.
7. Commission of the European Communities, *Industrial Policy in an Enlarged Europe*, COM (2002), 714 final, Brussels, 2002.
8. European Commission, Joint Research Center, *Knowledge and Learning. Towards a Learning Europe*, Seville, Spain, 1999.
9. European Commission, *Manufuture. A Vision for 2020*, Belgia, 2004.
10. European Commission, *Observatory of European SME's*, nr. 7, 2003.
11. European Communities, “Helping Companies Reinvent Themselves”, în rev. *Euroabstracts*, Brussels, 2003, nr. 4.
12. European Communities, “Structure and Performance of the Business Economy in Bulgaria and in Romania”, în rev. *Statistics in Focus*, 2007.
13. European Communities, *Facing the Challenge*, Report from the High Level Group chaired by Wim Kok, noiembrie 2004, Luxembourg.
14. European Communities, *Facing the Challenge. The Lisbon Strategy for Growth and Employment*, Luxembourg, 2004.
15. “European Innovation Scoreboard”, în rev. *Cordis-focus*, nr. 19, decembrie 2002.
16. *European Innovation Scoreboard 2007*, februarie 2008, www.nordforsk.org/

¹ *Ibidem*, p. 5.

- [img/european_innovation_scoreboard_2007.pdf](#).
17. Fareed, Zakaria, "The Rise of Liberal Democracy", în rev. *Foreign Affairs*, noiembrie-decembrie 1997.
  18. Fukuyama, Francis, *Trust*, New York, The Free Press, 1995.
  19. Gélédan, A., Brémond, J., *Dicționar economic și social*, București, Editura Expert, 1995.
  20. Glodeanu, Ion, Hoffman, Oscar (coord.), Leovaridis, C., Rașeev, S., Nicolaescu A., *Paradoxul instituțional. IMM și dezvoltarea durabilă*, Editura Expert, București, 2006.
  21. Guvernul României, Ministerul Integrării Europene, *Programul Național de Reforme. Strategia Lisabona 2006*, 12.09.2006, anexa 1.
  22. Hislop, Donald, *Knowledge Management in Organization*, Oxford University Press, N.Y., 2005.
  23. Hoffman, Oscar, Glodeanu, Ion, *Cunoașterea – noua resursă a puterii*, Editura Intact, București, 2006.
  24. Hoffman, Oscar, Glodeanu, Ion, *Cunoașterea, noua resursă a puterii*, Editura Intact, București, 2006, capitolul 9.
  25. Hoffman, Oscar, Glodeanu, Ion, *Cunoașterea, noua resursă a puterii*, capitolul 9.
  26. Hoffman, Oscar, Glodeanu, Ion, *De la mediocrație la meritocrație – societatea cunoașterii și noile elite*, Editura Expert, București, 2007.
  27. Hofstede, Geert, *Managementul structurilor multiculturale*, București, Editura Economică, 1996.
  28. "Inviting Cinderella to the Innovation Ball", în rev. *Innovation and Technology Transfer*, 2004, nr. 4.
  29. Macmillan, Hugh, Tampoe, Mahen, *Strategic Management*, Oxford University Press, Inc., N.Y., 2000.
  30. McCormick, Janice, „Comblant l'écart entre logique industrielle et logique humaine dans le management internationale”, în vol. *Management Européen et International*, Paris, Editura Economică, 1993.
  31. Nonaka, Ijikiro, *A Dynamic Theory of Organizational Knowledge Creation*.
  32. *Observatory of European SME's*.
  33. "Persistent Gap", în rev. *Euroabstracts*, 2006.
  34. *Programul Național de Reforme. Strategia Lisabona 2006*.
  35. "Reassessing Research Funding", în rev. *Innovation and Technology Transfer*, 2002, nr. 3.
  36. Rifkin, J., *The End of Work*, Penguin, London, 2000.
  37. "Scientists at the Frontiers", în rev. *Euroabstracts*, 2005, nr. 4.
  38. Taylor, F.W., *The Principles of Scientific Management*, N.Y., Harper, 1911.
  39. Weber, Max, *Etica protestantă și spiritul capitalismului*, Editura Humanitas, București, 1993.
  40. Whitman Rostow, Walt, "The Take-off into Self-Sustained Growth", în vol. *Social Change* (ed. A. Etzioni), Basic Books Inc., New York, 1964.

Perspectivă comparativă asupra metodelor de dezvoltare comunitară utilizate în zonele rurale de preoții din România și Norvegia

Conf. univ. dr. Eugenia UDANGIU
Lect. univ. drd. Diana RĂDUȚ
Universitatea din Craiova
eudangiu@yahoo.com, ianacasiana@yahoo.com

Abstract: *Lucrarea de față își propune să prezinte, într-o manieră comparativă, percepția preoților din câteva localități rurale aflate în sudul României și Norvegiei, cu privire la dezvoltarea comunitară a zonelor lor de rezidență, în ansamblul contextului social, economic și politic actual. De asemenea, am încercat să determinăm metodele utilizate de actorii sociali precum și nevoile lor de autodezvoltare.*

Cuvinte cheie: *dezvoltare comunitară, perspectivă comparativă, nevoi de autodezvoltare*

1. Introducere

După aproape 50 de ani de colonizare ideologică și nu numai, statele Estului european încearcă să-și refacă „țesătura” socială, bazându-se pe experiența lor istorică precum și pe modelele mai mult sau mai puțin convergente ale Vestului. Dezvoltarea tehnologică occidentală, mai mult decât cea științifică, a fost cea care a alimentat mitul „progresului” în general și chiar a stat la baza progresului material al societății. La rândul său, bunăstarea materială asociată cu valorile creștine laicizate, au dat naștere statelor asistențiale sau ale „bunăstării” (welfare states). Cum se întâmplă însă adesea cu deciziile bazate doar pe calcul rațional, „ingineria socială” practică cu bune intenții de statul savant, a început să-și arate efectele perverse, efecte neintenționate și uneori destul de greu de anticipat. Astfel, departe de a se fi ajuns la

„rețete” valabile în orice context, construirea și re – construirea solidarității sociale este un proces mereu în desfășurare, un „drum care se construiește mergând”. Confruntate cu fenomenul globalizării, statele Europei Unite trebuie să găsească un cadru general comun de acțiune, cadru suficient de flexibil încât să permită în același timp și valorificarea experiențelor particulare ale fiecărei țări.

2. Statul bunăstării: parte a soluției sau parte a problemei?

Sentimentul de apartenență la o societate de tip democratic este pe deplin constituit dacă se bazează pe patru dimensiuni: *integrarea civică*, care presupune exercitarea fără discriminare a drepturilor și libertăților cetățenești precum și asumarea responsabilităților ce decurg din aceste drepturi; *integrarea economică*, care presupune a fi activ pe piața muncii; *integrarea socială*, care presupune a avea acces nediscriminatoriu la serviciile sociale furnizate de stat; *integrarea interpersonală* care presupune apartenența la rețelele interpersonale (familie, grup de prieteni, vecinătăți, grupuri parohiale etc.) ce au menirea de a consolida identitatea socială și de a oferi cadrul de manifestare a tuturor celorlalte dimensiuni și nevoi specifice. (Preda, 2005)

Deși poate părea cel puțin hazardat a discuta în România zilelor

noastre despre problemele generate de modelul social numit *welfare state*, realitatea ne confruntă cu următorul paradox: fără a dispune (încă?) de resursele de bunăstare care au permis funcționarea acestui model, statul român a adoptat modalitățile de intervenție socială caracteristice și, odată cu ele, și problemele care rezultă de aici.

Fie că se baza pe un sistem de asistență universalist, pe unul care avea ca țintă testarea mijloacelor sau pe o combinație a celor două, criza statului asistențial s-a declanșat în anii 70, odată cu criza petrolului și de atunci dezbaterile în privința eficacității și eficienței sale sunt permanent în discuție. Analiza sociologică și economică a pus în lumină cel puțin două probleme majore (Zamfir, 1995):

- sistemul de asistență de tip universalist își datorează ineficiența erorii (asumate) de supraincludere (a se vedea de exemplu cazul alocației pentru copii pe care o primesc și cei săraci și cei care nu au câtuși de puțin nevoie de ea);

- sistemul bazat pe testarea mijloacelor este și el ineficient, dar din alte motive; predominantă aici este eroarea de excluziune cauzată la rândul ei de erorile administrative de sistem sau de persoanele care nu-și solicită drepturile din lipsă de informație, de teama marginalizării sau/și stigmatizării sociale.

De asemenea, costurile pentru extinderea rețelei birocratice statale în teritoriu, măresc și mai mult ineficiența sistemului¹. Pentru a se evita o parte a acestor neajunsuri, în Germania, de exemplu, în domeniul precum ocrotirea copiilor, grupurile celui de-al „treilea sector” (i.e. voluntariatul și organizațiile nonprofit) aproape că dețin monopolul în privința asistenței. În Olanda, aceste organizații alcătuiesc

principalul sistem de furnizare a serviciilor sociale iar în Belgia și Austria ele acoperă jumătate din acest tip de servicii.

Presupunând că statul ar dispune de resurse materiale și umane suficiente pentru acoperirea nevoilor sociale, el nu ar putea interveni eficient pentru reducerea frustrării și deprivării relative, stări de disconfort psihologic, generatoare de suferință, rezultate din raportarea individului la ceilalți. De altfel, într-o lucrare clasică, sociologul Emile Durkheim (1897/1993) constata că tocmai în perioadele de creștere economică când bunăstarea tuturor crește și, teoretic, și mulțumirea generală ar trebui să crească, lucrurile nu se petrec așa. Aceste perioade pot genera, paradoxal, puternice stări de frustrare care duc la creșterea numărului de sinucideri. Explicația pe care Durkheim o dă acestui fenomen atinge două aspecte: pe de o parte constatarea că, oricât de repede s-ar îmbunătăți accesul la diversele oportunități, *așteptările* oamenilor cresc și mai repede; pe de altă parte, în condițiile în care valorile și normele sociale își pierd puterea de constrângere interioară se produce o hipertrofiere a eului care duce la slăbirea legăturilor sociale, la pierderea cadrelor de referință, la însingurare și neliniște. Tranziența și des-centrarea eului, sunt realități recunoscute ale vremurilor noastre. Aceasta demonstrează că doar intervenția pe plan material pe care statul asistențial o practică nu numai că nu rezolvă problema bunăstării înțeleasă în sens larg, dar poate deveni chiar el *parte* a acestei probleme.²

3. România și Norvegia: rețele parohiale de intervenție socială

Statul bunăstării este acuzat din foarte multe direcții de a fi slăbit și, uneori chiar distrus, rețelele de

interacțiune comunitare, ducând astfel la anemierea întregii societăți civile. Specialiștii din diverse domenii au subliniat de mult că Biserica, familia și prietenii sunt principalele surse ale solidarității sociale iar statul nu ar trebui să li se substituie lor ci ar trebui să intervină doar atunci când aceste instituții nu-și pot realiza în întregime finalitățile. (Udangiu, 2005) Având în vedere faptul că toate acțiunile întreprinse la nivel local, regional sau național de reprezentanții cultelor din cele două țări sunt fundamentate de prevederile legislative impuse la nivel național și de statutele interne ale respectivelor Biserici, este necesar ca, mai întâi, să aducem în discuție câteva repere pentru analiza relației dintre Stat și Biserică precum și a regulamentelor și statutelor proprii de funcționare care favorizează implicarea preoților și voluntarilor de pe lângă parohii în acțiuni de dezvoltare comunitară.

Biserica Ortodoxă Română își desfășoară activitatea de filantropie într-o țară puternic afectată de trecutul comunist și de ritmul lent al aplicării reformelor cerute de procesul de aderare și integrare în Uniunea Europeană. În perioada comunistă, activitatea Bisericii a fost orientată spre a păstra practicarea cultului și a celorlalte servicii religioase, precum și pentru conservarea unei minime structuri clericale și de învățământ teologic. Deși fondurile primite de la stat au fost permanent reduse de guvernul comunist, iar controlul politic a fost foarte sever, Biserica a reușit să funcționeze neîntrerupt în cei peste 40 de ani de comunism.

În prezent, Biserica Ortodoxă Română este recunoscută de Statul român și funcționează conform Legii nr. 489/2006 privind libertatea religioasă și regimul general al cultelor, publicată în Monitorul oficial Partea I,

nr. 11/8.01.2007. Prin această lege, Statul român recunoaște cultelor rolul spiritual, educațional, social-caritabil, cultural și de *parteneriat social*, precum și statutul lor de factori ai păcii sociale (art. 7). Cultele recunoscute sunt *persoane juridice de utilitate publică iar autoritățile publice sunt încurajate să coopereze cu cultele în domeniile de interes comun și să sprijine activitatea acestora* (art. 9).

Biserica Norvegiană este, în prezent, una dintre puținele "biserici oficiale de stat" rămase în lume. În anul 1814, Constituția Norvegiei confirma religia Evanghelică Lutherană ca fiind religia oficială de Stat și atribuțiile regelui de a organiza și finanța activitatea Bisericii.

Regele este conducătorul constituțional al Bisericii Norvegiene și își exercită autoritatea prin intermediul unui Consiliu de Stat al Guvernului – acei reprezentanți ai Consiliului care sunt botezați ca membri ai Bisericii. Conducerea este asigurată de o structură episcopală și de una sinodală, constituită din reprezentanți ai diverselor consilii și comitete bisericești. În ultimii ani, au avut loc unele reforme în sânul Bisericii de Stat Norvegiene, care au condus la o mai mare autonomie a acesteia în raport cu Statul. Din 1989 guvernul nu mai are dreptul să numească preoții, această atribuție fiind preluată și exercitată de către consiliile diocezane. Cu toate acestea, Parlamentul este cel care încă decide legile și cadrul de finanțare a Bisericii și are atribuția de a numi episcopii.

Pentru a facilita analiza din perspectivă comparativă a gradului de implicare a preoților din mediul rural în activități de dezvoltare comunitară, patru instituții de învățământ superior de la nivel european și un centru de informare al Comisiei Europene au

dezvoltat în parteneriat un amplu program de cercetare a nevoilor de formare și informare și a metodelor de implicare ale preoților în procesul de dezvoltare a comunităților în care slujesc. Intitulat *Metode interculturale de dezvoltare comunitară*, programul a fost finanțat de Comisia Europeană (Departamentul de Educație și Training) – programul de Învățare pe tot parcursul vieții - Grundtvig, prin intermediul agențiilor naționale pentru programe comunitare în domeniul educației și formării profesionale din țările partenerilor în proiect. Consorțiul proiectului este alcătuit din Facultatea de Teologie din Craiova, în calitate de instituție coordonatoare, Facultatea de Teologie a Universității „St. Kliment Ochridsky” din Sofia (Bulgaria), Institutul Teologic al Bisericii Evanghelice Luterane Estoniene (Estonia), Școala Norvegiană de Teologie din Oslo (Norvegia) și un centru de informare al Comisiei europene Europe Direct – Carrefour Europeo Emilia (Italia).

Activitatea de cercetare s-a derulat în toate țările partenere în

proiect, și a vizat un număr de 250 de preoți și diaconi din medii rurale defavorizate, care au răspuns la o serie de întrebări (chestionare și discuții de grup) cu privire la tipul de probleme sociale existente în parohie, nivelul de implicare a membrilor comunității în rezolvarea acestor probleme, parteneriate încheiate cu alți actori comunitari, apartenența la rețele locale de intervenție, resursele utilizate de preoți în participarea comunitară și planurile acestora de intervenție în procesul dezvoltării comunităților. Prezentarea, dintr-o perspectivă comparativă, a celor mai relevante rezultate ale cercetării realizate în România și Norvegia, va oferi o imagine clară a realității intervenției reprezentanților cultelor din cele două țări, în procesul de dezvoltare a comunităților rurale în care își desfășoară activitatea pastorală. Răspunsurile sunt trecute în tabelul de mai jos în ordinea descrescătoare a frecvențelor.

ROMÂNIA	NORVEGIA
1. Care sunt principalele probleme cu care se confruntă membrii comunității din care faceți parte și care afectează viața parohiei?	
1. Sărăcia 2. Vârstincii singuri 3. Accesul dificil la serviciile sociale 4. Șomajul	1. Copiii afectați de sărăcie 2. Blocajele interculturale 3. Singurătatea 4. Violența în familie și comunitate
2. Care sunt principalele modalități de participare a preoților la viața comunităților?	
1. Oficierea de servicii religioase și de cult; 2. Organizarea membrilor parohiei în grupuri de lucru/intervenție: consiliul parohial, comitetul filantropic, comitetul de femei, grupul de tineri etc. 3. Participarea parohiei la rețele locale de colaborare, dezvoltare și intervenție comunitară (majoritatea menționează doar legăturile cu școala locală);	1. Conducerea parohiilor; 2. Inițierea de legături cu comunitățile și furnizarea de asistență în consolidarea acestora; furnizarea de servicii de cult, îngrijire pastorală și educație; 3. Măsuri privind diminuarea nedreptății sociale și de protecție a mediului;
3. Menționați câteva din activitățile prin care preoții se implică în viața comunității, în	

ordinea importanței (începând cu cea mai importantă).	
1. Activități de cult; 2. Activități administrative (construire sau restaurare de lăcașuri de cult, amenajarea spațiului bisericesc); 3. Activități de filantropie;	1. Activități de caritate; 2. Activități de cooperare cu celelalte organizații; 3. Activități axate pe misiunea bisericii și de organizare instituțională;
4. Care sunt principalele surse de informare privind problemele cu care se confruntă comunitatea?	
1. Administrația locală; 2. Enoriașii;	1. Administrația locală; 2. Enoriașii;
5. Care au fost activitățile realizate în anul 2009 în beneficiul membrilor comunității, în afara serviciilor religioase?	
1. Consiliere/formare/catehizarea copiilor și tinerilor; 2. Strângerea de fonduri în diverse scopuri (construirea unui nou lăcaș de cult, ajutor financiar în caz de urgență, sprijinirea persoanelor sinistrate sau nevoiașe);	1. Activități educaționale; 2. Activități de dezvoltare durabilă;
6. Care sunt resursele umane, materiale și financiare cu ajutorul cărora ați intervenit în rezolvarea unora dintre problemele cu care se confruntă membrii comunității?	
1. Fondurile parohiale; 2. Ajutoarele primite de la diferite ONG - uri pentru cazurile de urgență din parohie; 2. Voluntarii, atât cei cu expertiză în diferite domenii cât și membrii Comitetului parohial filantropic sau ai Consiliului parohial;	1. Resursele umane; 2. Resursele financiare furnizate de stat; 3. Fondurile parohiale;
7. Ce fel de resurse spirituale au fost utilizate în rezolvarea problemelor comunității?	
1. Educația duhovnicească și consilierea morală; 2. Îndrumarea și sprijinul în rezolvarea problemelor individuale;	1. Consilierea pastorală; 2. Activitățile de cult;
8. Care sunt nevoile imediate de instruire profesională?	
1. Însușirea și aprofundarea noțiunilor și abilităților de a completa și înainta cereri de finanțare la autorități naționale sau europene (ghid de orientare în labirintul birocratic); 2. Îmbunătățirea activității liturgice și pastorale; 3. Îmbunătățirea competențelor de administrare eficientă a resurselor parohiei; 4. Înființarea de rețele locale 5. Dezvoltarea abilităților de a strânge fonduri din parohie;	1. Cunoștințe cu privire la motivele teologice implicate în susținerea consolidării comunităților locale, în coordonarea forțelor societale cu rol formativ, și a modalităților concrete de a face față nevoilor identificate; 2. Formarea abilităților de identificare a nevoilor locale și de intervenție pentru satisfacerea lor; 3. Modalități de capacitate a membrilor comunității în vederea satisfacerii nevoilor și autoorganizării.

4. Concluzii

Ținând cont de rezumatul cercetării prezentat în tabelul de mai sus, putem face următoarele observații:

- problemele sociale cu care se confruntă comunitățile din cele două țări sunt relativ similare, cu excepția celor provocate de migrație și acomodarea culturală, aflate pe locul doi în ierarhia norvegiană;

- se remarcă o arie mai extinsă de implicare a preoților norvegieni, arie ce cuprinde preocupări pentru problemele legate de sănătatea mediului precum și o atitudine proactivă în legătură cu diminuarea discriminărilor sociale;

- este semnificativ faptul că preoții norvegieni consideră activitățile caritabile ca fiind principala formă de implicare în viața comunității în timp ce preoții români pun accentul pe activitățile legate de desfășurarea activităților de cult; considerăm că, printre altele, acest lucru se datorează relativ recenteii implicări *organizate* a B. O. R. în chestiunile sociale;

- o particularitate a activității din parohiile românești o constituie construirea/restaurarea de biserici, demers susținut de bugetul de stat și care se înscrie în logica firească a refacerii bazei materiale a Bisericii, grav deteriorată și diminuată în perioada comunistă;

- în ambele cazuri observăm că statul este principalul susținător financiar al Bisericii prin fondurile oferite de la buget.

Astăzi, toate vechile obișnuințe umane, legate de viața într-o lume relativ statică și stabilă, cu valori tradiționale bine stabilite, cu o împărțire clară a rolurilor sociale, par

să se dezintegreze într-un flux anarhic, aleatoriu, semireal de evenimente (Aries și Duby, 1994). De aceea, o coeziune socială durabilă, un corp social cu reflexe sănătoase, se construiesc și de jos în sus iar această construcție va fi cu atât mai trainică cu cât decidenții politici vor cumpăni mai bine asupra efectelor pe termen lung pe care niște hotărâri conjuncturale, momentan poate întemeiate, le pot produce.

NOTE

1. Nici o temă nu a polarizat mai profund stânga și dreapta, în ultimii ani, decât statul bunăstării, elogiat pe de o parte, criticat pe de alta. Ceea ce a devenit „statul bunăstării” (un termen nefolosit atât de intens până în anii 60’ și pentru care William Beveridge, arhitectul statului britanic al bunăstării, a avut o aversiune totală) are de fapt o istorie destul de tumultuoasă. La originile sale era diferit de idealurile stângii, fiind creat, în parte, pentru a alunga amenințarea socialistă. Grupurile conducătoare care au înființat sistemul de asigurări din Germania imperială, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, respingeau de fapt atât economia de tip *laissez-faire* cât și pe cea de tip socialist. Sistemul pe care Bismark l-a creat în Germania, adoptat și adaptat apoi și de restul statelor europene, este considerat forma clasică a statului bunăstării. (Giddens, 1998/2001)

2. Acest fenomen de transformare a statului bunăstării în sursă generatoare de probleme sociale se produce pe două circuite: unul structural, datorită fiscalității ridicate care determină fuga sau ascunderea capitalului, demotivare și șomaj; celălalt, cultural, încurajează o cultură

a dependenței care demotivează individul și reduce responsabilitatea socială a familiei și comunității locale paralizând inițiativa voluntară.

8. Eugenia, Udangiu, „Statul asistențial” în *Studii*, nr. 3, Ed. Mitropoliei Oltenia, Craiova, 2005

9. Elena, Zamfir; Cătălin, Zamfir, (coord) *Politici sociale. România în context european*, Ed. Alternative, București, 1995

Bibliografie selectivă:

1. Philippe, Ariés; Georges, Duby, *Istoria vieții private*, Ed. Meridiane, București, 1994

2. Emile, Durkheim, *Despre sinucidere*, Edit. Institutul European, Iași, 1897/2003.

3. Tron, Fagermoen, *Contextul național norvegian pentru implicarea Bisericii (pastori, diaconi) în activități de dezvoltare comunitară*, realizat în cadrul proiectului ”Metode Interculturale de Dezvoltare Comunitară”, Norvegia, 2010

4. Tron, Fagermoen, *Raport de cercetare cu privire la nevoile de informare și posibilitățile de implicare în procesul de dezvoltare comunitară ale pastorilor și diaconilor din Norvegia*, realizat în cadrul proiectului ”Metode Interculturale de Dezvoltare Comunitară”, Norvegia, 2010

5. Anthony, Giddens, *A treia cale*, Ed. Polirom, Iași, 1998/2001

6. Marian, Preda, *Politica socială românească – între sărăcie și globalizare*, Ed. Polirom, Iași, 2002

7. Diana, Răduț, (coord) *Raport de cercetare cu privire la nevoile de informare și posibilitățile de implicare în procesul de dezvoltare comunitară ale preoților care slujesc în comunitățile rurale din cuprinsul Arhiepiscopiei Craiovei*, realizat în cadrul proiectului ”Metode Interculturale de Dezvoltare Comunitară”, 2010

A Comparative Perspective on the Methods Used by Romanian and Norwegian Priests in the Communitarian Development of the Rural Areas

PhD. Reader Eugenia UDANGIU,
PhD. St. Lecturer Diana RĂDUȚ
University of Craiova
eudangiu@yahoo.com, ianacasiana@yahoo.com

Abstract: *The paper aims to present, in comparative perspective, the perception of priests in the rural communities of southern Norway and southern Romania, on the concept of community development, the historical, political, economic and social context where this process is taking place and, on the other hand, the methods used by priests from the target group in developing the communities in which they serve.*

Key words: *community development, comparative perspective, needs for selfdevelopment*

Introduction:

After almost fifty years of ideological colonisation, to say the least, the states in Eastern Europe have attempted to restore their social "texture" relying on their historical experience as well as on more or less concurrent Western models. The technological development that has expanded in the Western countries and supported the material wealth of the society was the one that has nourished the myth of "progress" in general, in more important ways than the scientific progress has. In its turn, material wealth and the secularised values of Christianity have given birth to the welfare states. However, as it usually happens in the case of rational decision making only, "social

engineering" practised for good purposes by the state has started to show its vicious effects as well as its involuntary, and sometimes difficult to anticipate, consequences. Therefore, far from having found out the perfectly valid "recipes" to be used in any context, the construction and re-construction of social solidarity is an ongoing process, or, to put it differently, "We make the road by walking." In this age of globalisation, the states of the European Union should find a common framework of action, which should be flexible enough as to include the evaluation of those particular aspects characteristic for the experience of each country.

The Welfare State: Part of the Solution or Part of the Problem?

One's sense of belonging to a democratic society is fully accomplished if it is supported by four dimensions: *civic integration*, which is promoted by the democratic and legal system means that one has the right to be an equal citizen in a democratic system, which involves both rights and responsibilities of individual members of society; *economic integration*, which indicates that one should have a job and a valued economic function; *social*

integration, which means being able to access the social services provided by the state, without stigma; *interpersonal integration*, which means belonging to an interpersonal network (family, friends, neighbours, parochial groups, etc.). This network is meant to provide a stable social identity and constitute a framework in which the manifestation of all the other dimensions and specific needs will be possible (Preda, 2005).

Although it might seem unusual to discuss problems generated by the social model known as the welfare state in present day Romania, we have to face up to the following paradox: the Romanian state has adopted the modalities of social intervention specific to the welfare state and, as such, it has obviously taken on the consequences that result from this legacy.

Whether the welfare state has emerged as a universalistic assistance system, as a system which aimed at means testing, or as a mixture of both universal benefits and means testing, its crisis began in the 1970's, at the same time with the oil crisis. Ever since that moment, there have been ongoing debates regarding the effectiveness and competence of the welfare state. According to Zamfir (1995), a sociological and economic analysis highlights at least two major issues:

1. The fact that the universalistic-type of assistance system owes its incompetence to the (admitted) error of over-inclusion (See, for instance, the case of the state allocation for children, which is unconditionally paid to everybody, irrespective of their financial or social situation);

2. The system which is based on means testing is ineffective as well, but on completely different grounds. The error of exclusion prevails and is caused by errors in the administrative system or by the people who do claim their rights because they are either poorly informed or misinformed or they are afraid of being socially marginalised and/or stigmatised. Moreover, the costs needed to expand the network bureaucracy over the territory greatly increase the ineffectiveness of the system.¹ Take Germany, for example. In order to avoid most of these shortcomings in such organisations as child protection, the third sector (volunteering and non-profit organisations) has the monopoly on providing assistance. In the Netherlands, these organisations represent the main provider of social services, while in Belgium and Austria they cover half of this type of services.

Even if we assume that the state had sufficient material as well as human resources to cover all the social needs, it would be impossible for the state to get involved in an efficient manner so as to reduce frustration and relative deprivation, characterised as psychological feelings of discomfort that cause distress when the individual defines himself in relation to the others. In his already classic work, *On Suicide*, the sociologist Émile Durkheim (1897/1993) observed that people cannot be happy despite the fact that their welfare increases during periods of rapid economic growth. In a paradoxical way, these prosperous periods can lead to a growth in individual frustration that can generate an increase in the rate of

suicide. Durkheim's explanation regarding this fact touches upon two aspects. On the one hand, he assumes that the more immediate access to information and opportunities people have, the higher their expectations and desires. On the other hand, if social values and norms no longer act as internal constraints, this would generate the hypertrophy of the ego-consciousness, which eventually leads to losing one's bearings, solitude, and anxiety. The transience and the decentering of the Self are well-known realities of our contemporary era. This fact proves that the material support that the welfare state provides does not solve the problem of welfare in a large sense. Besides, the welfare state can itself become *part* of this problem.²

Romania and Norway: Parochial Networks of Social Intervention

The welfare state has often been accused by various organisations of having weakened, and sometimes even destroyed, the communitarian interactive networks, a situation which has inevitably led to the deterioration of the civil society. Some experts from different professional backgrounds have repeatedly underlined the fact that the Church, family, and friends represent the main sources of social solidarity. The state should not subsume its interests to these institutions. Instead, it should get involved only if these institutions cannot reach their goals for one reason or another (Udangiu 2005).

Considering that all the actions undertaken at the local,

regional, or national level by the Church representatives of both Romania and Norway have a legal framework which is normally founded on legislation at the national level and in view of the internal regulations of the two Churches, we find it necessary to bring into discussion some landmarks in order to look into the relationship between the State and the Church. Also, we need to examine the regulations and the internal statutes which encourage the priests and voluntaries from the parochial communities to get involved in actions of communitarian development.

The Romanian Orthodox Church unfolds its philanthropic activity in a country which has been strongly disturbed by its communist past and by the slow rhythm of those reforms required by the process of participation to and integration in the European Union. During the communist period, the activity of the Church focused on the religious practices and services specific to the Orthodox Church as well as on the preservation of a clerical hierarchy and theological education. Although state funds were permanently cut off by the communist regime, and despite the rigorous political domination, the Orthodox Church managed to function incessantly for more than forty years under the communist rule.

At present, the Romanian State has acknowledged the Romanian Orthodox Church, which functions according to the Law no. 489/2006 concerning the religious liberty and the general regime of the Church, published in *Monitorul Oficial*, first part, no. 11/08.01.2007. By this law, the Romanian State

acknowledges the spiritual role of the religious cults, as well as their educational, social-charity, cultural, and *social partnership* role, not to mention their status as factors which promote social peace (art. 7). The admitted cults are *juridical individuals of public utility, while public authorities are encouraged to work together with the cults in those domains of common interest and support their activity* (art. 9).

The Norwegian Church is nowadays one of the fewest State Official Churches in the world. In 1814 the Norwegian Constitution established the Evangelical Lutheran religion as the official State religion and attributed to the King the right to organise and financially sponsor the activities of the Church.

The King is the constitutional leader of the Norwegian Church and he exercises his authority by appointing a State Council of the Government, represented by those members of the Council who were baptised as members of the Church. The management is ensured by Episcopal hierarchy and a Sinodical structure, made up of the various representatives of Church Councils and Committees. Lately, some reforms have taken place within the Norwegian State Church, which resulted in its greater autonomy in relation to the State. Ever since 1989, the government has had no right to appoint priests, this attribution having been assumed and exercised by the Diocesan Councils. Nevertheless, the Parliament still makes decisions on legal matters, resolves the financial situation of the Church, and appoints the bishops.

In order to look comparatively at the way that the priests in rural areas have got involved in communitarian development programmes, four higher education European institutions in partnership with a monitoring and information centre operated by the European Commission have set up a broader programme on the necessity to educate and inform as well as on the methods used to get priests involved in the development of the communities they represent. The programme is entitled *Intercultural Methods of Communitarian Development* and it has been sponsored by the European Commission in Brussels (Directorate of Education and Training Programmes and actions) – The Lifelong Learning Programme Grundtvig for adult education. The scheme has been established with the help of the national agencies for communitarian programmes in education and professional development in those countries which participate in the project. The institutions involved in this programme are as follows: the coordinating institution is The Faculty of Theology at the University of Craiova, Romania, The Faculty of Theology at the "St. Kliment Ochridsky" University in Sofia, Bulgaria, The Institute of Theology of the Estonian Evangelical Lutheran Church in Estonia, The Norwegian School of Theology in Oslo, and an Information Centre of the European Commission, Europe Direct – Carrefour Europeo Emilia (Italy).

The research activity was performed in all partner countries and it aimed at 250 priests and deacons

from poor rural areas, who answered a set of questions (questionnaires and group debates).

This activity concerns the various types of problems that the parish confronts with, the extent to which the members of the community get involved in finding solutions to these problems, partnerships formed with other communitarian actors, the sense of belonging to local networks of prevention and intervention, the resources employed by priests in the communitarian participation and the plans of intervention in the process of

communitarian development. In what follows, we shall examine the most relevant results of the research done in Romania and Norway from a comparative perspective. Hence, we shall offer a plain image of the role played by the two representative religious cults in both countries in the development of those rural communities where they perform their pastoral activities and duties. The answers to the questions have been noted down according to a decline in frequency.

ROMANIA	NORWAY
1. What are the main problems that the members of your community face and that affect the parochial life?	
1. Poverty 2. Single older people 3. People lack access to social services 4. Unemployment	1. Child poverty 2. Intercultural barriers 3. Loneliness 4. Family and community violence
2. In what ways do priests participate in the life of the communities?	
1. Performing religious and cult services 2. The members of the parish are divided into teamworks/intervention groups: the parochial church council, the philanthropy committee, the women's committee, the teenage group, etc. 3. The participation of the parish in local networks for cooperation, development, and communitarian intervention (most of the people interviewed mention the local school only);	1. Leaders of the parish community 2. Priests set off networks between communities and provide assistance in consolidating these contacts; they perform religious and cult services; they are responsible for the education and pastoral care of the members of the community 3. Priests take measures to prevent and diminish social injustices and care about the protection of the environment
3. Please specify some of the most important activities initiated by the priests that show their involvement in the life of the community. List them according to their significance (start with the most significant one).	
1. Cult activities 2. Administrative activities (building up or restoring cult places and buildings; church arrangement); 3. Philanthropy;	1. Charity 2. Coordinating activities in cooperation with other institutions and organisations; 3. Coordinating activities which focus on the mission of the church and on its institutional organisation;

4. What are the main sources of information concerning the problems that the community face?	
1. Local administration; 2. The parishioners;	1. Local administration; 2. The parishioners;
5. Apart from the religious services, what other activities were organised for the benefit of the members of the community in 2009?	
1. Counseling/Training/Religious education for children and teenagers; 2. Raising funds for various purposes (a new cult building, financial assistance in emergency, support for the victims of a disaster or for people in need/poverty);	1. Educational activities; 2. Long-term development activities;
6. What human, material, and financial resources did you use in trying to solve some of the problems faced by the members of the community?	
1. Parochial funds; 2. NGO assistance for emergency cases in the parish; 3. Volunteers, both those specialised in various domains and those who are members of the Parish Philanthropy Committee or of the Parish Council;	1. Human resources; 2. Financial assistance provided by the state 3. Parochial funds;
7. What spiritual resources do you consider useful in solving the problems of the community?	
1. Religious education and moral advice; 2. Counseling and support in solving individual problems;	1. Religious counseling; 2. Cult activities;
8. What are the basic needs in professional training?	
1. Learning the basic notions and developing the necessary skills to fill in and apply for financial support to national or European authorities (an orientation guide in the bureaucratic labyrinth); 2. Improvement of the liturgical and pastoral activity; 3. Improvement of the abilities to manage the parochial resources in a more efficient way; 4. Setting up local networks 5. Developing abilities to raise funds;	1. Knowledge of the theological motives involved in the process of consolidation of the local communities, in the coordination of those educational social forces, and the specific ways to follow in order to meet the needs of the community; 2. Development of those abilities which can help identify the local needs in order to do one's best to satisfy them; 3. The best methods used so as to determine the members of the community to do their best to satisfy their needs and be capable of self-organisation.

Conclusions

In view of the results collected in the above-mentioned table, we can conclude the following:

1. The social problems that the communities from both countries face are more or less similar, except for those issues related to the consequences of immigration and cultural accommodation, which take second place in the Norwegian hierarchy;

2. What we have inferred from the questionnaire is that Norwegian priests get more involved in various activities, such as environmental issues. They have also taken a serious stand against social discrimination;

3. It is noteworthy that Norwegian priests consider that charity is the main means of involvement in the life of the community, while Romanian priests focus more on cult and religious activities. We believe that, apart from other considerations, this fact is due to the recent *collective* involvement of the Romanian Orthodox Church in the social issues;

4. What is most characteristic for the Romanian parishes is the restoration of old churches and the building of new ones, which is financially supported by the state budget and which is a necessary step in the material reconstruction of the Church after having been deteriorated and weakened in communist times;

5. In both countries, we notice that the state is the main sponsor that allocates budget funds to the Church; Nowadays, all the old human habits that existed in a relatively inert and stable traditional life, usually characterised by well-respected values and clear-cut social roles tend to disintegrate into a chaotic, arbitrary, and illusory flow of events (Aries and

Duby 1994). As such, a long term social cohesion and a social body having healthy reflexes start from the bottom and this construction will be all the more durable if political decisions will be thoughtfully considered in the long term, thus avoiding unpleasant consequences that superficial choices can lead to.

References:

1. Ariés , Philippe; Georges, Duby, *Istoria vieții private (A History of Private Life)*, Ed. Meridiane, București, 1994
2. Emile, Durkheim, *Despre sinucidere (On Suicide)*, Institutul European Publisher, Iași, 1897/2993
3. Tron, Fagermoen, *Contextul național norvegian pentru implicarea Bisericii (pastori, diaconi) în activități de dezvoltare comunitară (The National Norwegian Context of the Involvement of the Church (parishers, deacons) in activities of communitarian development)*, as part of the programme "Metode Interculturale de Dezvoltare Comunitară" ("Intercultural Methods of Communitarian Development"), Norvegia, 2010
4. Tron, Fagermoen, *Raport de cercetare cu privire la nevoile de informare și posibilitățile de implicare în procesul de dezvoltare comunitară ale pastorilor și diaconilor din Norvegia (A Research Report Regarding the Need to Have Access to Information and the Way Parishers and Deacons Can Get Involved in the Communitarian Development Process)*, as part of the programme entitled "Metode Interculturale de Dezvoltare Comunitară" ("Intercultural Methods

of Communitarian Development"), Norvegia, 2010

5. Anthony , Giddens, *A treia cale (The Third Way: The Renewal of Social Democracy)*, Ed. Polirom, Iași, 1998/2001

6. Marian, Preda, *Politica socială românească – între sărăcie și globalizare*, Ed. Polirom, Iași, 2002.

7. Diana, Răduț, (coord) *Raport de cercetare cu privire la nevoile de informare și posibilitățile de implicare în procesul de dezvoltare comunitară ale preoților care slujesc în comunitățile rurale din cuprinsul Arhiepiscopiei Craiovei (A Research Report Regarding the Need to Have Access to Information and the Way Parishers in Rural Communities Can Get Involved in the Communitarian Development*

Process), as part of the programme entitled "Metode Interculturale de Dezvoltare Comunitară"

("Intercultural Methods of Communitarian Development"), 2010

8. Eugenia, Udangiu, „Statul asistențial” in *Studii*, nr.3, Ed. Mitropoliei Oltenia, Craiova, 2005.

9. Elena, Zamfir; Cătălin, Zamfir, (coord.) *Politici sociale. România în context european*, Ed. Alternative, București, 1995.

---

invented in order to eliminate the socialist threat. Those leading groups that established the insurance system in imperial Germany in the second half of the nineteenth century strongly rejected both the economics of *laissez-faire* and the socialist-type economy. The system that Bismark created in Germany, which was lately adopted by and adapted to the other European states is considered to be the "classic welfare state" (Giddens 1998/2001).

² The transformation of the welfare state into a source that generates further social problems occurs in two distinct layers: a structural one, due to high fiscality that leads to the disappearance of capital, lack of motivation, and unemployment; and a cultural one, which encourages the cultivation of dependence that will certainly demotes the individual and diminishes the social responsibility of the family as well as that of the local community, thus blocking voluntary initiatives.

---

¹ No other theory has pinpointed so intensely the Left and Right lately except for the welfare state, which was either acclaimed or criticised. What is known today as "the welfare state" (a notion that had not been employed so often until the 1960's and a term completely detested by the architect of the British welfare state, William Beveridge) has a rather turbulent historical tradition. In its inception, it had different ideals than the Left, having been

Posibilitatea exercitării dreptului la migrație al tinerilor la nivel mondial*

Conf. univ.dr. Cristina OTOVESCU-FRĂSIE,
Asist.univ.drd. Gabriela MOTOI,
Lect.univ.dr. Florin PĂSĂTOIU, Lect.univ.dr. Adrian OTOVESCU
Universitatea din Craiova
otocris@yahoo.com, gabrielamotoi@yahoo.com,
florin.pasatoi@gmail.com, adiotovescu@yahoo.com

Abstract : *Migrația masivă a populației europene s-a datorat unor cauze multiple: condițiile de viață precare, insecuritatea personală și familială, supraaglomerarea unor zone demografice, anumite calamități naturale, persecuții politice și religioase (de exemplu, circa 20% din populația evreiască din Rusia a părăsit această țară după 1880 pentru a putea scăpa de pogromuri). În esență, curentul migratoriu din Europa a fost alcătuit din categoria oamenilor săraci.*

În cadrul acestui articol vom prezenta câteva informații semnificative referitoare la opiniile tinerilor din întreaga lume cu privire la intenția acestora de a uza de dreptul lor de a migra în alte țări. Datele consemnate sunt rezultatul unor cercetări de teren, al unor analize statistice și sondaje de opinie.

Cuvinte cheie: *migrație, tineri, drepturile omului, sărăcie*

---

*Acknowledgment

„Această lucrare a fost finanțată din contractul POSDRU/89/1.5/S/61968, proiect strategic ID 61968(2009), cofinanțat din Fondul Social European, prin Programul Operațional Sectorial Dezvoltarea Resurselor Umane 2007-2013”

1. Prezentarea fenomenului de migrație la nivel mondial

Datele istorice atestă faptul că statele puternice din partea occidentală a continentului nostru și-au promovat timp de circa patru secole propriile valori economice, politice și culturale astfel încât, la sfârșitul veacului al XIX-lea și începutul veacului al XX-lea, se putea constata o dominație evidentă a Europei asupra celei mai mari părți a globului. Anumiți cercetători ai problemei evidențiază faptul că, în trecut, activitatea industrială prosperă din țările europene mai bogate (situate în partea de nord-vest) a condus la o supremație a acestora în cadrul economiei mondiale. De pildă, Germania, Regatul Unit al Marii Britanii, Franța ș.a. asigurau, în anul 1913, 44% din producția industrială mondială, în timp ce S.U.A. contribuiau cu 35.8%, iar Canada cu doar 2%, ceea ce demonstra superioritatea europeană în cadrul economiei mondiale. De asemenea, 91% din capitalurile investite în lume erau tot europene: britanice, franceze, germane, belgiene, olandeze și elvețiene².

---

² Jean Carpentier, Francois Lebrun (coordonatori), *Istoria Europei*, Editura Humanitas, București, 1997, p. 345

Deși continentul european are un teritoriu care reprezintă doar 2% din suprafața globului (pe care, în prezent, se află 48 de țări – Rusia fiind cea mai mare și Vaticanul, cea mai mică), totuși, evoluția sa demografică și economică a înregistrat, de-a lungul epocilor trecute, un parcurs rapid și tumultos. Statisticile demografice ne arată că populația Europei a crescut constant

Anii	1750	1800	1850	1900	1950	1999	2008 (ian.)	Estimări	
								2050	2150
Dinamica populației din Europa (milioane)	163	203	276	408	547	729	710	628	517
% din populația globului	20.6	20.8	21.9	24.7	21.7	12.2	11	7	5.3

Sursa: Date interpretate din *World Population Prospects: The 2006 Revision Population Database* – United Nations (www.wikipedia.org/wiki/world_population)

Puterea economică a Europei s-a bazat pe factorul demografic, al cărui rol a fost decisiv pe toate planurile: de dezvoltare a tehnicii și înfăptuire a procesului de industrializare; de creștere rapidă a comunităților urbane și, implicit, a densității populației; de expansiune colonială și dominație pe arii geografice întinse; de inaugurare a unor rute de transport și comunicații intercontinentale.

Expansiunea economică europeană în toată lumea s-a desfășurat concomitent cu creșterea generală a populației continentului nostru. Dezvoltarea industrială a provocat exodul populației rurale spre orașe și apariția marilor aglomerări urbane, care au schimbat radical raporturile dintre lumea satelor și lumea orașelor (de pildă, în anul 1910, populația rurală din Anglia

și spectaculos până la sfârșitul veacului al XX-lea, după care a intrat pe un trend descendent. Actualmente, Europa se află pe locul trei în privința numărului de locuitori – 710 milioane, situându-se după Asia – aproape 4 miliarde și Africa – circa 900 milioane. În iulie 2007, populația globului număra peste 6,6 miliarde locuitori.

ajunsesse la 12% din totalul populației acestei țări). Industrializarea și urbanizarea au determinat migrația de la sat la oraș, în plan național, în timp ce dezvoltarea accelerată a metropolelor (sub aspect economic, al serviciilor și, în genere, al nivelului ridicat de trai) a devenit un pol de atracție pentru cetățenii din țările înapoiate, ceea ce a alimentat migrația în plan internațional.

Dominația și influența statelor europene occidentale în lume s-au desfășurat prin diferite forme (cucerirea de teritorii coloniale, concesionarea de ținuturi și activități economice, aplicarea unor modele de educație și guvernare etc.) și reprezintă un factor major al istoriei moderne și contemporane, generând, printre altele, formarea unor societăți de tip european, în diverse zone de pe glob. Anumiți cercetători apreciază că

aceste societăți „au fost create de valul de emigranți care, de-a lungul secolului al XIX-lea, au părăsit Europa. Se estimează că numărul acestora se ridică între 1840 și 1914 la 30 sau 35 milioane”³ (plecați mai ales din spațiul anglo-saxon, irlandez, german, scandinav).

Deplasări masive de populație pe glob s-au produs și în timpul sau în urma unor evenimente istorice de mare anvergură, cum au fost: primul război mondial (1914-1918) și al doilea război mondial (1939-1945), prăbușirea regimurilor comuniste în Europa Centrală și de Est. De asemenea, războaiele locale constrâng mulți oameni să își părăsească teritoriile și țara pentru a se stabili în alte țări, unde domnește pacea și să se bucure de securitatea individuală și familială.

Grupurile de imigranți europeni de pe alte continente au adus cu ei o serie de modele de gândire și acțiune din societățile pe care le-au abandonat, fiind agenții unei noi ordini economice, politice, religioase (creștine) și culturale. Astfel, procesul de colonizare a ținuturilor îndepărtate ori izolate, a teritoriilor locuite de popoare înapoiate din punct de vedere economic și educațional, a dezvoltat celor dintâi europeni ajunși acolo mentalitatea că au o misiune civilizatoare și, deci, un rol salvator, în special pe linia educației creștine. Însușirea limbii vorbite de coloniștii europeni, a obiceiurilor alimentare și vestimentare, a unor norme morale și educaționale, a unor deprinderi ocupaționale specifice acestora de către populațiile autohtone cu care au venit în contact, este o realitate care s-

---

³ *Ibidem*, p.348

a perpetuat în timp și a contribuit la comunicarea valorică între popoare.

Mișcările de persoane din țările Europei de Est spre țările din Vest erau evidente și masive, îndeosebi după 1989, când s-au năruit regimurile politice de factură comunistă aflate la putere, iar cetățenii s-au bucurat de dreptul la liberă circulație. Anumiți cercetători ai problemei migrației apreciază că „între 1987 și 1991, un milion de persoane au părăsit U.R.S.S., și, în 1990, 800.000 de persoane au părăsit oficial România. Acest flux, vizibil crescând la începutul anilor '90, s-a stabilizat apoi începând cu anul 1994”⁴.

2. Exercițarea dreptului la migrație de către tineri

În continuare vom prezenta câteva informații semnificative referitoare la opiniile tinerilor din întreaga lume cu privire la intenția acestora de a uza de dreptul lor de a migra în alte țări. Datele consemnate sunt rezultatul unor cercetări de teren, al unor analize statistice și sondaje de opinie.

Una dintre concluziile esențiale ale studiului este aceea că, pe ansamblu, marea majoritate (79%) a tinerilor (cu vârste între 15 și 17 ani) cunosc dreptul la liberă circulație al persoanelor și consideră că trebuie să aibă dreptul de a emigra în orice țară ar dori. Libertatea de a-și alege

---

⁴ Stephanie Potot, *Circulation et reseaux de migrants roumains*, Université de Nice, Franța, 2003, p. 5

țara în care să trăiască este apreciată ca o valoare fundamentală de către cei mai mulți dintre tinerii chestionați,

asa cum reiese din tabelul ce urmează:

Considerați că oamenii ar trebui să aibă posibilitatea să locuiască în orice țară doresc?											
	Total	New York	Nairobi	Cairo	Lagos	Rio de Janeiro	Bagdad	Delhi	Jakarta	Moscova	Londra
Eșantion	3050	307	300	300	300	300	300	320	310	300	313
Da	79%	70%	79%	79%	87%	92%	62%	90%	72%	82%	74%
Nu	16%	15%	20%	21%	11%	8%	29%	6%	22%	13%	18%
Nu știu	5%	14%	2%	1%	2%	0%	9%	3%	7%	5%	7%
NR	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	1%

Sursa: Generation Next – Global Research Poll, BBC/Synovate, 2006, p. 16

Se știe, de altfel, că fenomenul emigrației este mai des întâlnit în societățile sărace, iar ponderea celor care văd în plecarea într-o țară bogată este întotdeauna mai mare, deoarece aceasta constituie cea mai la îndemână soluție, îndeosebi pentru tineri.

Rezultatele sondajului amintit confirmă o asemenea ipoteză de cercetare sociologică. Mai mult, datele obținute ne arată că 1 din 7 tineri care trăiesc în statele sărace

evaluează perspectiva emigrării ca fiind atât de importantă încât nu ar ezita să-și riște chiar și viața pentru a reuși să ajungă pe teritoriul unei țări înstărite. În esență, adolescenții își doresc o lume care să le permită a emigra oriunde le convine. Dorința lor se justifică nu numai prin particularitățile vârstei (caracterizată prin dinamism, gândire liberă, propensiunea spre bine), dar și prin valorile împărtășite și promovate.

V-ați risca viața ca să emigrați în altă țară?											
	Total	New York	Nairobi	Cairo	Lagos	Rio	Baghdad	Delhi	Jakarta	Moscova	Londra
Eșantion	2740	307	300	300	300	300	300	320	0	300	313
Da	14%	6%	31%	13%	10%	12%	13%	9%	-	8%	19%
Nu	80%	75%	64%	86%	88%	87%	82%	87%	-	81%	66%
Nu știu	7%	19%	5%	1%	2%	0%	5%	3%	-	10%	14%
NR	1%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	-	1%	2%

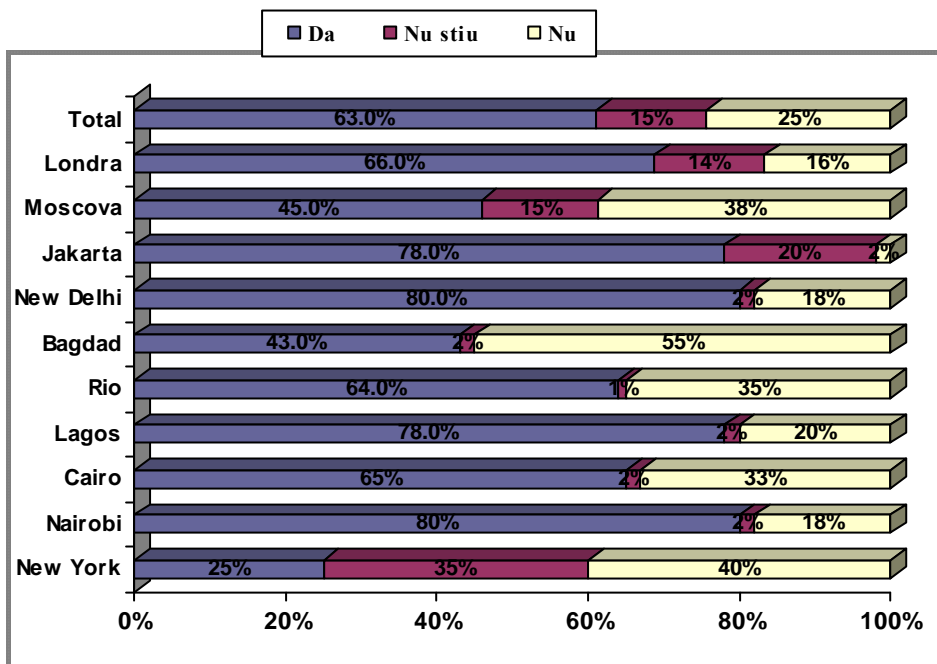
Principalul motiv pentru care adolescenții chestionați au luat în calcul emigrarea este legat de nivelul de trai din propria lor țară. Astfel, 1 din 3 tineri din Nairobi (capitala Kenyei) a mărturisit intenția de a pleca din țară, din cauza condițiilor de trai foarte scăzute. De asemenea, 50% dintre tinerii care locuiesc în capitala Irakului (Bagdad), devastată de război din anul 2003 încoace, împărtășesc aceeași intenție de plecare.

O altă concluzie importantă, degajată din chestionarea celor 3000 de adolescenți, este că două treimi dintre aceștia sunt gata să plece într-o altă țară în căutarea unor condiții de viață mai bune.

Ponderea răspunsurilor favorabile este diferențiată de la o metropolă la alta, însă valorile cele mai ridicate se corelează și cu țările în care nivelul de trai este mai scăzut.

De pildă, tinerii din Nairobi, Lagos și New Delhi sunt, în proporție de 80% și peste, hotărâți să-și găsească o altă țară în care să-și clădească viitorul lor, în timp ce mai puțin de un sfert din adolescenții din New York ar opta pentru o asemenea variantă. La întrebarea: *Ați emigra într-o altă țară pentru a avea un viitor mai bun?* s-au obținut următoarele categorii de răspunsuri, cu ponderi variabile pentru fiecare grup de tineri din cele 10 metropole investigate:

Ati emigra intr-o alta tara pentru a avea un viitor mai bun?

Sursa: Generation Next – Global Research Poll, BBC/Synovate, 2006, p. 17

Problema care se degajă din rezultatele sondajului de opinie este dacă opțiunea tinerilor pentru părăsirea țării de origine reprezintă consecința unei aspirații ori a unei stări de disperare. Dacă vom lua în considerare faptul că emigrația este un fenomen social obișnuit în țările sărace, atunci cu siguranță că nivelul de trai scăzut constituie un factor de alimentare a emigrației și, deci, motivația disperării este cea plauzibilă.

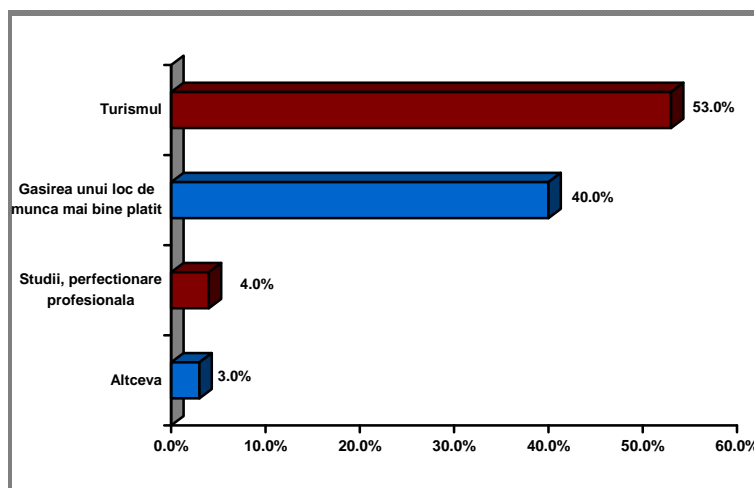
Acolo unde intenția emigrării se exprimă prin ponderi relativ scăzute – ca în cazul tinerilor americani ori londonezi – aceasta se explică mai degrabă ca o aspirație sau ca un drept de care sunt conștienți că pot beneficia adolescenții din statele avansate ale lumii. Un caz cu totul aparte îl constituie răspunsurile tinerilor din Bagdad, care, în proporții relativ egale, se pronunță pentru rămânerea sau plecarea din propria țară. Faptul că circa jumătate dintre ei preferă să rămână în țară, deși sunt obligați să-și riște viața, din cauza

războiului, poate fi explicat prin cauze moral-educaționale și religioase, cum ar fi atașamentul față de valorile familiale și față de destinul în cumpănă al societății căreia îi aparțin.

Pentru tinerii din România, statele occidentale constituie o sursă de atracție permanentă și, totodată, o alternativă sigură a problemelor lor de angajare și exercitare a profesiei. Aceasta cu atât mai mult cu cât țara noastră a devenit membră a Uniunii Europene de la 1 ianuarie 2007.

Semnificative, în acest sens, sunt și datele unui sondaj de opinie efectuat în țara noastră de INSOMAR, în perioada 9-14 noiembrie 2006, pe un eșantion național, și dat publicității pe 3 decembrie 2006 (deci, în preajma intrării efective a României în U.E.). La întrebarea: *În situația că veți călători în străinătate după ianuarie 2007, călătoria va avea ca scop.....?* s-au înregistrat următoarele categorii de răspunsuri:

In situatia ca veti calatori in strainatate dupa ianuarie 2007, calatoria va avea ca scop...?

Rezultă, aşadar, că cei mai mulți români vor călători pentru turism (53%) și pentru a se angaja într-un loc de muncă mai bine plătit (40%).

Actualmente, orașele din statele occidentale dezvoltate sunt asaltate de tinerii veniți din diverse state (europene necomunitare, islamice, africane și arabe) pentru a munci, a studia, a se afirma și, în esență, a-și construi un suport material de viață sigur și demn. În fond, sărăcia înseamnă umilință, degradare fizică și morală, coborârea la pragul biologic al ființării, lipsa siguranței și a perspectivei. Nevoia tinerilor emigranți de a-și găsi rezolvarea la problemele lor de viață în statele dezvoltate se conjugă cu nevoia societăților occidentale de forță de muncă și de populație tânără.

Din datele furnizate de studiile efectuate de către Banca Mondială reiese că 9 din 10 tineri de pe glob locuiesc în țările în curs de dezvoltare (caracterizate printr-un nivel de trai scăzut, o rată înaltă a mortalității și o speranță de viață care nu depășește 45 de ani în majoritatea țărilor). După statisticile O.N.U. pe 1998, continentul african reprezintă *polul tinereții* din întreaga lume, aici aflându-se 44% din totalul tinerilor de pe glob; alți 34% trăiesc în America Latină, 32% în Asia ș.a. Țara cu cea mai mare pondere a populației tinere este Kenya (51,2% din totalul populației sale), iar în Uganda 57% dintre locuitori au vârste sub 18 ani. Europa, în schimb, constituie *polul bătrâneții* (are 14% din totalul vârstnicilor de pe glob), fiind urmată de America de Nord (are 13% din vârstnicii lumii). În Italia, Grecia și

Spania, proporția tinerilor sub 18 ani este de numai 17%. Dintre statele membre ale U.E, Suedia este țara cu cea mai mică pondere a populației tinere (16,9%) și cu cea mai mare pondere a populației vârstnice (17,9%)⁵.

Studiul comandat de BBC în cele 10 metropole din lume a evidențiat și poziția tinerilor în raport cu stilul de viață pe care ar trebui să-l adopte în țara în care ar dori să imigreze. Aproape jumătate din rândul celor chestionați s-a pronunțat pentru integrarea culturală și socială deplină în țara aleasă pentru a trăi (au afirmat 49%). Alți 38% au considerat că e necesar să-și păstreze propriile credințe, obiceiuri și valori culturale în noul mediu social în care au intrat. Ideea de integrare este susținută de 61% dintre tinerii din New York, de 63% dintre cei din Bagdad, 69% din Rio de Janeiro, 71% din Cairo, 50% din Jakarta, cărora li se pare normal ca străinii să adopte obiceiurile și tradițiile din societatea nouă în care au ales să trăiască. Alți 11% dintre adolescenții metropolei americane sunt de părere că este mai bine ca imigranții să-și păstreze tradițiile natale. În schimb, tinerii indieni din New Delhi au optat în proporție covârșitoare (81%) pentru păstrarea și respectarea integrală a propriilor valori (poziție împărțită și de majoritatea celor din Lagos și Nairobi – orașe ce aparțin unor societăți africane) și doar 11% au considerat că imigrarea trebuie să fie însoțită de

---

⁵ Cf. *World Population Prospects. The 1998 Revision*, vol III, Analytical Report, O.N.U.

însușirea totală a tradițiilor și valorilor din noua societate.

Cele două puncte de vedere predominante ale tinerilor din cele două țări – SUA și India – reflectă sistemele educaționale diferite în care s-au format. Societatea americană, deși este alcătuită dintr-un mozaic etnic și cultural, este o societate deschisă și unitară, care rezistă prin integrarea în sistemul social al noilor veniți. Aceștia se bucură de exercițiul libertății, în condițiile respectării legilor și ale valorilor promovate de

instituțiile americane. Societatea indiană este clădită pe suportul tradiției și o abdicare de la valorile acesteia este înțeleasă, probabil, ca o pierdere a propriei identități.

În general, tinerii chestionați au apreciat în termeni favorabili educația primită în țările lor, procentul acestora ridicându-se la 75%, însă reține atenția procentul redus al celor din New York (45%) și Moscova (50%) care s-au pronunțat pozitiv.

Considerați că educația pe care o aveți vă face pregătit pentru viitor?											
	Total	New York	Nairobi	Cairo	Lagos	Rio de	Bagdad	Delhi	Jakarta	Moscova	London
Eșantion	3050	307	300	300	300	300	300	320	310	300	313
Da	75%	45%	64%	66%	96%	82%	88%	96%	79%	50%	80%
Nu	17%	13%	33%	31%	2%	18%	9%	4%	19%	36%	10%
Nu știu	8%	40%	3%	3%	1%	0%	3%	1%	2%	14%	9%
NR	1%	2%	0%	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	1%

Sursa: *Generation Next – Global Research Poll, BBC/Synovate, 2006, p. 2*

De asemenea, majoritatea tinerilor (72%) consideră că au probleme în găsirea unui loc de muncă în fiecare dintre cele 10 metropole

ale lumii, ceea ce înseamnă că motivul primordial al plecării lor în alte țări va fi cel al procurării unui serviciu convenabil.

Aveți probleme în a vă găsi un loc de muncă bun?											
	Total	New York	Nairobi	Cairo	Lagos	Rio de Janeiro	Baghdad	Delhi	Jakarta	Moscow	London
Eșantion	3050	307	300	300	300	300	300	320	310	300	313
Da	72%	58%	75%	71%	89%	97%	59%	85%	66%	67%	55%
Nu	22%	26%	21%	26%	10%	3%	36%	13%	27%	25%	33%
Nu știu	6%	15%	4%	3%	1%	0%	5%	2%	7%	8%	12%
NR	0%	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

Sursa: *Ibidem, p. 3*

Solicitați să-și exprime părerea în legătură cu problemele globale ale umanității, tinerii chestionați au indicat terorismul (36%), educația (25%) și SIDA (17%) ca fiind cele mai însemnate probleme cu care se confruntă lumea contemporană. Diferențieri semnificative în privința ponderilor opțiunilor apar de la o societate la alta. Astfel, peste jumătate dintre tinerii indieni (66%), americani (63%), irakieni (59%) și ruși (52%) au indicat pe primul loc terorismul ca problemă mondială. Obezitatea, cariera și schimbarea climatică, deși sunt conștientizate ca probleme de interes general pentru comunitate, nu întrunesc ponderi ridicate.

Ponderile menționate indică măsura în care sunt aplicate anumite drepturi ale omului. Este evident că terorismul afectează dreptul la pace și

înțelegere, că lipsa ori deficitul educației oficiale, cu caracter sistematic, lezează exercitarea dreptului la educație școlară al tinerilor, că ravagiile pe care le fac unele boli (precum SIDA, cancerul etc.), în absența unui tratament eficace, diminuează dreptul la ocrotirea sănătății, deși toate aceste drepturi figurează în coduri juridice și în programe politice sau de asistență socială.

Care considerați că sunt cele mai importante probleme globale, în acest moment?											
	Total	New York	Nairobi	Cairo	Lagos	Rio de Janeiro	Bagdad	Delhi	Jakarta	Moscova	Londra
Eșantion	3050	307	300	300	300	300	300	320	310	300	313
Terorismul	36%	63%	17%	***	4%	20%	59%	66%	31%	52%	44%
Schimbarea climatică	5%	10%	2%	2%	0%	9%	1%	0%	3%	6%	17%
SIDA	17%	8%	35%	14%	22%	13%	1%	17%	19%	27%	11%
Educația	25%	6%	32%	31%	63%	35%	27%	9%	34%	5%	9%
Cariera	7%	1%	6%	33%	5%	3%	7%	4%	2%	2%	3%
Obezitatea	1%	2%	0%	0%	0%	1%	0%	1%	1%	2%	4%
Foamea	8%	9%	6%	18%	5%	19%	0%	2%	9%	4%	9%
Alta	2%	2%	2%	2%	0%	0%	4%	0%	1%	2%	4%

*** Nu au fost întrebați

Sursa: *Ibidem*, p. 12

Bibliografie selectivă:

1. Jean Carpentier, Francois Lebrun (coordonatori), *Istoria Europei*, Editura Humanitas, București, 1997
2. Stephanie Potot, *Circulation et reseaux de migrants roumains*, Université de Nice, Franța, 2003
3. *World Population Prospects. The 1998 Revision*, vol III, Analytical Report, O.N.U.
4. Sandu, D., *Locuirea temporară în străinătate. Migrația economică a românilor: 1990-2006*, Fundația pentru o Societate Deschisă, 2007,
5. Toanchină, Camelia, *Migrația internațională și politicile sociale*, Editura Lumen, Iași, 2006
6. Maria Pescaru, *Asistența și protecția drepturilor copilului*, Editura Universității din Pitești, 2010
7. *Generation Next – Global Research Poll*, BBC/Synovate, 2006